

Natura 2000-gebied Oostvaardersplassen

De Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit

Gelet op artikel 4, eerste en tweede lid, van Richtlijn 79/409/EEG van de Raad van 2 april 1979 inzake het behoud van de vogelstand (PbEG L 103);

Gelet op de artikelen 10a en 15 van de Natuurbeschermingswet 1998;

BESLUIT:

Artikel 1

Het besluit tot aanwijzing van het gebied Oostvaardersplassen als speciale beschermingszone in de zin van artikel 4, eerste lid, van Richtlijn 79/409/EEG van de Raad van 2 april 1979 inzake het behoud van de vogelstand (PbEG L 103) van 2 mei 1989 (J. 89574; Stcrt. 1989, nr. 88) wordt als volgt gewijzigd:

- a. de begrenzing van het aangewezen gebied wordt op de in paragraaf 3.3 van de Nota van toelichting, zoals bedoeld in artikel 2, eerste lid, van dit besluit beschreven wijze gewijzigd;
- b. de Nota van toelichting wordt ingetrokken en vervangen door de Nota van toelichting, zoals bedoeld in artikel 2, eerste lid, van dit besluit;
- c. de in de aanhef bedoelde speciale beschermingszone geldt als te zijn aangewezen voor de volgende vogelsoorten, welke worden beschermd op grond van artikel 4, eerste lid, van Richtlijn 79/409/EEG:

A021	Roerdomp
A022	Woudaap
A026	Kleine zilverreiger
A027	Grote zilverreiger
A034	Lepelaar
A038	Wilde zwaan
A045	Brandgans
A068	Nonnetje
A075	Zeearend
A081	Bruine kiekendief
A082	Blauwe kiekendief
A119	Porseleinhoen
A132	Kluut
A151	Kemphaan
A272	Blauwborst

- d. de in de aanhef bedoelde speciale beschermingszone geldt als te zijn aangewezen voor de volgende trekkende vogelsoorten, welke worden beschermd op grond van artikel 4, tweede lid, van Richtlijn 79/409/EEG:

A004	Dodaars
A017	Aalscholver
A041	Kolgans
A043	Grauwe gans
A048	Bergeend
A050	Smient
A051	Krakeend

A052	Wintertaling
A054	Pijlstaart
A056	Slobeend
A059	Tafeleend
A061	Kuifeend
A156	Grutto
A292	Snor
A295	Rietzanger
A298	Grote karekiet

- e. de kaart voor zover van toepassing op het in de aanhef genoemde besluit wordt ingetrokken.

Artikel 2

1. Dit besluit gaat vergezeld van een Nota van toelichting inclusief bijlagen en een kaart die integraal deel uitmaken van dit besluit.
2. De in artikel 1 genoemde speciale beschermingszone vormt het Natura 2000-gebied **Oostvaardersplassen**, waarvan de instandhoudingsdoelstelling in de zin van artikel 10a, tweede lid, van de Natuurbeschermingswet 1998 is opgenomen in de Nota van toelichting.

Artikel 3

Als onderdeel van het beschermd natuurmonument Oostvaardersplassen, zoals aangewezen als staatsnatuurmonument bij besluit van 27 oktober 1986 (NMF/N 86-9032, Stcr. 1986, nr. 211), komt te vervallen: het in paragraaf 3.3.2 van de Nota van toelichting van dit besluit bedoelde gebiedsdeel, welke is aangegeven op de kaart opgenomen in bijlage A bij de nota van toelichting.

Artikel 4

1. De bekendmaking van dit besluit geschiedt in de Staatscourant.
2. Dit besluit treedt in werking op de dag na bekendmaking in de Staatscourant.

De Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit,
w.g. G. Verburg

Dit besluit, de kaart en de Nota van toelichting worden gedurende zes weken ter inzage gelegd in de onderstaande vestigingen van de Directie Regionale Zaken van het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit:

- Vestiging Noord: Cascadeplein 6, 9726 AD GRONINGEN;
- Vestiging Oost: Verzetslaan 30, 7411 HX DEVENTER;
- Vestiging West: Herman Gorterstraat 55, 3511 EW UTRECHT;
- Vestiging Zuid: Keizersgracht 5, 5611 GB EINDHOVEN.

De terinzagelegging vindt tevens plaats in de gemeentehuizen van de betreffende gemeente(n), in de kantoren van de waterschappen waaronder het gebied valt en in de provinciehuizen van de betreffende provincie(s). Het besluit kan ook worden ingezien op internet op het adres: <http://www.minInv.nl/natura2000> en het zal bovendien worden bekendgemaakt in dag-, nieuws- en huis-aan-huisbladen.

Belanghebbenden die hun zienswijze als bedoeld in artikel 3:15 van de Algemene wet bestuursrecht naar voren hebben gebracht of die het redelijkerwijs niet verweten kan worden geen zienswijze naar voren te hebben gebracht, kunnen tot zes weken ná de eerste dag van de terinzagelegging beroep instellen bij de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State, Postbus 20019, 2500 EA Den Haag.

Nota van toelichting van het Natura 2000-gebied Oostvaardersplassen bij de wijziging van besluit J. 89574 inhoudende de aanwijzing van Oostvaardersplassen als speciale beschermingszone in het kader van de Richtlijn 79/409/EEG van de Raad van 2 april 1979 inzake het behoud van de vogelstand en hierna te noemen de Vogelrichtlijn

1. INLEIDING

Met dit besluit wordt het besluit tot de aanwijzing van Oostvaardersplassen als speciale beschermingszone onder de Vogelrichtlijn, inclusief de daarbij behorende Nota van toelichting, gewijzigd. Het gebied wordt ook aangewezen als het Natura 2000-gebied Oostvaardersplassen, waarbij instandhoudingsdoelstellingen worden toegevoegd.

Artikel 1 van het besluit regelt de belangrijkste wijzigingen ten opzichte van het eerder genomen besluit tot aanwijzing van het gebied onder de Vogelrichtlijn. Zo wordt de Nota van toelichting, behorende bij het bestaande Vogelrichtlijnbesluit, geheel ingetrokken. Daarnaast worden de vogelsoorten opgesomd waarvoor het gebied van belang is en waarvoor het wordt geacht te zijn aangewezen. De instandhoudingsdoelstellingen staan in de Nota van toelichting. De aanwijzing als Wetland is door dit besluit niet gewijzigd.

In artikel 2 van het besluit wordt de term Natura 2000-gebied geïntroduceerd en wordt bepaald dat er voor het gebied een instandhoudingsdoelstelling verwezenlijkt dient te worden. Deze doelstelling heeft betrekking op de in artikel 1 opgesomde vogelsoorten. De vogels waarvoor instandhoudingsdoelstellingen zijn vastgesteld, zijn geselecteerd aan de hand van de criteria die destijds zijn gebruikt bij de aanwijzing van de Vogelrichtlijngebieden in 2000. In dit deel van het besluit is het Natura 2000-gebied Oostvaardersplassen gevormd uit het Vogelrichtlijngebied, waarbij instandhoudingsdoelstellingen zijn toegevoegd. De instandhoudingsdoelstellingen staan in de Nota van toelichting.

Artikel 3 regelt de intrekking van een deel van het beschermd natuurmonument.

Artikel 4 regelt de bekendmaking en de inwerkingtreding van dit besluit.

In hoofdstuk 2 van deze Nota van toelichting wordt de aanwijzing op grond van de Vogelrichtlijn kort toegelicht. Vervolgens wordt in hoofdstuk 3 een vernieuwde gebiedsbeschrijving gegeven en wordt ingegaan op eventuele grenswijzigingen die zijn doorgevoerd nadat het gebied als Vogelrichtlijngebied is aangewezen. Tevens wordt in hoofdstuk 3 de bij dit besluit behorende kaart toegelicht. In hoofdstuk 4 wordt een opsomming gegeven van soorten waaraan het gebied zijn betekenis ontleent. Eventueel doorgevoerde wijzigingen worden in bijlage B van een toelichting voorzien.

Een belangrijk onderdeel van de Nota van toelichting is de opsomming van de instandhoudingsdoelstellingen in hoofdstuk 5. Allereerst worden de algemene doelstellingen geformuleerd en vervolgens staan de instandhoudingsdoelstellingen van de in het gebied aanwezige soorten vermeld. Er wordt aangegeven in welke richting de betreffende instandhoudingsdoelstelling zich zal moeten ontwikkelen. Daarvoor worden de termen "behoud", "uitbreiding" of "verbetering" gebruikt. Voor soorten is het leefgebied medebepalend en geldt een verdeling in omvang en kwaliteit leefgebied. De aanduiding van de instandhoudingsdoelstelling van een soort is altijd in de vorm van

“behoud” of “uitbreiding” van omvang leefgebied en van “behoud” of “verbetering” van kwaliteit van leefgebied ten behoeve van “behoud” of “uitbreiding” van de populatie.

Daarnaast zijn aan de Nota van toelichting drie bijlagen toegevoegd. Ook de bijlagen maken integraal onderdeel uit van het besluit. Bijlage A (voor zover van toepassing) laat zien welke terreindelen zijn vervallen of zijn toegevoegd als onderdeel van de speciale beschermingszone in de zin van de Vogelrichtlijn. Bijlage B is toegevoegd naar aanleiding van zienswijzen en omvat een nadere onderbouwing van wijzigingen in Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen en toewijzing van en wijzigingen in instandhoudingsdoelstellingen. In bijlage C wordt naar aanleiding van de ontvangen zienswijzen een nadere onderbouwing van het besluit gegeven. De gebiedsspecifieke behandeling van zienswijzen in deze bijlage beperkt zich tot de punten die direct van invloed zijn op dit aanwijzingsbesluit.

2. AANWIJZING VOGELRICHTLIJN

Het gebied is op 2 mei 1989 (J. 89574) onder de naam “Oostvaardersplassen” aangewezen als speciale beschermingszone onder de Vogelrichtlijn (verder aangeduid als “Vogelrichtlijngebied”). Bij de Europese Commissie is dit gebied bekend onder nummer NL9802054. Het bestaande Vogelrichtlijnbesluit J. 89574 is door middel van dit besluit gewijzigd.

Naast mogelijke grenswijzigingen kan er ook een wijziging plaatsvinden bij de vogelsoorten, waarvoor dit gebied destijds is aangewezen. Deze eventuele wijzigingen worden toegelicht in bijlage B. In dit besluit worden alle vogelsoorten opgesomd waarvoor het gebied wordt geacht te zijn aangewezen.

Dit Vogelrichtlijngebied wordt voortaan aangeduid als Natura 2000-gebied Oostvaardersplassen (landelijk gebiedsnummer 78).

Natura 2000 is het samenhangende Europees ecologisch netwerk bestaande uit de gebieden aangewezen onder de Habitatrictlijn en onder de Vogelrichtlijn. Dit netwerk moet de betrokken natuurlijke habitattypen, habitats van soorten en de leefgebieden van vogels in een gunstige staat van instandhouding behouden of, in voorkomend geval, herstellen. De instandhoudingsdoelstellingen (hoofdstuk 5) en eventuele wijziging van de begrenzing zijn in algemene zin nader toegelicht in het Natura 2000 doelendocument (2006)¹. Dit document geeft het beleidskader van de geformuleerde instandhoudingsdoelstellingen weer en van de daarbij gehanteerde systematiek. Beschrijvingen van habitattypen en (vogel)soorten waarvoor doelen zijn vastgesteld, zijn opgenomen in het Natura 2000 profielendocument (2008)².

Het Natura 2000-gebied Oostvaardersplassen ligt in de provincie Flevoland en behoort tot het grondgebied van de gemeente Almere en Lelystad.

¹ Ministerie van LNV (2006): Natura 2000 doelendocument. Duidelijkheid bieden, richting geven en ruimte laten. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Den Haag.

² Ministerie van LNV (2008): Natura 2000 profielendocument. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Den Haag.

2.1 Beschermden natuurmonumenten

Ingevolge artikel 15a, tweede en derde lid, van de Natuurbeschermingswet 1998 vervalt van rechtswege de status van het hieronder aangegeven natuurmonument³. Het staatsnatuurmonument Oostvaardersplassen is aangewezen op 27 oktober 1986 (NMF/N 86-9032; Stcrt. 1986, nr. 211).

Op grond van de wet heeft de instandhoudingsdoelstelling voor de gedeelten van het Natura 2000-gebied waarop de aanwijzing als natuurmonument van toepassing was, mede betrekking op de doelstellingen ten aanzien van het behoud, herstel en de ontwikkeling van het natuurschoon of de natuurwetenschappelijke betekenis van het gebied zoals deze waren vastgelegd in het vervallen besluit (zie verder hoofdstuk 5). De gebieden, die in het verleden als natuurmonument zijn aangewezen, zijn op de bijgevoegde kaarten ook als zodanig te herkennen.

3. GEBIEDSBESCHRIJVING EN BEGRENZING

3.1 Gebiedsbeschrijving

De Oostvaardersplassen bestaat uit een nat, moerassig bekaad deel en een droog niet bekaad deel die functioneel complementair aan elkaar zijn. Het natte deel bestaat uit grootschalig, ondiep open water omringd door een brede gordel van uitgestrekte rietvelden met lisdodde en bosschages van wilgen. Het droge deel bestaat uit uitgestrekte graslanden, grazige ruigten, rietruigten en bosschages.

Het gebied is ontstaan in 1968 bij het droogvallen van de polder Zuidelijk Flevoland. In het toen laagste deel van Zuidelijk Flevoland bleef water staan. Er ontwikkelde zich een grootschalig moeras met natuurwaarden, met name op het gebied van vogels. Toen de ontginning van de polder vorderde werd in 1974 om een deel van het gebied een kade gelegd. Die moest voorkomen dat het moeras zou leeglopen als gevolg van de ontginning van de omgeving, die gepaard ging met ontwatering en verlaging van de bodem door klink. Sinds 1983 vormt het droge bekaade deel tezamen met het moerassige deel één aaneengesloten natuurgebied.

Het buitenkaadse deel heeft een steeds verder afnemend landbouwkundig gebruik gekend. De sporen van de op de landbouw afgestemde inrichting en tijdelijke landbouw zijn nog steeds zichtbaar, maar de oppervlakteverhouding tussen graslanden, rietruigten, struwelen en bossen wordt tegenwoordig bepaald door de (niet door de mens beïnvloede) aantallen wild levende runderen, paarden en edelherten, die tussen 1983 en 1992 zijn geïntroduceerd. Daarnaast is in de tweede helft van de jaren negentig het grondwaterpeil in het buitenkaadse deel deels verhoogd door drempels aan te leggen in de diepe tochten en zijn uitgebreide complexen van poelen aangelegd.

Het droge en natte deel van het gebied vormen ecologisch gezien een functionele eenheid. Met name de ruiende, niet-broedende grauwe ganzen geven vorm aan die eenheid. In jaren met een hoog waterpeil zorgen zij, tijdens de vleugelrui, door begrazing voor het op lange termijn voortbestaan van de moerasbegroeiing. Voor en na de rui verzamelen zij zich op de graslanden in het droge deel die worden ontwikkeld en instandgehouden door grote, wilde herbivoren. Zonder deze graslanden komen er geen ruiende grauwe ganzen in het moeras. Zo zorgen de ganzen en herbivoren voor instandhouding van het moeras. Door de begrazing door de grauwe ganzen neemt de oppervlakte moerasbegroeiing gestaag af.

³ De oude wet kende zowel staatsnatuurmonumenten als beschermde natuurmonumenten. Dit verschil is in de huidige wet komen te vervallen.

In jaren met een laag waterpeil zijn ruiende ganzen echter afwezig en herneemt de moerasbegroeiing het verloren gegane areaal (eerst in de vorm van pioniermoeras, vervolgens in de vorm van rietmoeras). Op deze manier blijft het moeras zich verjongen, zo is gebleken uit een experiment met peilverlaging in de jaren 1987-1991.

3.2 Landschappelijke context

Oostvaardersplassen behoort tot het Natura 2000-landschap "Meren en Moerassen".

3.3 Begrenzing en oppervlakte

3.3.1 Natura 2000-gebied

De begrenzing van het Natura 2000-gebied is aangegeven op de bij de aanwijzing behorende kaart. Het Natura 2000-gebied Oostvaardersplassen is één aaneengesloten gebied en wordt begrensd door de Oostvaardersdijk, Knardijk, spoorlijn Almere-Lelystad (spoorlood) en de gemeentegrens van Almere.

Het Natura 2000-gebied beslaat een oppervlakte van ongeveer 5.480 ha. Voor de exacte oppervlakte wordt verwezen naar de legenda van de bij dit besluit behorende kaart. Dit cijfer betreft de bruto-oppervlakte omdat bij de berekening geen rekening is gehouden met niet op de kaart, tekstueel uitgesloten delen (zie paragraaf 3.4). De begrenzing van het voormalige staatsnatuurmonument zoals dat in 1986 is aangewezen, was gelijk aan die van het Vogelrichtlijngebied.

De begrenzing van het Vogelrichtlijngebied is op de kaart verbeterd⁴:

- Overlap van 5 meter of minder met kadastrale percelen die grotendeels buiten het gebied zijn gelegen, is gelet op de kadastrale inschrijving⁵, waar mogelijk beperkt. Dit betekent dat aldaar de kadastrale lijn is aangehouden. Deze werkwijze is alleen gevolgd op plekken waar geen Natura 2000-waarden aanwezig zijn. (°)

Overige wijzigingen van meer dan 1 ha worden in de volgende alinea toegelicht.

De begrenzing van het Vogelrichtlijngebied is aangepast (bijlage A) (°).

- De grens langs de Oostvaardersdijk is gelegd op het raster op de grens van het dijktaalud en het moerasgebied (verkleining circa 20 ha). Deze strook met een breedte van circa 10 meter, is gebruikt voor de dijkversterking die in de jaren 2002-2005 heeft plaatsgevonden. De oorspronkelijke grens lag op de dijkvoet (vóór de dijkversterking). Deze strook was in zijn oorspronkelijke vorm (bestaande uit wilgenstruweel, riet en ruigte) van geringe betekenis voor de vogelsoorten waarvoor het gebied is aangewezen. De verwijdering van de oorspronkelijke vegetatie ten behoeve van de dijkversterking werden indertijd als niet significant aangemerkt in de zin van de Habitatrichtlijn (artikel 6). De betekenis van deze strook (dijktaalud met korte grasmat) is voor de relevante (vogel)waarden nihil.

3.3.2 Intrekking deel beschermd natuurmonument

Om dezelfde reden als vermeld in de vorige alinea is ook de aanwijzing tot beschermd natuurmonument (NMF/N 86-9032; Stcrt. 1986, nr. 211) van het aldaar omschreven en op de kaarten in bijlage A afgebeelde deelgebied op grond van artikel 15 Natuurbeschermingswet 1998 ingetrokken. (°)

⁴ Wijzigingen aangeduid met (°) betreffen aanpassingen ten opzichte van het ontwerpbesluit.

⁵ Conform artikel 15 van de Wet kenbaarheid publiekrechtelijke beperkingen onroerende zaken (Stb. 2004, 31) is dit besluit, wat betreft de kadastrale percelen die geheel of gedeeltelijk binnen het aangewezen gebied zijn gelegen, in de kadastrale registratie als beperking ingeschreven.

3.4 Toelichting bij de kaart en uitgesloten delen

De begrenzing van het Natura 2000-gebied is aangegeven op de bij de aanwijzing behorende kaart. Voor zover van toepassing is daarbij onderscheid gemaakt tussen de begrenzingen van Habitatrictlijngebied, Vogelrichtlijngebied en (voormalige) natuurmonumenten. Daar waar de kaart en de Nota van toelichting, bijvoorbeeld om kaarttechnische redenen, niet overeenstemmen, is de tekst in deze paragraaf doorslaggevend. In voorkomende gevallen zijn op de kaart ook aangrenzende Natura 2000-gebieden aangegeven. Aan de indicatief aangeduide begrenzing van deze gebieden kunnen geen rechten worden ontleend (voor de begrenzing van deze gebieden wordt verwezen naar de kaarten van de betreffende aangewezen of aangemelde gebieden).

Voor de begrenzing van Natura 2000-gebieden geldt de volgende algemene exclaveringsformule: Bestaande bebouwing, erven, tuinen, verhardingen en hoofdspoorwegen maken geen deel uit van het aangewezen gebied, tenzij daarvan in paragraaf 3.3 wordt afgeweken. Voor de gebruikte begrippen gelden de volgende definities (voor zover van toepassing in het onderhavige gebied):

- Bebouwing betreft één of meer gebouwen of bouwwerken geen gebouwen zijnde. Gebouw: elk bouwwerk, dat een voor mensen toegankelijke, overdekte, geheel of gedeeltelijk met wanden omsloten ruimte vormt. Bouwwerk: elke constructie van enige omvang van hout, steen, metaal of ander materiaal, welke hetzij direct of indirect met de grond verbonden is, of hetzij direct of indirect steun vindt in of op de grond.
- Erven zijn de onmiddellijk aan een woning of ander gebouw gelegen, daarbij behorende en daarmee in gebruik zijnde terreinen.
- Tuinen zijn in de onmiddellijke nabijheid van een woning of ander gebouw gelegen intensief onderhouden terreinen, beplant met siergewassen en gazons of in gebruik als moestuin, die zich duidelijk onderscheiden van de omgeving. Tuinen zijn meestal besloten en omheind middels een afrastering, schutting, muur of haag, of (deels) omgeven door een sloot.
- Verhardingen kunnen bijvoorbeeld zijn: wegen, pleinen, parkeervoorzieningen, erfverhardingen en steenglooiingen. Wegen betreffen alle voor het gemotoriseerd verkeer in gebruik zijnde kunstmatig verharde wegen met inbegrip van de daarin liggende bruggen en duikers en de tot die wegen behorende paden en bermen of zijkanten.
- Hoofdspoorwegen betreffen spoorlijnen die zijn opgenomen in het Besluit aanwijzing hoofdspoorwegen (Stb. 2004, nr. 722). Langs hoofdspoorwegen geldt artikel 20 van de Spoorwegwet.

4. NATURA 2000-WAARDEN

4.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt een opsomming gegeven van de waarden waaraan het gebied zijn betekenis ontleent als Vogelrichtlijngebied. Paragraaf 4.2.1 vermeldt de vogelsoorten waarvoor het gebied onder de Vogelrichtlijn is aangewezen. Op alle vermelde vogelsoorten is een instandhoudingsdoelstelling van toepassing (zie hoofdstuk 5).

4.2 Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen

4.2.1 Vogelrichtlijn: vogelsoorten (bijlage I en artikel 4.2)

Het gebied is aangewezen voor de volgende soorten opgenomen in bijlage I van de Vogelrichtlijn:

A021	Roerdomp (<i>Botaurus stellaris</i>)
A022	Woudaap (<i>Ixobrychus minutes</i>)
A026	Kleine zilverreiger (<i>Egretta garzetta</i>) (°)
A027	Grote zilverreiger (<i>Egretta alba</i>)
A034	Lepelaar (<i>Platalea leucorodia</i>)
A038	Wilde zwaan (<i>Cygnus cygnus</i>)
A045	Brandgans (<i>Branta leucopsis</i>)
A068	Nonnetje (<i>Mergus albellus</i>)
A075	Zeearend (<i>Haliaeetus albicilla</i>)
A081	Bruine kiekendief (<i>Circus aeruginosus</i>)
A082	Blauwe kiekendief (<i>Circus cyaneus</i>)
A119	Porseleinhoen (<i>Porzana porzana</i>)
A132	Kluut (<i>Recurvirostra avosetta</i>)
A151	Kemphaan (<i>Philomachus pugnax</i>)
A272	Blauwborst (<i>Luscinia svecica</i>)

Verder is het gebied aangewezen voor de volgende andere geregeld voorkomende trekvogels waarvoor het gebied van betekenis is als broed-, rui- en/of overwinteringsgebied en rustplaatsen in hun trekzones (artikel 4.2):

A004	Dodaars (<i>Tachybaptus ruficollis</i>)
A017	Aalscholver (<i>Phalacrocorax carbo</i>)
A041	Kolgans (<i>Anser albifrons</i>)
A043	Grauwe gans (<i>Anser anser</i>)
A048	Bergeend (<i>Tadorna tadorna</i>)
A050	Smient (<i>Anas penelope</i>)
A051	Krakeend (<i>Anas strepera</i>)
A052	Wintertaling (<i>Anas crecca</i>)
A054	Pijlstaart (<i>Anas acuta</i>)
A056	Slobeend (<i>Anas clypeata</i>)
A059	Tafeleend (<i>Aythya ferina</i>)
A061	Kuifeend (<i>Aythya fuligula</i>)
A156	Grutto (<i>Limosa limosa</i>)
A292	Snor (<i>Locustella luscinioides</i>)
A295	Rietzanger (<i>Acrocephalus schoenobaenus</i>)
A298	Grote karekiet (<i>Acrocephalus arundinaceus</i>)

Wijzigingen ten opzichte van de aanwijzing als Vogelrichtlijngebied (1989) en/of het ontwerpbesluit (2007) zijn verklaard in bijlage B.1 van deze Nota van toelichting⁴.

5. INSTANDHOUDINGSDOELSTELLINGEN

5.1 Inleiding

Het ecologisch netwerk Natura 2000 moet de betrokken natuurlijke habitats en leefgebieden van soorten in hun natuurlijke verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding behouden of in voorkomend geval herstellen. Onder het begrip "instandhouding" wordt een geheel aan maatregelen verstaan die nodig zijn voor het behoud of herstel van natuurlijke habitats en populaties van wilde dier- en plantensoorten in een gunstige staat van instandhouding. Ingevolge artikel 4, vierde lid, Habitatrichtlijn worden bij aanwijzing als Habitatrichtlijngebied "tevens de prioriteiten vast[gesteld] gelet op het belang van de gebieden voor het in een gunstige staat van instandhouding behouden of herstellen van een type natuurlijke habitat [...] of van een soort [...] alsmede voor de coherentie van Natura 2000 en gelet op de voor dat gebied bestaande dreiging van achteruitgang en vernietiging".

Deze bepaling is in artikel 10a, tweede lid, van de Natuurbeschermingswet 1998 nader uitgewerkt. Op grond van dit artikel bestaat de verplichting om in een aanwijzing doelstellingen ten aanzien van de instandhouding van leefgebieden van vogelsoorten dan wel doelstellingen ten aanzien van de instandhouding van natuurlijke habitats of populaties van de in het wild levende dier- en plantensoorten op te nemen. Om die reden zijn voor elk Natura 2000-gebied instandhoudingsdoelstellingen ontwikkeld, waarbij per habitatype en per (vogel)soort is uitgegaan van landelijke doelen en de bijdrage die een gebied redelijkerwijs kan leveren voor het bereiken van een gunstige staat van instandhouding op landelijk niveau. Tevens is daarbij aangegeven welke habitattypen en/of (vogel)soorten ten koste mogen gaan van andere habitattypen en (vogel)soorten. Bij broedvogelsoorten met een regionale doelstelling is in de toelichting aangegeven wat in een bepaalde periode de minimale en maximale bijdrage van het betreffende gebied aan het regionale doelniveau is geweest. Voor een beperkt aantal (vogel)soorten en habitattypen zijn op basis van artikel 10a, derde lid van de Natuurbeschermingswet 1998 "complementaire doelen" geformuleerd. Het betreft (vogel)soorten en habitattypen die onder druk staan en waarvoor Nederland in Europees verband een bijzondere verantwoordelijkheid heeft. Dit betekent dat aan een beperkt aantal Vogelrichtlijngebieden Habitatrichtlijndoelen zijn toegekend (en andersom) en dat aan een beperkt aantal Habitatrichtlijngebieden "ontwikkeldoelen" zijn toegekend. Met behulp van deze complementaire doelen is de realisering van de landelijke doelen beter gewaarborgd. Deze doelen maken volwaardig deel uit van de aanwijzingsbesluiten. De betreffende waarden worden niet aangemeld bij de Europese Commissie.

In bijlage B.2 van deze Nota van toelichting is een overzicht opgenomen van alle gebiedsdoelstellingen per vogelsoort.

Voor de Natura 2000-gebieden zullen in beheerplannen instandhoudingsmaatregelen worden uitgewerkt die beantwoorden aan de gebiedsspecifieke ecologische vereisten van de betrokken natuurlijke habitats en (vogel)soorten.

Als verdere invulling van het stellen van prioriteiten zijn voor de acht onderscheiden Natura 2000-landschappen⁶ kernopgaven geformuleerd op grond van de daar voorkomende habitattypen en soorten, de landelijke betekenis van deze waarden binnen het betreffende landschap, de belangrijkste verbeteropgaven en de

⁶ Het Natura 2000-landschap van het gebied waarop dit besluit betrekking heeft staat vermeld in paragraaf 3.2 van deze Nota van toelichting.

beïnvloedingsmogelijkheden. Per landschap omvatten ze de belangrijkste behoud- en herstelopgaven. De kernopgaven stellen prioriteiten ("richting geven") en geven overeenkomsten en verschillen tussen en binnen de gebieden aan. Zij hebben in het bijzonder betrekking op habitattypen en (vogel)soorten die sterk onder druk staan en/of waarvoor Nederland van groot of zeer groot belang is. De kernopgaven worden per Natura 2000-landschap behandeld en opgesomd in hoofdstuk 5 van het Natura 2000 doelendocument (2006).

5.2 Algemene doelen

Behoud en indien van toepassing herstel van:

1. de bijdrage van het Natura 2000-gebied aan de ecologische samenhang van Natura 2000 zowel binnen Nederland als binnen de Europese Unie;
2. de bijdrage van het Natura 2000-gebied aan de biologische diversiteit en aan de gunstige staat van instandhouding van natuurlijke habitats en soorten binnen de Europese Unie, die zijn opgenomen in bijlage I of bijlage II van de Habitatrichtlijn. Dit behelst de benodigde bijdrage van het gebied aan het streven naar een op landelijk niveau gunstige staat van instandhouding voor de habitattypen en de soorten waarvoor het gebied is aangewezen;
3. de natuurlijke kenmerken van het Natura 2000-gebied, inclusief de samenhang van de structuur en functies van de habitattypen en van de soorten waarvoor het gebied is aangewezen;
4. de op het gebied van toepassing zijnde ecologische vereisten van de habitattypen en soorten waarvoor het gebied is aangewezen.

5.3 Vogelrichtlijn: broedvogels

A004 Dodaars

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 140 paren.

Toelichting Vanaf het begin van de jaren negentig hebben dodaarzen zich in toenemend, doch zeer sterk fluctuerend aantal in het rietmoeras gevestigd. De draagkracht komt overeen met het vijfjarig gemiddelde 1999-2003. In topjaren als 2000 en 2004 kwamen respectievelijk 220 en 140 broedparen tot broeden. In magere jaren gaat het om hooguit enkele tientallen paren. Gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding is behoud voldoende. Het gebied heeft voldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie.

A017 Aalscholver

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied als bijdrage aan de draagkracht voor de populatie van het IJsselmeergebied van ten minste 8000 paren.

Toelichting De regionale doelstelling van het IJsselmeergebied heeft betrekking op de volgende gebieden: IJsselmeer, Markermeer & IJmeer, Oostvaardersplassen en Lepelaarplassen. De populatie is alleen op regionaal niveau gedefinieerd vanwege het sterk wisselende voorkomen per gebied. In de periode 1999-2008 broedde minimaal 31% en maximaal 69% van het regionale doelniveau van het IJsselmeergebied in het onderhavige gebied. In 1978 vestigde de aalscholver zich in de Oostvaardersplassen. Er volgde een sterke toename tot een maximum van 8.380 paren in 1992. Daarna stabiliseerden de aantallen zich op een niveau van rond de 5.000 paren. Dit niveau wordt vermoedelijk mede bepaald door de situatie in de voedselgebieden. Gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding is

behoud voldoende. Het gebied heeft voldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie.

A021 Roerdomp

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 40 paren (territoria).

Toelichting Vermoedelijk heeft de roerdomp zich al snel gevestigd na het ontstaan van het gebied, na het sluiten van de dijk van Zuidelijk Flevoland in 1968. Aanvankelijk groeide de populatie snel tot een niveau van circa 50 territoria in 1977 en 1978. Ten gevolge van de strenge winter 1978/1979 viel het aantal territoria terug tot 5. Herstel bleef uit, mede door de strenge winters halverwege de jaren tachtig. Daarna zette wel herstel in, met wederom onderbrekingen door strenge winters, tot het huidige niveau. In de periode 1999-2003 werden gemiddeld 39 territoria vastgesteld met als maximum 43 in 2003. Het is veruit de grootste populatie van Nederland (14% in 2003). De zeer sterke terugval na strenge winters wijst op het ontbreken van geschikte overwinteringsmogelijkheden (kwelwater-locaties). Het gebied heeft voldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie.

A022 Woudaap

Doel Uitbreiding omvang en/of verbetering kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 3 paren.

Toelichting Het betreft een relatief geïsoleerde populatie, waarbij de Oostvaardersplassen over één van de weinige in recente jaren bezette broedplaatsen van de woudaap in Nederland beschikt. Gezien de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding is een populatie op het recente relatief hoge niveau gewenst. Gunstige jaren waren 2000 en 2003 met 3 broedparen. Het gebied levert onvoldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie.

A026 Kleine zilverreiger

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 20 paren.

Toelichting De populatie van het gebied heeft zich ontwikkeld van 1 broedpaar in 1994 tot 22 broedparen in 2003 (voorlopig maximum). De draagkracht is hoger dan het gemiddelde voorkomen in de periode 1999-2003. De aanleiding hiervoor is de gunstige ontwikkeling in het gebied zodat het gebied voldoende draagkracht heeft voor een sleutelpopulatie.

A027 Grote zilverreiger

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 40 paren.

Toelichting De vestiging van de grote zilverreiger in Nederland is opvallend. Het eerste broedgeval vond plaats in 1978. Tot 1987 werden incidenteel broedgevallen ontdekt en vervolgens bleef het tot 2000 bij 1-2 paartjes (uitzondering 1995 met 5 paren). Toen begon de kolonie plotseling sterk te groeien met als voorlopig maximum 97 paren in 2005. Buiten de Oostvaardersplassen broeden slechts sporadisch paartjes in Nederland en buiten Nederland zijn de dichtstbijzijnde broedplaatsen van enige omvang pas te vinden rond de Neusiedlersee op de grens van Oostenrijk en Hongarije. Gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding, gebaseerd op de voortvarende ontwikkeling van de populatie in recente jaren, is behoud voldoende. De

draagkrachtindicatie voor het leefgebied is hoger dan het vijfjarig gemiddelde in de periode 1999-2003 van 25 broedparen. De aanleiding hiervoor is de gunstige ontwikkeling in het gebied met 45 broedparen in 2002. Het gebied heeft voldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie.

A034 Lepelaar

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 160 paren.

Toelichting Al sedert 1972 broedt de lepelaar in de Oostvaardersplassen. De kolonie groeide gestaag in omvang tot een maximum van 450 paren in 1994. Vermoedelijk door problemen met de beschikbaarheid van voldoende vis, zakte de populatie vervolgens in tot het huidige niveau: gemiddeld aantal paren in de periode 1999-2003 157 met een maximum van 210 paren in 2002. De draagkracht is afgeleid van het vijfjarig gemiddelde van 1999-2003. Gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding is behoud voldoende. Het gebied heeft voldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie.

A081 Bruine kiekendief

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 40 paren.

Toelichting Al snel na het ontstaan van het gebied vestigden zich bruine kiekendieven. De eerste volledige telling dateert van 1983 toen 64 paren werden geteld. Daarna bleef het aantal paren tot in de jaren negentig boven de 50 paren (maximaal 70 in 1989) om vervolgens op een wat lager niveau te stabiliseren (37-50 paren). Gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding is behoud voldoende. Het gebied heeft voldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie.

A082 Blauwe kiekendief

Doel Uitbreiding omvang en/of verbetering kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 4 paren.

Toelichting In 1973 vestigde de blauwe kiekendief zich in het gebied. Het aantal paren nam geleidelijk toe tot een maximum van 17 paren in 1984. Daarna nam het aantal paren weer af. In begin jaren negentig broedden jaarlijks nog circa 10 paren; in de periode 1999-2003 jaarlijks 3-5 paren. Het is de laatste reguliere broedplaats op het Nederlandse vasteland en daarmee van zeer groot belang voor deze in een zeer ongunstige staat van instandhouding verkerende broedvogelsoort. Het gebied, inclusief de in de omgeving aanwezige mogelijkheden om te foerageren, is belangrijk voor de soort aangezien het gebied van groot belang is als voorpost voor herstel van de populaties in andere moerasgebieden in laag Nederland. Het gebied levert onvoldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie.

A119 Porseleinhoen

Doel Uitbreiding omvang en/of verbetering kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 40 paren.

Toelichting In gunstige jaren komen tientallen paren porseleinhoenders voor in de Oostvaardersplassen (zoals in 1991 64 paren en in 1993 58 paren); het gebied levert dan als broedgebied de grootste bijdrage. Essentieel is het aanbod aan open, plas-dras moeras in de vestigingsperiode (mei-juni,

soms nog juli). Het gebied kan in gunstige jaren voldoende draagkracht leveren voor een sleutelpopulatie.

A272 Blauwborst

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 190 paren.

Toelichting Jaarlijks komen tientallen paren blauwborsten in de Oostvaardersplassen tot broeden. De hoogste aantallen sinds het begin van de tellingen in 1987 werden vastgesteld in 1990 met 484 paren. Daarna zijn de aantallen langzaam afgenomen tot het huidige niveau: het gemiddeld aantal paren in de periode 1999-2003 betreft 190 met maximaal 300 in 1999. Zowel in het binnendijkse als het buitendijkse (met name extensief begraasde) deel wordt gebroed. Het is daarmee één van de grootste aaneengesloten populaties van Nederland. Gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding is behoud op het huidige niveau voldoende. Het gebied heeft voldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie.

A292 Snor

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 680 paren.

Toelichting De Oostvaardersplassen herbergt verreweg de grootste populatie van de snor in Nederland. Meer dan één derde van de Nederlandse populatie komt er tot broeden en het gebied is daarom van groot belang. Tellingen suggereren een lichte toename in het afgelopen decennium. Ondanks de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding is herstel van het leefgebied niet direct vereist, daar zich in recente jaren een geleidelijke toename van de populatie aftekent en het feit dat in de beschikbare gegevens niet eerder een zo hoog aantal weergegeven wordt. Het gemiddeld aantal paren in de periode 1999-2003 wordt geschat op 680. Het gebied heeft voldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie.

A295 Rietzanger

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 790 paren.

Toelichting Van de rietzanger komen jaarlijks honderden paren in de Oostvaardersplassen tot broeden. Vooral in het binnendijkse deel, maar ook in het buitendijkse (met name extensief begraasde) deel. Het gemiddeld aantal paren in de periode 1999-2003 wordt geschat op 790. Gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding, met betrekking tot het leefgebied en de populatieomvang, is behoud voldoende. Het gebied heeft voldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie.

A298 Grote karekiet

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 3 paren.

Toelichting In recente jaren is de grote karekiet geregeld als broedvogel vastgesteld met een maximum van 3 paren. Gezien de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding wordt landelijk herstel van de populatie nagestreefd. Vanwege de potentie van het leefgebied kan het gebied een kleine bijdrage leveren aan de landelijke instandhoudingsdoelstelling. Het betreft een relatief geïsoleerd broedgebied met onvoldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie.

5.4 Vogelrichtlijn: niet-broedvogels

A027 Grote zilverreiger

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 30 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Aantallen grote zilverreigers zijn van grote nationale betekenis. Het gebied heeft voor de soort met name een functie als foerageergebied. Het gebied levert de grootste bijdrage in Nederland. De soort is vooral zomergast en broedvogel, met hoogste aantallen in maart-oktober, maar anders dan de kleine zilverreiger (A026) is de grote zilverreiger sinds 2000 ook in toenemende mate overwinterend aanwezig. Lange tijd was de populatie stabiel met lage aantallen en vervolgens trad een sterke toename op vanaf 1999, sterk herinnerend aan het aantalsverloop van de kleine zilverreiger, maar met drie keer zo hoge aantallen, in 2004 tot 128 vogels. Aantallen zijn sterk gerelateerd aan het eveneens sterk toegenomen aantal broedparen (sinds 2002 circa 50, in 2005 echter minstens 97). De vogels foerageren zowel in het binnenkaadse deel van het gebied als in de poelen die zijn aangelegd in het buitenkaadse deel. De nogal plotselinge toename van kleine en grote zilverreiger is waarschijnlijk verbonden aan de grootschalige aanleg van foerageergebied in het buitenkaadse deel en mogelijk ook veranderingen in het waterpeil na verwijdering van de dam tussen het oostelijke en westelijke deel van het binnenkaadse gebied. Handhaving van de huidige aantallen is voldoende want de landelijke staat van instandhouding is gunstig.

A034 Lepelaar

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 110 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Aantallen lepelaars zijn van nationale en internationale betekenis. Het gebied heeft voor de soort met name een functie als foerageergebied. Het gebied levert als foerageergebied na de Waddenzee en het Haringvliet de grootste bijdrage binnen het Natura 2000-netwerk. De soort is zomergast en broedvogel, aanwezig van maart-september, met hoogste aantallen in juni-augustus. De aantallen waargenomen vogels reflecteren in hoge mate de veranderingen in de omvang van de kolonie, maar lijken sinds de plotselinge toename rond 1987 stabiel. Vanaf circa 1998 foerageert een deel van de lepelaars in de buitenkaadse gebieden waar poelen zijn aangelegd. Handhaving van de huidige aantallen is voldoende want de landelijke staat van instandhouding is gunstig.

A038 Wilde zwaan

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 20 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Aantallen wilde zwanen zijn van nationale betekenis. Het gebied heeft voor de soort met name een functie als foerageergebied en als slaapplek. Het gebied levert als foerageergebied na de Uiterwaarden IJssel en de landelijke delen van de Noordoostpolder en Zuidelijk Flevoland (buiten Natura 2000-netwerk) de grootste bijdrage. De soort is een wintergast, vooral aanwezig van november-maart. Aantallen fluctueren met maxima van 100-200 vogels, zonder duidelijke trend, wel met verhoogde aantallen in de eerste helft van de jaren negentig. Handhaving van de huidige

aantallen is voldoende want de landelijk matig ongunstige staat van instandhouding is gebaseerd op een minder gunstig toekomstbeeld op grond van klimaatveranderingen en extensivering van landbouw, factoren die buiten de Oostvaardersplassen spelen.

A041 Kolgans

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 600 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Het gebied heeft voor de kolgans met name een functie als foerageergebied en als slaappleaats. De soort is een wintergast, aanwezig van oktober-maart, aanvankelijk vooral rond de Grote Plas in het binnenkaadse deel. In de jaren negentig is de soort in aantal toegenomen in het buitenkaadse deel (met name het oostelijke, vernatte deel), maar de aantallen fluctueren sterk. Handhaving van de huidige aantallen is voldoende want de landelijke staat van instandhouding is gunstig.

A043 Grauwe gans

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 4.200 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Aantallen grauwe ganzen zijn van nationale en internationale betekenis. Het gebied heeft voor de soort met name een functie als foerageergebied en als slaappleaats. Het gebied levert één van de grootste bijdragen in Nederland. De opgegeven aantallen betreffen een onderschatting omdat bij de tellingen in de ruitijd slechts een deel van de vogels zichtbaar is. De soort is het hele jaar present, met een broedpopulatie van circa 400 paar, maar daarnaast een zeer belangrijke concentratie van 20-30.000 (-40.000) ruiers waarvan een groot deel voor dit doel uit Scandinavië naar de Oostvaardersplassen komt. Hierdoor vertoont het seizoensbeeld in het buitenkaadse gebied een piek in mei, maar in het binnenkaadse gebied, met name in de sector rond de Grote Plas, worden in juni de hoogste aantallen bereikt. Alleen toen in 1987-90 dit gebied droogviel, hielden de ganzen zich op in het oostelijke compartiment, omdat ze het liefst zwemmend op het riet foerageren. De grootschalige consumptie van riet door deze vogels heeft effecten op de land-water verhouding, maar is daarbij dus afhankelijk van de waterstand. In het voorjaar (april) is er vooral buitenkaads nog een doortrekpiek. De Oostvaardersplassen zijn relatief vroeg door de grauwe gans gekoloniseerd. De omvang van de ruiconcentratie volgens de tellingen is opmerkelijk constant (na correctie voor het niet zichtbare deel van de vogels mogelijk afname), maar ook de broedpopulatie is sinds 1989 niet meer gegroeid. Ondanks de zeer sterke landelijke groei zijn ook de aantallen buiten de ruitijd pas sinds 2000 iets hoger. Handhaving van de huidige aantallen is voldoende want de landelijke staat van instandhouding is gunstig. De doelstelling heeft geen betrekking op de eventuele functie van het gebied als broedgebied voor deze soort.

A045 Brandgans

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 1.800 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Aantallen brandganzen zijn van internationale betekenis. Het gebied heeft voor de soort met name een functie als foerageergebied en als slaappleaats. De soort is het hele jaar aanwezig, maar vooral als wintergast van oktober-april, met pieken in november en maart. Vooral rond 2000 zijn aantallen

sterk toegenomen, vrijwel uitsluitend in het buitenkaadse deel. Handhaving van de huidige aantallen is voldoende want de landelijke staat van instandhouding is gunstig. De doelstelling heeft geen betrekking op de eventuele functie van het gebied als broedgebied voor deze soort.

A048 Bergeend

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 90 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Het gebied heeft voor de bergeend met name een functie als foerageergebied. De soort is het hele jaar aanwezig, maar met lage aantallen in de ruitijd (juli-september) en doortrekpieken in oktober/november en maart/april. Aanvankelijk komen bergeenden verspreid voor over het binnenkaadse gebied, enigszins positief reagerend op de drooglegging van het westelijke compartiment, maar later geconcentreerd in het oostelijke compartiment. Binnenkaads is de soort over het geheel sterk in aantal afgenomen sinds de jaren tachtig, voor een deel is dit gecompenseerd door de opkomst in het buitenkaadse deel nadat dit is vernat. Sinds begin jaren negentig zijn aantallen licht afgenomen, onder andere doordat het buitenkaadse gebied in het najaar veel minder belangrijk is (vergelijk pijlstaart (A054), kemphaan (A151), grutto (A156)), keren de aantallen niet terug op het oude niveau. Handhaving van de huidige aantallen is voldoende want de landelijke staat van instandhouding is gunstig.

A050 Smient

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 2.100 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Het gebied heeft voor de smient met name een functie als slaappleats en als foerageergebied. De soort is een wintergast, aanwezig van september-april. Vroeger kwamen smienten vooral voor in de Grote Plas, tegenwoordig grotendeels in het oostelijke deel van het buitenkaadse gebied sinds dit is vernat. Aantallen zijn sindsdien hoger dan in de jaren tachtig. Handhaving van de huidige aantallen is voldoende want de landelijke staat van instandhouding is gunstig. De doelstelling heeft geen betrekking op de eventuele functie van het gebied als broedgebied voor deze soort.

A051 Krakeend

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 480 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Aantallen krakeenden zijn van nationale en internationale betekenis. Het gebied heeft voor de soort met name een functie als foerageergebied. Het gebied levert één van de grootste bijdragen binnen het Natura 2000-netwerk. De soort is vooral aanwezig in de zomer (juni-augustus), maar er zijn ook doortrekpieken in september en in het buitenkaadse gebied ook in maart/april. Zowel binnen- als buitenkaads zijn aantallen in de jaren negentig toegenomen. Handhaving van de huidige aantallen is voldoende want de landelijke staat van instandhouding is gunstig.

A052 Wintertaling

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 1.300 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Aantallen wintertalingen zijn van nationale en internationale betekenis. Het gebied heeft voor de soort met name een functie als foerageergebied. Het gebied levert na de Waddenzee en de het Lauwersmeer de grootste bijdrage binnen het Natura 2000-netwerk. De soort is het hele jaar aanwezig, weliswaar sterk geconcentreerd in het najaar, met hoogste aantallen in augustus-november. Er was sprake van zeer hoge aantallen in de jaren 1988-1990 (tot meer dan 125.000 in oktober 1988), toen het westelijke compartiment van het binnenkaadse gebied was drooggevalen. Zaden van pioniervegetatie die de slikplaat begroeiden trokken de wintertalingen aan. Sinds de terugkeer van het water in 1990 zijn lagere aantallen aanwezig, er is geen duidelijke trend. Tegenwoordig komt de soort sterk geconcentreerd voor in het oostelijke buitenkaadse gebied sinds dat eind jaren negentig is vernat. De soort verkeert landelijk in een matig ongunstige staat van instandhouding.

A054 Pijlstaart

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 80 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Aantallen pijlstaarten zijn van internationale betekenis. Het gebied heeft voor de soort met name een functie als foerageergebied. Tot in 1992 was de soort een doortrekker in veel grotere aantallen in september/oktober, met een veel kleinere voorjaarspiek in april. Deze vogels waren sterk geconcentreerd in de omgeving van de Grote Plas rond de jaren dat deze was drooggelegd (1987-90), net als bij de wintertaling (A052) wellicht in verband met de beschikbaarheid van zaden van de pioniervegetatie op de slikplaat. Anders dan de wintertaling (A052) bleef de pijlstaart echter in grote aantallen komen tot in 1992. Daarna is de najaarspiek vrijwel verdwenen. Sindsdien fluctueren de aantallen met een optimum omstreeks 2000, waarna de aantallen lager zijn dan ooit. De pijlstaart verkeert landelijk in een matig ongunstige staat van instandhouding.

A056 Slobeend

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 1.900 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Aantallen slobeenden zijn van (sommige jaren grote) internationale en nationale betekenis. Het gebied heeft voor de soort met name een functie als foerageergebied. Het gebied levert de grootste bijdrage in Nederland. De soort is het hele jaar aanwezig, weliswaar sterk geconcentreerd in de nazomer (ruiperiode), met hoge aantallen in juni-oktober en een piek in augustus. Daarnaast is er nog een kleine voorjaarspiek in april. In de jaren tachtig kwam de slobeend geconcentreerd voor in het noordelijke deel van het binnenkaadse gebied, en later deels in de Grote Plas (na afloop van de drooglegging van 1987-1990). Tegenwoordig komt de soort vooral voor in de Hoekplas en het Aalscholverbos, maar lagere aantallen zijn ook aanwezig in de buitenkaadse gebieden sinds die eind jaren negentig zijn vernat. Aantallen vertonen met enige fluctuatie een doorgaande toename die overeenkomt met de landelijke trend. Handhaving van de huidige aantallen is voldoende want de landelijke staat van instandhouding is gunstig.

A059 Tafeleend

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 11.900 vogels (seizoensmaximum).

Toelichting Aantallen tafeleenden zijn van internationale en grote nationale betekenis. Het gebied heeft voor de soort met name een functie als slaappleaats. Aanvankelijk kwam de soort grotendeels voor op de Hoekplas, maar sinds circa 1994 wordt ook de Grote Plas door grote groepen gebruikt. Het seizoenspatroon is veranderd van overwinteraar (juli-) september-maart met een sterke piek in december tot een veel vroegere aanwezigheid van grote aantallen in september/oktober in de Grote Plas. Dit komt net als bij de kuifeend (A061) overeen met veranderingen van het seizoenspatroon in het Markermeer, dat als overwinteringsgebied minder belangrijk is geworden door de afname van de dichtheid driehoeksmosselen. Veel tafeleenden die rusten in de Oostvaardersplassen foerageren 's nachts in het Markermeer en IJsselmeer. De landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding is vooral een gevolg van de afname van de totale aantallen die zich echter vooral in het Rivierengebied voordoet. In het IJsselmeergebied zijn de aantallen stabiel, zodat handhaving van de huidige situatie voldoende is.

A061 Kuifeend

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 10.200 vogels (seizoensmaximum).

Toelichting Aantallen kuifeenden zijn van nationale betekenis. Het gebied heeft voor de soort met name een functie als slaappleaats. Tot midden jaren negentig is de soort in aantal toegenomen, daarna traden sterke fluctuaties op zonder een duidelijke trend. Aanvankelijk kwamen kuifeenden grotendeels voor op de Hoekplas, maar sinds circa 1993 wordt ook de Grote Plas door grote groepen gebruikt. Het seizoenspatroon is veranderd van overwinteraar, aanwezig in oktober-maart, met een sterke piek in maart tot de veel vroegere aanwezigheid van grote aantallen in september/oktober. De kuifeend is in laatstgenoemde periode aanwezig in de Grote Plas en in de rest van de winter met lage aantallen in de Hoekplas. Dit komt net als bij de tafeleend (A059) overeen met veranderingen van het seizoenspatroon in het Markermeer, dat als overwinteringsgebied minder belangrijk is geworden door afname van de dichtheid driehoeksmosselen. Veel van de kuifeenden die rusten in de Oostvaardersplassen foerageren 's nachts in het Markermeer en IJsselmeer. De landelijke staat van instandhouding is matig ongunstig door een te verwachten afname als gevolg van oligotrofiëring en terugkeer van zout-zoet overgangen. Omdat de Oostvaardersplassen hieraan niet bijdraagt is behoud van de huidige situatie voldoende.

A068 Nonnetje

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 280 vogels (seizoensmaximum).

Toelichting Aantallen nonnetjes zijn van nationale betekenis. Het gebied heeft voor de soort met name een functie als slaappleaats. De soort is een wintergast, aanwezig in oktober-april. In de jaren tachtig soms met hoge aantallen op de Hoekplas, weliswaar nogal onregelmatig aanwezig en later veel meer verspreid over het binnenkaadse gebied, sinds begin jaren negentig is er geen duidelijke trend. De landelijke staat van instandhouding is matig ongunstig door een licht negatieve (niet significante) tendens. Mogelijke is

de afname het gevolg van verminderde voedselbeschikbaarheid voor viseters in met name het IJsselmeergebied. Ook de afname van het doorzicht in het naastgelegen Markermeer kan een rol spelen. De Oostvaardersplassen heeft geen deel aan deze ontwikkelingen zodat handhaving van de huidige situatie voldoende is.

A075 Zearend

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied.

Toelichting Aantallen zeearenden zijn van grote nationale betekenis. Het gebied heeft voor de soort met name een functie als foerageergebied. Het gebied levert de grootste bijdrage in Nederland, jaarlijks overwinteren hier 1 tot 3 vogels, met een tendens tot een toename. Handhaving van de huidige aantallen is voldoende want de landelijke staat van instandhouding is gunstig.

A132 Kluit

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 100 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Aantallen kluten waren tot voor kort van internationale betekenis. Het gebied heeft voor de soort met name een functie als foerageergebied. De soort is een doortrekker, aanwezig rond augustus-oktober en in kleine aantallen rond april-juni. In de loop van de jaren negentig (later dan kemphaan en grutto) zijn aantallen afgenomen, slechts beperkt reagerend op de vernatting van het buitenkaadse gebied. Relatief veel kluten komen voor in het oostelijke compartiment van het binnenkaadse deel, aanvankelijk grotendeels in de Krenteplas, maar tenslotte bevinden overgebleven concentraties zich vooral in de Hoekplas. Ondanks de afname en de landelijk matig ongunstige staat van instandhouding is geen herstelopgave van toepassing.

A151 Kemphaan

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 210 vogels (seizoensmaximum).

Toelichting Het gebied heeft voor de kemphaan met name een functie als foerageergebied en als slaapplek. De soort was in de jaren tachtig een doortrekker in het binnenkaadse gebied, met tot circa 3000 vogels in de periode juli- oktober en veel lagere aantallen tijdens de voorjaarstrek in mei. In de loop van de jaren negentig zijn deze concentraties binnenkaads volledig verdwenen. Sinds het midden van de jaren negentig worden in het buitenkaadse gebied groepen van enkele honderden vogels gezien. Dit gebeurt zowel tijdens de najaarstrek als in het voorjaar, maar respectievelijk later (oktober) en eerder in het seizoen (april) dan vroeger. Deze ontwikkeling is echter geen volledige compensatie voor het verdwijnen van de binnenkaadse concentraties. De ontwikkelingen komen sterk overeen met die van de grutto (A156). Ook elders in de regio is er sprake van een negatieve tendens. De landelijke staat van instandhouding is matig ongunstig vanwege internationaal dalende aantallen. Omdat de oorzaak van deze afname onduidelijk is dan wel in de omstandigheden voor broedvogels gezocht moet worden, wordt hier uitgegaan van een behoudopgave.

A156 Grutto

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 90 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Het gebied heeft voor de grutto met name een functie als foerageergebied en als slaappleats. De soort was in de jaren tachtig een doortrekker in het binnenkaadse gebied, met tot circa 20.000 vogels in de nazomer (juli/augustus) en veel lagere aantallen tijdens de voorjaarsstrek in maart. In de loop van de jaren negentig zijn deze concentraties binnenkaads grotendeels verdwenen. Sinds het midden van de jaren negentig worden in het buitenkaadse gebied groepen van enkele honderden vogels gezien, vooral tijdens de voorjaarsstrek in februari/maart. Deze ontwikkeling is echter geen volledige compensatie voor het verdwijnen van de binnenkaadse concentraties. De ontwikkelingen komen sterk overeen met die van de kempfaan (A151). Handhaving van de huidige situatie is voldoende omdat de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding vooral betrekking heeft op gebieden buiten het Natura 2000-netwerk.

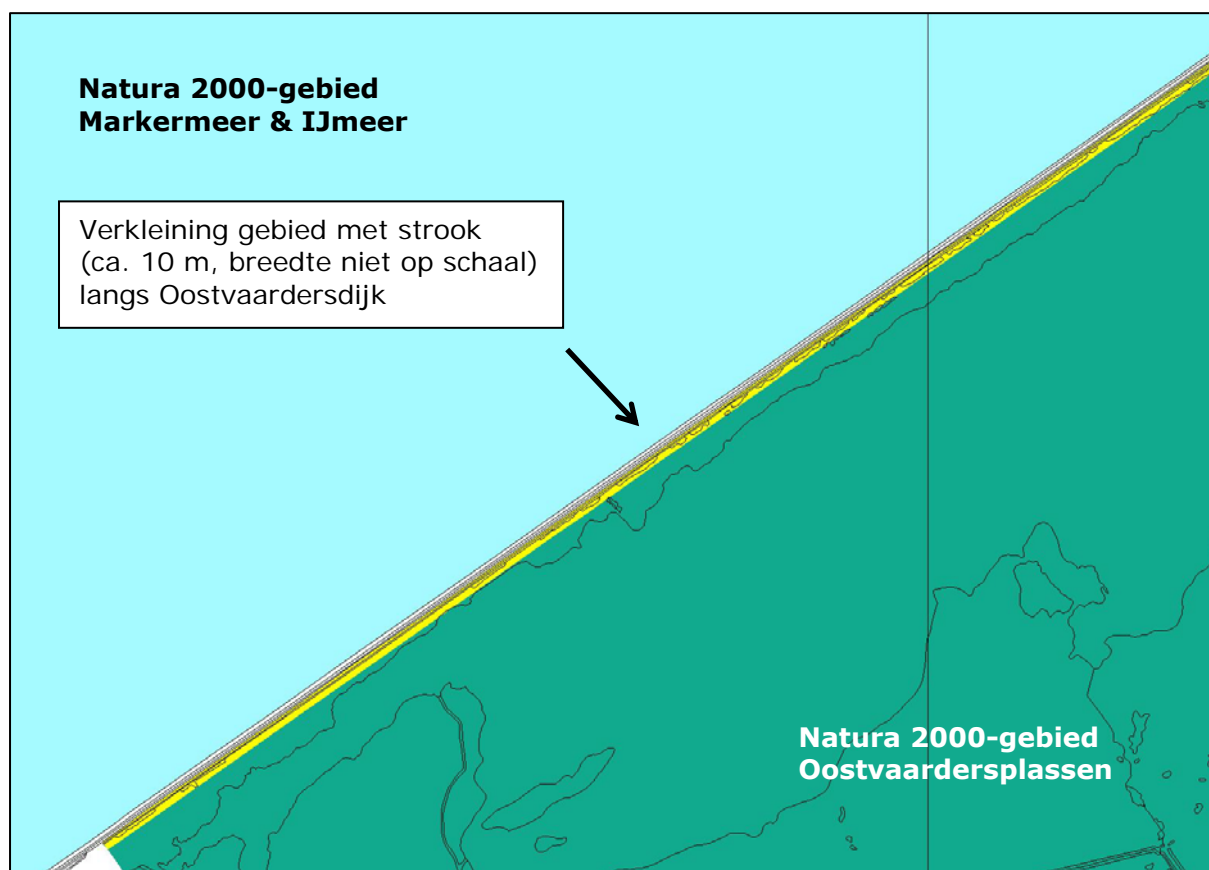
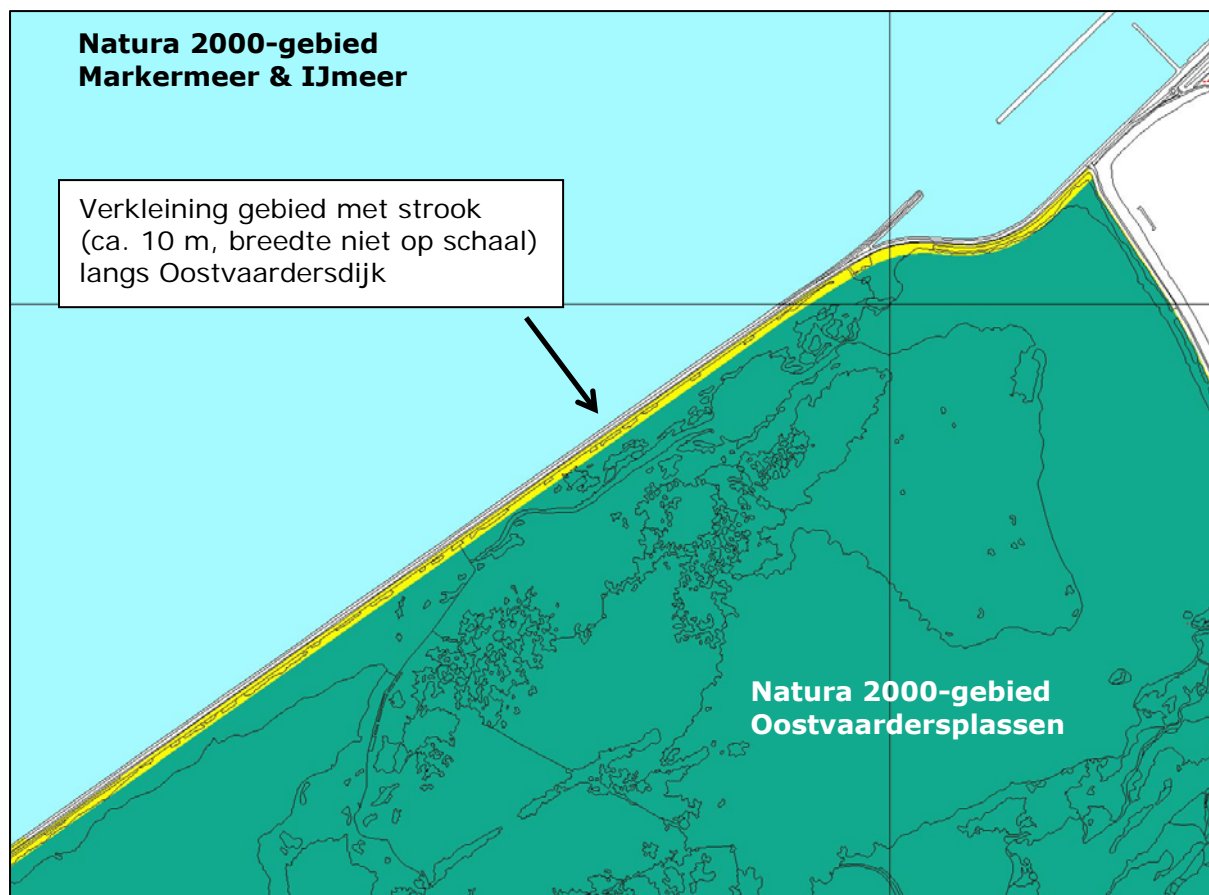
5.5 Beschermdenatuurmonumenten

Het Natura 2000-gebied omvat één of meer voormalige beschermde natuurmonumenten (zie paragrafen 2.1 en 3.3 van deze Nota van toelichting).

Ingevolge artikel 15a, derde lid, Natuurbeschermingswet 1998, heeft de bescherming van dat deel van het gebied, dat zijn status als beschermd natuurmonument heeft verloren, mede betrekking op de doelstellingen ten aanzien van het behoud, herstel en de ontwikkeling van het natuurschoon of de natuurwetenschappelijke betekenis van het gebied zoals bepaald in het van rechtswege vervallen besluit. Voor zover deze doelstellingen Natura 2000-waarden betreffen (zoals opgenomen in paragraaf 4.2 van deze Nota van toelichting), maken deze deel uit van de in voorgaande paragrafen opgenomen instandhoudingsdoelstellingen. Indien de doelstellingen geen Natura 2000-waarden betreffen, houden deze doelstellingen, zoals de bescherming van het natuurschoon, hun zelfstandige betekenis. In een aantal gevallen is het niet mogelijk om zowel de doelen die voortkomen uit de aanwijzing als beschermd natuurmonument als de Natura 2000-doelstellingen te bereiken (bijvoorbeeld omdat dat om tegenstrijdig beheer vraagt). In deze gevallen hebben de Natura 2000-doelen voorrang om de Europeesrechtelijke verplichtingen na te komen.

In het beheerplan zullen de doelen (de natuurwetenschappelijke betekenis en landschappelijke waarden) van voormalige beschermde natuurmonumenten, net als die van Natura 2000, in ruimte en tijd worden uitgewerkt. Dan wordt ook uitgewerkt waar achteruitgang van het natuurschoon en de natuurwetenschappelijke betekenis is toegestaan ten gunste van Natura 2000-instandhoudingsdoelstellingen. De van rechtswege vervallen besluiten zijn ter informatie aan het einde van dit besluit toegevoegd. De minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit heeft in een brief van 30 juni 2009 (TK 2008-2009, 31700 XIV, nr. 160) aan de Tweede Kamer aangekondigd een voorstel tot wijziging van de Natuurbeschermingswet 1998 in procedure te zullen brengen, waarin wordt voorgesteld dat voor de doelen die voortkomen uit de aanwijzing als beschermd natuurmonument - voor zover deze verder gaan dan de Natura 2000 doelen - het oorspronkelijke beschermingsregime voor natuurmonumenten zal gaan gelden. Wanneer dat aangekondigde wetsvoorstel door het parlement wordt aanvaard, betekent dat onder meer dat de uitwerking van die doelen in het beheerplan facultatief wordt, in plaats van dat daartoe een verplichting geldt.

Grenswijziging Vogelrichtlijn en beschermd natuurmonument

Nadere onderbouwing van wijzigingen in Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen en toewijzing van en wijzigingen in instandhoudingsdoelstellingen

- B.1. Wijzigingen in vogelsoorten ten opzichte van aanwijzing als Vogelrichtlijngebied en/of het ontwerpbesluit (paragraaf 4.2.1)
- B.2. Toewijzing instandhoudingsdoelstellingen (hoofdstuk 5)

B.1. Wijzigingen in vogelsoorten ten opzichte van aanwijzing als Vogelrichtlijngebied en/of het ontwerpbesluit (paragraaf 4.2.1)

De vogelsoorten waarvoor het gebied in 1989 is aangewezen, betreffen een opsomming van vogelsoorten waaraan het gebied zijn natuurwetenschappelijke betekenis ontleent. Bij de aanwijzing van 49 Vogelrichtlijngebieden in 2000 is vastgesteld voor welke soorten op grond van artikel 4 van de Vogelrichtlijn een verplichting bestaat voor het treffen van speciale beschermingsmaatregelen in de vorm van de aanwijzing van gebieden (in de Richtlijn aangeduid als "speciale beschermingszones")⁷. Dit betreft in de eerste plaats 46 soorten die zijn opgenomen in bijlage I van de Vogelrichtlijn⁸. Daarnaast zijn gebieden aangewezen voor 51 (andere) trekkende vogelsoorten zoals bedoeld in artikel 4.2 van de Vogelrichtlijn. Een gebied wordt slechts aangewezen voor de soorten waarvoor het gebied van landelijke betekenis is. Hiervan is in beginsel sprake indien het gebied minstens 1% van de landelijke broedpopulatie herbergt, indien 0,1% van de biogeografische populatie geregeld in het gebied verblijft of indien het gebied in combinatie met andere gebieden voldoende bijdrage kan leveren aan een sleutelpopulatie. De vogelsoorten zijn ontleend aan SOVON & CBS (2005)⁹. Dit rapport heeft ten grondslag gelegen aan de formulering van de instandhoudingsdoelstellingen voor de Vogelrichtlijnsoorten. Om ecologische redenen, die in voorkomende gevallen hieronder zijn vermeld, is soms van deze algemene criteria afgeweken. Deze werkwijze heeft voor de lijst van vogelsoorten waarvoor dit gebied is aangewezen, de volgende consequenties:

- Van de oorspronkelijke aanwijzing zijn de volgende vogelsoorten gehandhaafd: dodaars (A004), roerdomp (A021), lepelaar (A034), bruine kiekendief (A081), blauwe kiekendief (A082), kluut (A132), blauwborst (A272), porseleinhoen (A119), zeearend (A075), aalscholver (A017), rietzanger (A295) en grote karekiet (A298).
- In afwijking van de oorspronkelijke aanwijzing, maar conform het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor zeven vogelsoorten van bijlage I: woudaap (A022) en grote zilverreiger (A027) als broedvogels en grote zilverreiger (A027), wilde zwaan (A038), brandgans (A045), nonnetje (A068) en kemphaan (A151) als niet-broedvogels. Woudaap, grote zilverreiger zijn toegevoegd omdat het gemiddeld aantal broedparen in het gebied meer bedraagt dan 1% van de landelijke broedpopulatie. Het gebied voldoet hiermee aan het criterium voor opname van deze soorten.
- Brandgans, nonnetje en kemphaan zijn toegevoegd als niet-broedvogels, omdat het gemiddeld aantal vogels in het gebied meer bedraagt dan 0,1% van de biogeografische populatie. Grote zilverreiger als niet-broedvogel is toegevoegd omdat het gebied tot de vijf belangrijkste gebieden behoort. Het gebied voldoet hiermee aan het criterium voor opname van deze soorten.
- In aanvulling op de oorspronkelijke aanwijzing, maar conform het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor twaalf trekvogelsoorten zoals bedoeld in artikel 4.2 van de Vogelrichtlijn: snor (A292) als broedvogel en kolgans (A041), grauwe gans (A045),

⁷ Ministerie van LNV (2000): Nota van Antwoord Vogelrichtlijn, bijlage 1. Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, Den Haag.

⁸ De Nota van Antwoord (2000) vermeldt 44 soorten van bijlage I waarvoor gebieden kunnen worden aangewezen. Voor één soort zijn geen gebieden aangewezen omdat er geen vaste verblijfplaatsen zijn (lachstern). Sindsdien zijn verder drie soorten aan bijlage I toegevoegd. Voor twee van deze soorten (strandplevier en dwergmeeuw) waren reeds gebieden aangewezen. Voor de dwerggans worden naar aanleiding van een rechterlijke uitspraak gebieden aangewezen. Per saldo zijn er dus voor 46 soorten van bijlage I gebieden aangewezen.

⁹ SOVON & CBS (2005): Trends van vogelaantallen in het Nederlandse Natura 2000 netwerk. SOVON-informatierapport 2005/09. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.

bergeend (A048), smient (A050), krakeend (A051), wintertaling (A052), pijlstaart (A054), slobbeend (A056), tafeleend (A059), kuifeend (A061) en grutto (A156) als niet-broedvogels. Snor is toegevoegd omdat het gemiddeld aantal broedparen in het gebied meer bedraagt dan 1% van de landelijke broedpopulatie. Het gebied voldoet hiermee aan het criterium voor opname van deze soort.

- Kolgans, grauwe gans, bergeend, smient, krakeend, wintertaling, pijlstaart, slobbeend, tafeleend, kuifeend en grutto zijn toegevoegd als niet-broedvogels, omdat het gemiddeld aantal vogels in het gebied meer bedraagt dan 0,1% van de biogeografische populatie. Het gebied voldoet hiermee aan het criterium voor opname van deze soorten.
- In aanvulling op het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor de volgende vogelsoort van bijlage I: kleine zilverreiger (A026) als broedvogel. In 2000 zijn voor deze soort geen Vogelrichtlijngebieden aangewezen, omdat de soort op dat moment nog slechts een onregelmatige broedvogel was. De soort wordt nu echter tot de regelmatige broedvogels gerekend. Met de eerdere aanwijzing van gebied Voornes Duin (100) is voor deze soort een eerste Natura 2000-gebied aangewezen. Op basis van het gemiddelde voorkomen in de periode 1999-2003 voldoet Oostvaardersplassen aan criteria voor opname van de soort (voorkomen 1% van de nationale broedpopulatie in het gebied).
- In afwijking van het ontwerpbesluit (2007) is het gebied niet aangewezen voor de volgende trekvogelsoort als bedoeld in artikel 4.2 van de Vogelrichtlijn: paapje (A275) als broedvogel. Het gebied voldoet niet meer aan de criteria voor opname van deze soort.
- In afwijking van de oorspronkelijke aanwijzing, maar in overeenstemming met het ontwerpbesluit (2007), is het gebied niet meer aangewezen voor vijf vogelsoorten van bijlage I: visarend (A094), kluut (A132; als broedvogel), visdief (A193), zwarte stern (A197) en velduil (A222).
- Voor de visarend zijn alleen de vijf belangrijkste gebieden voor de soort aangewezen. De Oostvaardersplassen behoort daar niet toe.
- De kluut was na het droogvallen van de polder Zuidelijk Flevoland tot eind jaren tachtig van de vorige eeuw een relatief talrijke broedvogel. Daarna ging het nog slechts om tientallen paren met een gering broedsucces. Als zoetwatermoerasgebied is het gebied ongeschikt geworden als broedgebied voor deze soort (zie verder antwoord in bijlage C).
- De visdief is al lange tijd geen broedvogel meer in het gebied door het ontbreken van geschikte nestplaatsen (schaars begroeid terrein nabij meren en plassen).
- Duizenden zwarte sterns die overdag foerageren op Markermeer en IJsselmeer, gebruikten de Oostvaardersplassen 20-30 jaar geleden als slaapplek. Door de vegetatiesuccessie die in het gebied heeft plaatsgevonden, is er echter al jarenlang geen uitgestrekt open terrein meer aanwezig dat als slaapplek voor deze soort kan dienen.
- Hetzelfde (zie "de kluut" hiervoor) geldt voor de velduil: deze soort is voor het laatst in 1993 als broedvogel in het gebied vastgesteld. Door de voortschrijdende ontginning van de polder is voor de soort geen geschikt voedselgebied met een overvloedig (veld)muizenaanbod meer aanwezig.
- In afwijking van de oorspronkelijke aanwijzing zijn de volgende vogelsoorten niet meer opgenomen, omdat deze soorten niet behoren tot de soorten waarvoor Vogelrichtlijngebieden worden aangewezen conform de in 2000 geformuleerde beleidslijn: waterral, buizerd, ruigpootbuizerd, gierzwaluw en baardmannetje.
- In afwijking van de oorspronkelijke aanwijzing zijn de volgende vogelsoorten die waren vermeld als broedvogel, niet meer opgenomen omdat deze soorten alleen als niet-broedvogel kunnen worden aangewezen conform de in 2000 geformuleerde beleidslijn: grauwe gans (A043), krakeend (A051), pijlstaart (A054), slobbeend (A056) en tureluur (A162).
- In afwijking van de oorspronkelijke aanwijzing zijn de volgende vogelsoorten die waren vermeld als niet-broedvogel, niet meer opgenomen omdat deze soorten alleen als broedvogel kunnen worden aangewezen conform de in 2000 geformuleerde beleidslijn: oeverzwaluw (A249).

B.2. Toewijzing instandhoudingsdoelstellingen (hoofdstuk 5)

De hier vermelde gebiedsdoelen en vermeldingen van de relatieve bijdrage van de Natura 2000-gebieden die buiten dit aanwijzingsbesluit vallen en waarvan de definitieve besluiten op het moment van vaststelling van het onderhavige besluit nog niet zijn vastgesteld, moeten worden beschouwd als "indicatieve" opgaven en kunnen nog aan verandering onderhevig zijn.

In dit onderdeel wordt voor iedere Natura 2000-waarde waarvoor het onderhavige gebied is aangewezen, inzichtelijk gemaakt hoe de landelijke doelstelling is uitgewerkt in de Natura 2000-gebieden. De landelijke doelstellingen vormen een kader voor de formulering van instandhoudingsdoelstellingen op gebiedsniveau. De gebiedsdoelen bij elkaar "opgeteld", eventueel tezamen met een opgave buiten het Natura 2000 netwerk, hebben als som het landelijke doel. Onder iedere tabel wordt de landelijke staat van instandhouding van betreffende habitatype of (vogel)soort vermeld. Indien de landelijke doelstelling van de betreffende waarde afwijkt van wat kan worden verwacht uit de landelijke staat van instandhouding, is dit hier gemotiveerd. Gebiedsdoelstellingen die afwijken van de landelijke doelstelling, worden ook zoveel mogelijk gemotiveerd. In gevallen waarin motivering ontbreekt, is aanpassing nog in overweging (met name naar aanleiding van zienswijzen) in het kader van het besluit voor het betreffende gebied. Doelstellingen die volgens de tabellen zijn aangepast ten opzichte van het ontwerpbesluit (zie kolom "Besluit") staan eveneens onder de betreffende tabellen gemotiveerd. De instandhoudingsdoelstellingen van habitatypen en (vogel)soorten die zijn toegevoegd naar aanleiding van zienswijzen, zijn in principe op behoud gesteld, omdat de landelijke doelstelling al haalbaar werd geacht zonder deze toevoegingen. De instandhoudingsdoelstellingen die om deze reden op behoud zijn gesteld en daarmee afwijken van de landelijke doelstelling voor het betreffende habitatype of de betreffende soort, zijn in de tabellen gemarkeerd met een ^x.

De niet-broedvogelsoorten waarvoor zowel landelijk als in alle gebieden een behoudopgave is gesteld zijn samengevat in één tabel. Regels in cursief betreffen complementaire doelen (zie Natura 2000 doelendocument, paragraaf 3.3). Bij broedvogels en niet-broedvogels wordt in de kolom "Populatie" tevens aangegeven of er sprake is van herstel dan wel uitbreiding (↑). In een aparte kolom is van elk gebied de relatieve bijdrage vermeld. In het geval van soorten is dit het aandeel van de landelijke populatie dat (geregeld) in het gebied aanwezig is. Afhankelijk van de soort wordt dit afgemeten aan getelde aantallen, aantal bezette plekken of kilometerhokken.

Er is gebruik gemaakt van de volgende klasse-indeling:

A1 = 15-30%, A2 = 30-50%, A3 = 50-75% en A4 = >75%

B1 = 2-6% en B2 = 6-15%

C = <2%

B.2.1. Vogelrichtlijn: broedvogels

A004 – Dodaars						
Landelijke doelstelling: behoud omvang en behoud kwaliteit leefgebied voor behoud populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
004	Duinen Terschelling	behoud	behoud	20	C	aanwijzingsbesluit
027	Drents-Friese Wold & Leggelderveld	behoud	behoud	40	C	ontwerpbesluit
030	Dwingelderveld	behoud	behoud	50	B1	ontwerpbesluit
067	Gelderse Poort	behoud	behoud	40	C	ontwerpbesluit
078	Oostvaardersplassen	behoud	behoud	140	B2	doel aangepast ^a
127	Markiezaat	behoud	behoud	20	C	ontwerpbesluit
128	Brabantse Wal	behoud	verbetering	40	C	ontwerpbesluit
133	Kampina & Oisterwijkse Vennen	behoud	behoud	30	C	ontwerpbesluit
139	Deurnsche Peel & Mariapeel	behoud	behoud	35	C	aanwijzingsbesluit
140	Groote Peel	behoud	behoud	40	C	aanwijzingsbesluit
145	Maasduinen	behoud	behoud	50	B1	ontwerpbesluit

(a) Het aantal voor Oostvaardersplassen is aangepast conform het gemiddelde van de periode 1999-2003.

De landelijke staat van instandhouding van de dodaars is op de aspecten populatie en leefgebied beoordeeld als "gunstig". De landelijke doelstelling luidt dan ook: "behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie van ten minste 2.000 paren". Voor de realisatie van de landelijke doelstelling zal aanvulling nodig zijn van nationaal beleid, zoals de realisatie van de Ecologische Hoofdstructuur. De gebiedsdoelstellingen sluiten aan op de landelijke doelstelling, met uitzondering van Brabantse Wal (128). In dit gebied geldt een herstelopgave voor de kwaliteit van het leefgebied om daardoor de populatie te behouden.

A017 – Aalscholver						
Landelijke doelstelling: behoud omvang en behoud kwaliteit leefgebied voor behoud populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
003	Duinen Vlieland	behoud	behoud	870	B1	aanwijzingsbesluit
013	Alde Feanen	behoud	behoud	800	B1	ontwerpbesluit
035	De Wieden	behoud	behoud	1.000	B1	ontwerpbesluit
038	Uiterwaarden IJssel	behoud	behoud	280	C	ontwerpbesluit
067	Gelderse Poort	behoud	behoud	230	C	ontwerpbesluit
072	IJsselmeer	behoud	behoud	8.000 ^R	B2	conform ontwerp
073	Markermeer & IJmeer	behoud	behoud	8.000 ^R	C	doel toegevoegd
078	Oostvaardersplassen	behoud	behoud	8.000 ^R	A1	conform ontwerp
079	Lepelaarplassen	behoud	behoud	8.000 ^R	B2	conform ontwerp
085	Zwanenwater & Pettemerduinen	behoud	behoud	300	B1	ontwerpbesluit
094	Naardermeer	behoud	behoud	1.500	B2	ontwerpbesluit
100	Voornes Duin	behoud	behoud	1.100	B1	aanwijzingsbesluit
112	Biesbosch	behoud	behoud	310	C	ontwerpbesluit
119	Veerse Meer	behoud	behoud	300	B1	ontwerpbesluit

(R) Betreft een regionale doelstelling.

De landelijke staat van instandhouding van de aalscholver is voor zowel leefgebied als populatie als "gunstig" beoordeeld. De landelijke doelstelling luidt dan ook: "behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud van het actuele nationale populatieniveau van ten minste 20.000 paren verdeeld over ten minste 20 kolonies van ten minste 100 paren". Het gemiddelde aantal broedparen in Nederland in 1999-2003 werd naar boven afgerond tot 21.000 paren. Dit was relatief hoog ten opzichte van de periode vanaf 1994 door tijdelijke opleving in het IJsselmeergebied in 2002 en 2003. Daarom is als landelijk doel gekozen voor een doelniveau van 20.000 paren. De gebiedsdoelen sluiten aan op de landelijke behoudopgave. De som van de populatie aantallen in de gebiedsdoelen is lager dan de landelijke doelstelling van 20.000 paren. De regionale doelstelling voor het IJsselmeergebied (8.000 broedparen) is eveneens lager dan de som van de gemiddelden 1999-2003 (9.600 broedparen) van Oostvaardersplassen, IJsselmeer en Lepelaarplassen¹⁰. De beide hiervoor genoemde afwijkingen zijn acceptabel omdat verwacht wordt dat de populatie aalscholvers als gevolg van ecologische ontwikkelingen verder zal afnemen¹¹. Het gemiddelde aantal van het IJsselmeergebied neemt af in de richting van 8.000 broedparen. Omdat een verbetering van de waterkwaliteit wordt voorzien zal de voedselbeschikbaarheid verder afnemen. Het is daarom niet te verwachten dat het aantal van 9.600 broedparen weer bereikt zal worden.

¹⁰ Het gebied Markermeer & IJmeer ontbreekt in SOVON & CBS (2005) voor de aalscholver omdat aan dit gebied nu (na de publicatie van de gegevens in 2005) een instandhoudingsdoelstelling is toegevoegd.

¹¹ Eerden, M. van en Rijn, S. van (2008): Handen af van de aalscholver, de aalscholver als indicator van natuur-, water- en visserijbeheer. Vakblad Natuur Bos en Landschap, p. 23-26.

A021 – Roerdomp						
Landelijke doelstelling: uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor uitbreiding populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
002	Duinen en Lage Land Texel	behoud	behoud	5	C	aanwijzingsbesluit
005	Duinen Ameland	behoud	behoud	2	C	aanwijzingsbesluit
006	Duinen Schiermonnikoog	behoud	behoud	3 (↑)	C	aanwijzingsbesluit
008	Lauwersmeer	behoud	behoud	10	B1	ontwerpbesluit
013	Alde Feanen	behoud	behoud	4	C	ontwerpbesluit
014	Deelen	behoud	behoud	5 (↑)	C	conform ontwerp
018	<i>Rottige Meenthe & Brandemeer</i>	<i>uitbreiding</i>	<i>verbetering</i>	<i>10 (↑)</i>	<i>B1</i>	<i>ontwerpbesluit</i>
020	Zuidlaardermeergebied	behoud	behoud	5 (↑)	C	ontwerpbesluit
034	Weerribben	uitbreiding	verbetering	10 (↑)	B1	ontwerpbesluit
035	De Wieden	behoud	behoud	30 (↑)	B2	ontwerpbesluit
036	Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht	uitbreiding	verbetering	1	C	ontwerpbesluit
067	Gelderse Poort	uitbreiding	verbetering	20 (↑)	B1	ontwerpbesluit
072	IJsselmeer	uitbreiding	verbetering	7 (↑)	B1	conform ontwerp
074	Zwarte Meer	uitbreiding	verbetering	6 (↑)	C	conform ontwerp
075	Ketelmeer & Vossemeer	uitbreiding	verbetering	5 (↑)	C	conform ontwerp
076	Veluwerandmeren	uitbreiding	verbetering	5 (↑)	C	conform ontwerp
078	Oostvaardersplassen	behoud	behoud	40	B2	conform ontwerp
085	Zwanenwater & Pettemerduinen	behoud	behoud	2 (↑)	C	ontwerpbesluit
090	Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder	behoud	behoud	10	B1	ontwerpbesluit
091	<i>Polder Westzaan</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	<i>10</i>	<i>B1</i>	<i>ontwerpbesluit</i>
092	Ilperveld, Varkensland, ...	behoud	behoud	15	B2	ontwerpbesluit
095	Oostelijke Vechtplassen	uitbreiding	verbetering	5 (↑)	C	ontwerpbesluit
103	Nieuwkoopse Plassen & De Haeck	uitbreiding	verbetering	6 (↑)	C	ontwerpbesluit
105	Zouweboezem	uitbreiding	verbetering	5 (↑)	C	ontwerpbesluit
112	Biesbosch	uitbreiding	verbetering	10 (↑)	C	<i>ontwerpbesluit</i>
137	Strabrechtse Heide & Beuven	behoud	behoud	5	C	ontwerpbesluit

De landelijke staat van instandhouding van de roerdomp is voor wat betreft de aspecten populatie en leefgebied als “zeer ongunstig” beoordeeld. De landelijke doelstelling omvat een herstelopgave voor zowel leefgebied als populatie: “uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor uitbreiding tot een populatie van ten minste 400 paren (territoria)”. De doelstelling is conform het Beschermingsplan moerasvogels 2000-2004 (2000).

Bij de roerdomp is het streven tenminste de gewenste minimumpopulatie voor Nederland te herstellen¹². Dit betekent dat het beoogde herstel deels zal moeten worden bereikt in gebieden buiten het Natura 2000-netwerk. De waddeneilanden bieden geen verdere ruimte voor uitbreiding gelet op de beperkte beschikbaarheid van rietmoerassen in de duingebieden, hier is dan ook voor een behoudopgave gekozen. In het gebied Duinen Schiermonnikoog (006) wordt met het huidige leefgebied herstel van de populatie beoogd. Het gebied Lauwersmeer (008) wijkt af omdat uit tellingen blijkt dat het gemiddeld voorkomen van de soort in dit gebied in het (recente) verleden niet groter is geweest dan het gemiddelde voorkomen waarop de doelstelling is gebaseerd. Het is dus onzeker of het gebied meer broedvogels kan herbergen dan nu het geval is. In het gebied Deelen (014) is er recent sprake van een toename van het aantal territoria in een bestaand leefgebied. Daarom wordt hier met behoud van het leefgebied uitbreiding van de populatie nagestreefd. In het gebied Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht (036) wordt met uitbreiding en verbetering van het leefgebied gestreefd om het huidige gemiddelde aantal territoria te behouden. Voor de gebieden Oostvaardersplassen (078),

¹² Natura 2000 doelendocument (2006): Tekstkader 4.5.1. Landelijke doelen broedvogels.

Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder (090), Polder Westzaan (091) en Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske (092) is voor behoud van de populatie en het leefgebied gekozen, omdat de populatie de laatste jaren reeds sterk toegenomen is. In de gebieden Zuidlaardermeergebied (020), De Wieden (035) en Zwanenwater & Pettemerduinen (085) wordt met het huidige leefgebied een kleine uitbreiding of herstel van de populatie beoogd.

A022 – Woudaap						
Landelijke doelstelling: uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor herstel populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
067	Gelderse Poort	uitbreiding	verbetering	20 (↑)	B2	ontwerpbesluit
078	Oostvaardersplassen	uitbreiding	verbetering	3 (↑)	B2	doel aangepast ^a
095	Oostelijke Vechtplassen	uitbreiding	verbetering	10 (↑)	A1	ontwerpbesluit
103	Nieuwkoopse Plassen & De Haeck	uitbreiding	verbetering	5 (↑)	B1	ontwerpbesluit
137	Strabrechtse Heide & Beuven	behoud	behoud	2 (↑)	B2	ontwerpbesluit

(a) De doelstelling voor Oostvaardersplassen is aangepast, omdat de landelijke staat van instandhouding zeer ongunstig is en het beleid erop gericht is om met extra inspanningen de gewenste landelijke minimum populatie te bereiken. Gezien de realistische historische potentie van 3 broedparen is herstel van een populatie op dit relatief hoge niveau haalbaar.

De landelijke staat van instandhouding van de woudaap (broedvogel) is beoordeeld als “zeer ongunstig”. De landelijke doelstelling heeft dan ook een herstelopgave voor het leefgebied en voor het populatieniveau. Er zijn voor de woudaap in het bijzonder extra inspanningen nodig om de gewenste minimum populatie te bereiken¹². Gestreefd wordt naar een populatieniveau van ten minste 200 paren verdeeld over ten minste 5 sleutelpopulaties van ten minste 20 paren. In de toelichting bij de landelijke instandhoudingsdoelstelling is onderkend dat er nog niet van een werkelijk duurzame populatie kan worden gesproken wanneer de instandhoudingsdoelstellingen per gebied zijn gerealiseerd. Voor de realisatie van de landelijke doelstelling zal een deel moeten worden gerealiseerd in niet voor de soort aangewezen Natura 2000-gebieden.

In Strabrechtse Heide & Beuven wordt met behoud van het huidige leefgebied een uitbreiding naar gemiddeld twee broedparen nagestreefd. Er is voor behoud gekozen omdat er recent sprake is van een stijgende locale trend van 1-2 broedparen in 2001-2003. De overige gebiedsdoelen sluiten aan bij de landelijke herstelopgave.

A026 – Kleine zilverreiger						
Landelijke doelstelling: behoud omvang en behoud kwaliteit leefgebied						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
078	Oostvaardersplassen	behoud	behoud	20 (↑)	A1	doel toegevoegd
100	Voornes Duin	behoud	behoud	15	A2	aanwijzingsbesluit

De aantallen broedende kleine zilverreigers zijn vanaf 1994 sterk toegenomen. De landelijke staat van instandhouding is “gunstig”. De landelijke behoudsdoelstelling sluit hierop aan¹³: behoud omvang en behoud kwaliteit leefgebied. Het gebied Oostvaardersplassen heeft een afwijkende doelstelling voor de populatie. De draagkracht is namelijk vastgesteld op het minimum aantal dat nodig is voor een sleutelpopulatie naar aanleiding van de gunstige ontwikkeling in het gebied.

¹³ De landelijke instandhoudingsdoelstelling voor de kleine zilverreiger is niet opgenomen in het Natura 2000-doelendocument (2006), maar vastgesteld in het Natura 2000-aanwijzingsbesluit Voornes Duin (100) (Strct. 2008, 41).

A027 – Grote zilverreiger						
Landelijke doelstelling: behoud omvang en behoud kwaliteit leefgebied						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
078	Oostvaardersplassen	behoud	behoud	40 (↑)	A4	conform ontwerp

De landelijke staat van instandhouding van de grote zilverreiger is op de aspecten populatie en leefgebied beoordeeld als “gunstig”. De landelijke doelstelling sluit hierop aan: “behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud bestaande kolonies en eventuele nieuwvestigingen”. Het gebiedsdoel van de Oostvaardersplassen wijkt op het aspect populatie af van de landelijke behouddoelstelling omdat er rekening is gehouden met de sterke toename van het bolwerk, een grote kolonie in de Oostvaardersplassen, waar in het voorjaar van 2006 143 nesten zijn geteld.

A034 – Lepelaar						
Landelijke doelstelling: behoud omvang en behoud kwaliteit leefgebied voor behoud populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
001	Waddenzee	behoud	behoud	430	A2	aanwijzingsbesluit
002	Duinen en Lage Land Texel	behoud	behoud	120	B2	aanwijzingsbesluit
003	Duinen Vlieland	behoud	behoud	170	B2	aanwijzingsbesluit
072	IJsselmeer	behoud	behoud	25	C	doel toegevoegd
078	Oostvaardersplassen	behoud	behoud	160	B2	doel aangepast ^a
079	Lepelaarplassen	behoud	behoud	20	C	conform ontwerp
085	Zwanenwater & Pettemerduinen	behoud	behoud	70 (↑)	B1	ontwerpbesluit
100	Voornes Duin	behoud	behoud	100	B2	aanwijzingsbesluit
114	Krammer-Volkerak	behoud	behoud	8	C	concept-ontwerp
119	Veerse Meer	behoud	behoud	10	C	ontwerpbesluit
127	Markiezaat	behoud	behoud	20 (↑)	C	ontwerpbesluit

(a) Het aantal voor Oostvaardersplassen is aangepast conform het gemiddelde van de periode 1999-2003.

De landelijke staat van instandhouding van de lepelaar is op de aspecten leefgebied en populatie beoordeeld als “gunstig”. De landelijke doelstelling luidt dan ook: “behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud van een populatie van ten minste 1.000 paren verdeeld over ten minste 20 kolonies van ten minste 40 paren”. De gebiedsdoelstellingen sluiten hierop aan met uitzondering van Zwanenwater & Pettemerduinen (085) en Markiezaat (127). De som van de gebiedsdoelen is nu 1.135 broedparen, zodat de ondergrens van het gewenste landelijke populatieniveau is overschreden. Dat is in overeenstemming met het beleid: er is een veilige marge ingebouwd voor het populatieniveau omdat Nederland als noordelijkste uitloper van het broedgebied in Europa een belangrijk deel van de Europese populatie binnen de landsgrenzen heeft.

A081 – Bruine kiekendief						
Landelijke doelstelling: behoud omvang en behoud kwaliteit leefgebied voor behoud populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
001	Waddenzee	behoud	behoud	30	B1	aanwijzingsbesluit
002	Duinen en Lage Land Texel	behoud	behoud	30	B1	aanwijzingsbesluit
003	Duinen Vlieland	behoud	behoud	20	C	aanwijzingsbesluit
004	Duinen Terschelling	behoud	behoud	45	B1	aanwijzingsbesluit
005	Duinen Ameland	behoud	behoud	40	B1	aanwijzingsbesluit
006	Duinen Schiermonnikoog	behoud	behoud	25	B1	aanwijzingsbesluit
008	Lauwersmeer	behoud	behoud	20	C	ontwerpbesluit
013	Alde Feanen	uitbreiding	verbetering	20 (↑)	C	ontwerpbesluit
014	Deelen	uitbreiding	verbetering	5	C	conform ontwerp

035	De Wieden	behoud	behoud	20	C	ontwerpbesluit
072	IJsselmeer	behoud	behoud	25	C	doel aangepast ^a
078	Oostvaardersplassen	behoud	behoud	40	B1	conform ontwerp
092	Ilperveld, Varkensland, ...	behoud	behoud	15	C	ontwerpbesluit
109	Haringvliet	behoud	behoud	20	C	ontwerpbesluit
112	Biesbosch	behoud	behoud	30	B1	ontwerpbesluit
114	Krammer-Volkerak	behoud	behoud	13	C	concept-ontwerp
115	Grevelingen	behoud	behoud	20	C	ontwerpbesluit
118	Oosterschelde	behoud	behoud	19	C	doel toegevoegd
122	Westerschelde & Saeftinghe	behoud	behoud	20	C	conform ontwerp

(a) Het aantal voor IJsselmeer is aangepast conform het gemiddelde van de periode 1999-2003.

De landelijke staat van instandhouding van de bruine kiekendief is voor de aspecten leefgebied en populatie als "gunstig" beoordeeld. Gezien de belangrijke functie van Nederland als noordwestelijk bolwerk in het broedgebied in Europa is een veilige marge ingebouwd in het voor Nederland na te streven populatieniveau. Het doel heeft betrekking op behoud van het huidige niveau. De landelijke doelstelling staat dan ook zowel voor omvang als kwaliteit van het leefgebied op behoud met een landelijk doelniveau van 1.300 broedparen. Voor de realisatie van de landelijke doelstelling zal aansluiting nodig zijn van nationaal beleid zoals de realisatie van de Ecologische Hoofdstructuur. De gebiedsdoelstellingen sluiten op de landelijke doelstelling aan, met uitzondering van de gebieden Alde Feanen (013) en Deelen (014). Vanwege de voor de regio unieke potentie voor een sleutelpopulatie is er voor het gebied Alde Feanen gekozen voor een hersteldoelstelling. Vanwege de recente afname van de populatie in gebied Deelen is hier een beperkte herstelopgave geformuleerd, zodat de soort in het gebied behouden kan blijven.

A082 – Blauwe kiekendief						
Landelijke doelstelling: behoud omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor herstel populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
001	Waddenzee	behoud	behoud	3	B1	aanwijzingsbesluit
002	Duinen en Lage Land Texel	behoud	behoud	20	A1	aanwijzingsbesluit
003	Duinen Vlieland	uitbreiding	verbetering	9 (↑)	B1	aanwijzingsbesluit
004	Duinen Terschelling	uitbreiding	verbetering	40 (↑)	A2	aanwijzingsbesluit
005	Duinen Ameland	uitbreiding	verbetering	20 (↑)	B2	aanwijzingsbesluit
006	Duinen Schiermonnikoog	behoud	behoud	10 (↑)	B2	aanwijzingsbesluit
033	Bargerveen	behoud	behoud	1	C	ontwerpbesluit
078	Oostvaardersplassen	uitbreiding	verbetering	4	B1	conform ontwerp

Vanwege de aard van het leefgebied is de broedpopulatie tegenwoordig geheel beperkt tot Natura 2000-gebieden. De landelijke staat van instandhouding van de blauwe kiekendief is voor de aspecten leefgebied en populatie als "zeer ongunstig" beoordeeld. De landelijke doelstelling luidt dan ook: "behoud omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor herstel populatie tot 110 paren"¹⁴. De som van de gebiedsdoelen is 107 broedparen, en dat is 97% van het landelijke doelniveau. Dit betekent dat door de gebiedsdoelen in voldoende mate wordt bijgedragen aan de landelijke doelstelling.

De doelstelling van de gebieden Duinen en Lage Land Texel (002) en Duinen Schiermonnikoog (006) wijken af van de landelijke doelstelling, vanwege de recente toename in de gebieden en de relatief stabiele trend van de laatste jaren. Bargerveen (033) wijkt af vanwege de neutrale trend. De doelstelling van de Waddenzee (001) wijkt af, omdat het gebied een overloop betreft van vogels uit de duingebieden.

¹⁴ Aanwijzingsbesluit Natura 2000-gebied Waddenzee (Stcrt. 2009, 38).

Voor de Oostvaardersplassen (078) geldt in het bijzonder dat dit gebied voor populatieherstel in moerasgebieden van laag-Nederland een belangrijke voorpost is. Toch is in afwijking van de landelijke herstelopgave voor het aspect "populatie" op grond van het vigerende beleid uit het Natura 2000 doelendocument (2006) (paragraaf 6.3), het doel voor de draagkracht op minstens 4 broedparen gezet.

A119 – Porseleinhoen						
Landelijke doelstelling: uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor herstel populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
003	Duinen Vlieland	behoud	behoud	4	C	aanwijzingsbesluit
005	Duinen Ameland	behoud	behoud	2	C	aanwijzingsbesluit
008	Lauwersmeer	behoud	behoud	15	B2	ontwerpbesluit
009	Groote Wielen	behoud	behoud	4 (↑)	C	ontwerpbesluit
010	Oudegaasterbrekken, Fluessen en ...	uitbreiding	verbetering	1 (↑)	C	ontwerpbesluit
012	Sneekermeergebied	behoud	behoud	2 (↑)	C	ontwerpbesluit
013	Alde Feanen	behoud	behoud	20 (↑)	B1	ontwerpbesluit
019	Leekstermeergebied	behoud	behoud	2 (↑)	C	ontwerpbesluit
020	Zuidlaardermeergebied	uitbreiding	verbetering	20 (↑)	B2	ontwerpbesluit
023	Fochteloërveen	behoud	behoud	20 (↑)	B1	ontwerpbesluit
033	Bargerveen	behoud	behoud	15 (↑)	B1	ontwerpbesluit
034	Weerribben	uitbreiding	verbetering	30 (↑)	B1	ontwerpbesluit
035	De Wieden	behoud	behoud	20	B2	ontwerpbesluit
036	Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht	behoud	behoud	10 (↑)	C	ontwerpbesluit
038	Uiterwaarden IJssel	uitbreiding	verbetering	20 (↑)	B1	ontwerpbesluit
066	Uiterwaarden Neder-Rijn	uitbreiding	verbetering	10 (↑)	B1	ontwerpbesluit
067	Gelderse Poort	uitbreiding	verbetering	10 (↑)	C	ontwerpbesluit
068	Uiterwaarden Waal	uitbreiding	verbetering	10 (↑)	C	ontwerpbesluit
072	IJsselmeer	uitbreiding	verbetering	18 (↑)	B1	doel aangepast ^a
074	Zwarte Meer	uitbreiding	verbetering	7 (↑)	B1	doel aangepast ^b
075	Ketelmeer & Vossemeer	uitbreiding	verbetering	4 (↑)	C	doel aangepast ^a
078	Oostvaardersplassen	uitbreiding	verbetering	40 (↑)	B2	conform ontwerp
095	Oostelijke Vechtplassen	behoud	behoud	8	B1	ontwerpbesluit
105	Zouweboezem	behoud	behoud	9 (↑)	C	ontwerpbesluit
106	Boezems Kinderdijk	behoud	behoud	1	C	ontwerpbesluit
112	Biesbosch	behoud	behoud	5 (↑)	C	ontwerpbesluit
140	Groote Peel	uitbreiding	verbetering	5 (↑)	C	aanwijzingsbesluit

- (a) De doelstellingen voor IJsselmeer en Ketelmeer & Vossemeer zijn aangepast, omdat gezien de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding herstel van de populatie op het niveau in gunstige jaren gewenst is. Dit betekent voor het leefgebied dat er voldoende aanwezig moet zijn om voor het gestelde aantal paren als broedplek te kunnen dienen bij gunstige zomerwaterstanden. Het gewenste doelniveau heeft betrekking op gunstige jaren.
- (b) De doelstelling voor het Zwarte Meer is aangepast, omdat het populatieniveau van minstens 7 broedparen sinds 1999 niet meer is voorgekomen. In de jaren 2003 tot en met 2005 kwamen er jaarlijks 2 broedparen voor¹⁵. De doelstelling voor het leefgebied is daarom in overeenstemming gebracht met de landelijke doelstelling.

De landelijke staat van instandhouding van het porseleinhoen is op de aspecten populatie en leefgebied beoordeeld als respectievelijk "zeer ongunstig" en "matig ongunstig". De landelijke doelstelling is dan ook gericht op uitbreiding van de omvang en verbetering van de kwaliteit van het leefgebied voor herstel van een populatie van ten minste 400 paren. De aantallen van het porseleinhoen vertonen jaarlijks grote schommelingen als gevolg van weersomstandigheden zodat een doelstelling op basis van het gemiddelde niet zinvol is. Er is

¹⁵ Van Dijk, A.J. et al. (2007): Broedvogels in Nederland in 2005. SOVON-monitoringsrapport 2007/01. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.

daarom gekozen voor een populatieniveau in gunstige jaren, de jaren waarin de zomermaanden een gunstige waterstand hebben. De herstellopgave volgt het Beschermingsplan moerasvogels 2000-2004 (2000). Er zijn voor het porseleinhoen extra inspanningen nodig om de gewenste landelijke minimum populatie te bereiken¹². Er is een beleidskeuze gemaakt om strategisch te lokaliseren door de opgave voor herstel van plas-dras situaties voor onder andere het porseleinhoen te leggen in het landschap Meren en Moerassen, waaronder het gebied IJsselmeer (072). Daarnaast liggen er potenties in het rivierengebied, waar de soort momenteel matig vertegenwoordigd is (met uitzondering van het noordelijke deel van de IJssel). Van de gebieden Bargerveen (033), Fochteloërveen (023) en Biesbosch (112) is ingeschat dat het behoud van het leefgebied voldoende is om de populatie te laten toenemen. De gebieden Duinen Vlieland (003), Duinen Ameland (005) en Lauwersmeer (008) bieden onvoldoende potentie voor verbetering van het leefgebied en de daarmee samenhangende populatieontwikkeling. De doelstellingen van de gebieden De Wieden (035) en Oostelijke Vechtplassen (095) wijken af omdat in deze gebieden recent reeds herstel van de populatie is opgetreden. De doelstelling van Boezems Kinderdijk (106) wijkt af vanwege de stabiele lokale trend.

A272 – Blauwborst						
Landelijke doelstelling: behoud omvang en behoud kwaliteit leefgebied voor behoud populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
008	Lauwersmeer	behoud	behoud	120	C	ontwerpbesluit
033	Bargerveen	behoud	behoud	150	C	ontwerpbesluit
067	Gelderse Poort	behoud	behoud	80	C	ontwerpbesluit
078	Oostvaardersplassen	behoud	behoud	190	C	conform ontwerp
109	Haringvliet	behoud	behoud	300	B1	ontwerpbesluit
112	Biesbosch	behoud	behoud	2.300	A1	ontwerpbesluit
122	Westerschelde & Saeftinghe	behoud	behoud	450	B1	conform ontwerp
139	Deurnsche Peel & Mariapeel	behoud	behoud	350	B1	aanwijzingsbesluit
140	Groote Peel	behoud	behoud	200	B1	aanwijzingsbesluit

De landelijke staat van instandhouding van de blauwborst is op de aspecten populatie en leefgebied beoordeeld als "gunstig". De landelijke populatie van de blauwborst is, na een decennia lange daling, vanaf 1980 sterk toegenomen. Daarbij heeft tevens een belangrijke uitbreiding over met name de lage delen van het land plaatsgevonden (met een toename van voorkomen met 318% in 1973-2000). De huidige populatie is groter dan ooit eerder in de vorige eeuw en groter dan het gewenste basisniveau vanuit populatie-ecologische optiek. Conform het Beschermingsplan moerasvogels 2000-2004 (2000) wordt landelijk behoud van 6.500 paren ten doel gesteld. De gebiedsdoelstellingen sluiten aan bij deze landelijke behoudsdoelstelling.

A292 – Snor						
Landelijke doelstelling: uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor herstel populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
008	Lauwersmeer	behoud	behoud	25	C	ontwerpbesluit
013	Alde Feanen	behoud	behoud	40	B1	ontwerpbesluit
014	Deelen					doel vervallen
034	Weerribben	uitbreiding	verbetering	100 (↑)	B1	ontwerpbesluit
035	De Wieden	uitbreiding	verbetering	100 (↑)	B1	ontwerpbesluit
072	IJsselmeer	behoud	behoud	40	B1	conform ontwerp
074	Zwarte Meer	uitbreiding	verbetering	50 (↑)	C	conform ontwerp
075	Ketelmeer & Vossemeer					doel vervallen
078	Oostvaardersplassen	behoud	behoud	680	A2	conform ontwerp
083	Botshol	behoud	behoud	9	C	ontwerpbesluit

091	Polder Westzaan	behoud	behoud	25	C	ontwerpbesluit
092	IJperveld, Varkensland, ...	uitbreiding	verbetering	50 (↑)	C	ontwerpbesluit
094	Naardermeer	behoud	behoud	30	C	ontwerpbesluit
095	Oostelijke Vechtplassen	behoud	behoud	150	B2	ontwerpbesluit
103	Nieuwkoopse Plassen & De Haeck	uitbreiding	verbetering	50 (↑)	C	ontwerpbesluit
105	Zouweboezem	behoud	behoud	20 (↑)	C	ontwerpbesluit
106	Boezems Kinderdijk	behoud	behoud	9	C	ontwerpbesluit
112	Biesbosch	behoud	behoud	130	B2	ontwerpbesluit

De landelijke staat van instandhouding van de snor is op de aspecten populatie en leefgebied beoordeeld als respectievelijk "matig ongunstig" en "zeer ongunstig". De beoordeling van het aspect populatie is aangepast ten opzichte van de beoordeling zoals vermeld in het Natura 2000 doelendocument (2006). Het landelijke gemiddelde in de periode 1999-2003 (1.900 paren) is iets lager dan het doelniveau (2.000 paren), waarmee de staat van instandhouding als matig ongunstig beoordeeld moet worden. De landelijke doelstelling is gericht op uitbreiding en verbetering van het leefgebied voor licht herstel van de populatie. De gestelde doelstelling van 2.000 broedparen is conform het Beschermingsplan moerasvogels 2000-2004 (2000). Het herstel wordt met name nagestreefd bij populaties die het afgelopen decennium zijn afgenomen. Behoud wordt nagestreefd in gebieden waar de populatie al op het gewenste niveau ligt, waar onvoldoende trendgegevens beschikbaar zijn om de potenties voor herstel in te schatten of waar herstel reeds is ingezet en behoud van het leefgebied voldoende is. Daarnaast zijn in de betreffende gebieden maar beperkt mogelijkheden om rietvegetaties uit te breiden of in kwaliteit te verbeteren. Het gaat om de gebieden Lauwersmeer (008), Alde Feanen (013), IJsselmeer (072), Oostvaardersplassen (078), Botshol (083), Polder Westzaan (091), Naardermeer (094), Oostelijke Vechtplassen (095), Zouweboezem (105), Boezems Kinderdijk (106) en Biesbosch (112).

A295 – Rietzanger						
Landelijke doelstelling: behoud omvang en behoud kwaliteit leefgebied voor behoud populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
004	Duinen Terschelling	behoud	behoud	120	C	aanwijzingsbesluit
005	Duinen Ameland	behoud	behoud	230	C	aanwijzingsbesluit
008	Lauwersmeer	behoud	behoud	1.900	B2	ontwerpbesluit
009	Groote Wielen	behoud	behoud	220	C	ontwerpbesluit
012	Sneekermeergebied	behoud	behoud	370	C	ontwerpbesluit
013	Alde Feanen	behoud	behoud	800	B1	ontwerpbesluit
014	Deelen	behoud	behoud	200	C	conform ontwerp
019	Leekstermeergebied	behoud	behoud	10	C	ontwerpbesluit
020	Zuidlaardermeergebied	behoud	behoud	200	C	ontwerpbesluit
034	Weerribben	behoud	behoud	900	B1	ontwerpbesluit
035	De Wieden	behoud	behoud	3.000	A1	ontwerpbesluit
072	IJsselmeer	behoud	behoud	990	B1	conform ontwerp
074	Zwarte Meer	behoud	behoud	270	C	conform ontwerp
078	Oostvaardersplassen	behoud	behoud	790	B1	doel aangepast ^a
089	Eilandspolder	behoud	behoud	230	C	ontwerpbesluit
090	Wormer- en IJperveld & ...	behoud	behoud	480	B1	ontwerpbesluit
092	IJperveld, Varkensland, ...	behoud	behoud	800	B1	ontwerpbesluit
095	Oostelijke Vechtplassen	behoud	behoud	880	B1	ontwerpbesluit
103	Nieuwkoopse Plassen & De Haeck	behoud	behoud	340	C	ontwerpbesluit
109	Haringvliet	behoud	behoud	420	C	ontwerpbesluit
112	Biesbosch	behoud	behoud	260	C	ontwerpbesluit

(a) Het aantal voor Oostvaardersplassen is aangepast conform het gemiddelde van de periode 1999-2003.

De landelijke staat van instandhouding van de rietzanger is op de aspecten populatie en leefgebied beoordeeld als "gunstig". De Nederlandse broedpopulatie vertoont sinds 1981 (1981-2003) een matige toename. Landelijk is daarom een behoudopgave geformuleerd. De gebiedsdoelen van de aangewezen leefgebieden sluiten hierop aan.

A298 – Grote karekiet						
Landelijke doelstelling: uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor herstel populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
014	Deelen					doel vervallen
018	<i>Rottige Meenthe & Brandemeer</i>	<i>uitbreiding</i>	<i>verbetering</i>	5 (↑)	C	ontwerpbesluit
034	Weerribben	uitbreiding	verbetering	20 (↑)	C	ontwerpbesluit
035	De Wieden	uitbreiding	verbetering	20 (↑)	B1	ontwerpbesluit
036	Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht	uitbreiding	verbetering	2 (↑)	C	ontwerpbesluit
067	Gelderse Poort	uitbreiding	verbetering	40 (↑)	B1	ontwerpbesluit
074	Zwarte Meer	uitbreiding	verbetering	40 (↑)	B2	conform ontwerp
075	Ketelmeer & Vossemeer	uitbreiding	verbetering	40 (↑)	B2	conform ontwerp
076	Veluwerandmeren	uitbreiding	verbetering	40 (↑)	B2	doel aangepast ^a
078	Oostvaardersplassen	behoud	behoud	3 (↑)	C	conform ontwerp
094	Naardermeer	uitbreiding	verbetering	10 (↑)	B1	ontwerpbesluit
095	Oostelijke Vechtplassen	behoud	behoud	50	A1	ontwerpbesluit
103	Nieuwkoopse Plassen & De Haeck	uitbreiding	verbetering	5 (↑)	C	ontwerpbesluit

- (a) De doelstelling voor Veluwerandmeren is aangepast, omdat gezien de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding herstel van de betreffende broedpopulatie gewenst is. Het doelniveau is verhoogd omdat de uitgestrekte rietkragen (inclusief waterriet en oud riet) daarvoor op grond van de situatie in de jaren tachtig en recente ontwikkelingen voldoende draagkracht moeten kunnen leveren.

De landelijke staat van instandhouding van de grote karekiet is op de aspecten populatie en leefgebied beoordeeld als "zeer ongunstig". Landelijk is een herstelopgave geformuleerd: "uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor herstel van een populatie van ten minste 500 paren". Naast de Oostelijke Vechtplassen (095) wordt ook in de Oostvaardersplassen (078) van de landelijke doelstelling afgeweken. In de Oostvaardersplassen wordt met behoud van het leefgebied een kleine uitbreiding van de populatie verwacht. De overige gebiedsdoelen sluiten aan op de landelijke instandhoudingsdoelstelling. De som van de gebiedsdoelen (300 paren) bedraagt 60% van het doelniveau. Dit impliceert dat een relatief groot gedeelte van de landelijke doelstelling, van deze van oudsher verspreid voorkomende broedvogel, moet worden bereikt in gebieden buiten het Natura 2000-netwerk.

B.2.2. Vogelrichtlijn: niet-broedvogels

De doelniveaus van niet-broedvogels zijn meestal uitgedrukt als seizoensgemiddelde of als (gemiddeld) seizoensmaximum. Deze gemiddelden, die worden bepaald aan de hand van maandelijks tellingen, worden als volgt berekend¹⁶:

Het seizoensgemiddelde is het gemiddelde aantal in een gebied aanwezige vogels over het gehele seizoen, berekend aan de hand van maandelijks uitgevoerde tellingen over een reeks seizoenen (1999/2000-2003/2004).

Het (gemiddeld) seizoensmaximum is het gemiddelde van het grootste getelde aantal (piekaantal) per seizoen (juli t/m juni van het volgende jaar) berekend over een reeks van achtereenvolgende seizoenen (meestal vijf seizoenen: 1999/2000-2003/2004).

¹⁶ Voorbeeld voor een seizoen met de volgende telresultaten (juli-juni): 0, 0, 0, 100, 100, 200, 100, 100, 0, 0, 0, 0. Het seizoensmaximum bedraagt in dit geval 200, het seizoensgemiddelde 50 (som van alle maandcijfers gedeeld door 12).

Bij voorkeur is het doelniveau uitgedrukt als seizoensgemiddelde omdat dit een indicatie geeft voor het gebruik van een gebied over het gehele seizoen. Bij onvoldoende beschikbaarheid van jaarrondtellingen moet soms worden teruggevallen op het seizoensmaximum.

Niet-broedvogelsoorten					
Landelijke doelstelling: behoud omvang en behoud kwaliteit leefgebied					
Vogelsoort	Aantal gebieden	Landelijke doelstelling	Populatie Oostvaardersplassen	Relatieve bijdrage*	Besluit
A027 Grote zilverreiger ^g	5	80	30	f, A2	conform ontwerp
A034 Lepelaar ^g	22	1.225	110	f, B2	conform ontwerp
A038 Wilde zwaan ^c	5	360	20	sf, B1	conform ontwerp
A041 Kolgans ^{g,h}	36	218.300	600	sf, C	conform ontwerp
A043 Grauwe gans ^{g,h}	31	86.300	4.200	sf, B1	conform ontwerp
A045 Brandgans ^{g,h}	26	140.900	1.800	sf, C	conform ontwerp
A048 Bergeend ^g	14	48.900	90	f, C	conform ontwerp
A050 Smient ^{g,h}	45	258.200	2.100	sf, C	conform ontwerp
A051 Krakeend ^{g,h}	35	10.200	480	f, B1	conform ontwerp
A052 Wintertaling ^d	24	21.000	1.300	f, B1	conform ontwerp
A054 Pijlstaart ^c	25	7.850	80	f, C	conform ontwerp
A056 Slobeend ^{g,i}	38	5.750	1.900	f, A1	conform ontwerp
A059 Tafeleend ^e	18	20.900	11.900 (max)	s	conform ontwerp
A061 Kuifeend ^{c,i}	21	75.700	10.200 (max)	s	conform ontwerp
A068 Nonnetje ^a	18	690	280 (max)	s	conform ontwerp
A075 Zeearend ^g	4	7 ⁱ	behoud	f, A1	conform ontwerp
A132 Kluut ^{c,i}	17	9.510	100	f, C	conform ontwerp
A151 Kempphaan ^b	5	39.500 ^j	210 (max)	sf, C	conform ontwerp
A156 Grutto ^f	23	6.000	90	sf, C	conform ontwerp

* Het gebied vervult hoofdzakelijk een slaapplaatsfunctie (s), foerageerfunctie (f) of beide (sf). Relatieve bijdrage is alleen berekend als het landelijke doel en het gebiedsdoel beide zijn gebaseerd op dezelfde waarde (of seizoensmaximum of seizoensgemiddelde).

- a. Nonnetje: ondanks de landelijk matig ongunstige staat van instandhouding is landelijk een behoudsdoelstelling geformuleerd voor het nonnetje vanwege slechte stuurbaarheid van vermoedelijke oorzaken (Natura 2000 doelendocument, 2006).
- b. Kempphaan: ondanks de landelijk matig ongunstige staat van instandhouding is landelijk een behoudsdoelstelling geformuleerd. De recente afname is verbonden aan een afname op internationaal niveau en mogelijk aan enkele andere slecht stuurbare factoren (Natura 2000 doelendocument, 2006).
- c. Wilde zwaan, pijlstaart, kuifeend en kluut: ondanks de landelijk matig ongunstige staat van instandhouding is landelijk een behoudsdoelstelling voor deze soorten geformuleerd, omdat deze staat van instandhouding alleen gebaseerd is op toekomstverwachting (Natura 2000 doelendocument, 2006).
- d. Wintertaling: ondanks de landelijk matig ongunstige staat van instandhouding op het aspect populatie is landelijk een behoudsdoelstelling voor deze soort geformuleerd. De staat van instandhouding is gebaseerd op een populatie-afname die niet leidt tot een waarde van minder dan 75% van de draagkrachtindicatie (Natura 2000 doelendocument, 2006).
- e. Tafeleend: ondanks de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding is landelijk een behoudsdoelstelling voor deze soort geformuleerd, vanwege slecht stuurbare oorzaken en enige compensatie door toename in de randmeren (Natura 2000 doelendocument, 2006).
- f. Grutto: de grutto heeft landelijk een opgave voor uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied. Aangezien deze opgave niet te realiseren is binnen het Natura 2000-netwerk is in alle gebieden een behoudopgave voor de grutto geformuleerd (Natura 2000 doelendocument, 2006).
- g. Grote zilverreiger, lepelaar, kolgans, grauwe gans, brandgans, bergeend, smient, krakeend, slobeend en zeearend: de staat van instandhouding van deze soorten is beoordeeld als "gunstig".
- h. Kolgans, grauwe gans, brandgans, smient en krakeend: enige afname landelijk veroorzaakt door extensivering van landgebruik (onder andere door natuurontwikkeling) is aanvaardbaar.
- i. Slobeend, kuifeend en kluut: enige afname landelijk als gevolg van herstel van zout-zoet overgangen is aanvaardbaar.
- j. Zeearend en kempphaan: de landelijke instandhoudingdoelstellingen voor deze soorten zijn gebaseerd op het gemiddelde seizoensmaximum over de periode 1999/2000-2003/2004.

Motivering van het besluit op basis van de binnengekomen zienswijzen

1. INLEIDING

Op 27 november 2006 zijn er 111 ontwerp-aanwijzingsbesluiten gepubliceerd voor de eerste tranche Natura 2000-gebieden.

Deze ontwerp-aanwijzingsbesluiten hebben in de periode van 9 januari 2007 tot en met 19 februari 2007 ter inzage gelegen. Dit heeft ertoe geleid dat er door bijna 7.800 personen of organisaties een zienswijze is ingediend over één of meer gebieden. Een belangrijk deel van de argumentatie in deze zienswijzen heeft betrekking op de gebruikte criteria, de voorgestelde begrenzing van de gebieden en op de mogelijke gevolgen van Natura 2000 voor burgers en het bedrijfsleven. In veel zienswijzen werd dezelfde argumentatie gebruikt en werden gelijklopende zorgen geuit.

Er is daarom besloten om in één nota tot een algemene beantwoording van deze breed geuite kritiekpunten over te gaan. In deze Nota van Antwoord¹⁷ is op hoofdlijnen het te voeren beleid uiteengezet. De Nota van Antwoord is op 21 november 2007 aan de Tweede Kamer aangeboden en op 13 februari en 6 maart 2008 heeft de Tweede Kamer de nota besproken. Iedereen die een zienswijze heeft ingediend, heeft in een persoonlijke brief een antwoord ontvangen, waarin op de algemene opmerkingen uit de zienswijze is ingegaan.

Gelet op het grote aantal zienswijzen dat voor elk gebied is ingediend en het grote aantal onderwerpen dat daarbij aan de orde is gekomen, is besloten om bij elk besluit de individuele zienswijzen per thema te behandelen. Dit gebeurt in deze bijlage C.

Verder wordt in deze bijlage C vermeld welke specifiek op dit gebied betrekking hebbende inspraakreacties zijn binnengekomen en hoe hiermee is omgegaan bij het opstellen van het aanwijzingsbesluit.

Bij de beantwoording van de zienswijzen zijn ook de provinciale beschouwingen op de zienswijzen betrokken.

Voor het gebied Oostvaardersplassen zijn 26 zienswijzen ingediend. De reacties worden hieronder thematisch besproken.

2. REACTIES OVER DE PROCEDURE

Een aantal insprekers vraagt zich af of de procedure wel zorgvuldig genoeg is doorlopen en wijst in dit kader mede op de verschillen tussen de huidige besluiten en de eerdere concepten die eind 2005 waren opgesteld. Zo wordt er gesteld dat de vertaling van de gegevens naar de doelstellingen disproportioneel is. Daarnaast zijn de doelstellingen volgens deze insprekers uitgebreider dan is voorgeschreven. Door de doelstellingen in het ontwerp-aanwijzingsbesluit voor alle soorten op te nemen en dus ook voor die soorten die niet kwalificeren, wordt er naar de mening van een aantal insprekers ten onrechte de suggestie gewekt dat de maatregelen die hieruit voortvloeien het gevolg zijn van de verplichtingen van de richtlijnen. In een aantal zienswijzen wordt erop aangedrongen om in een gebied alleen die soorten te beschermen, waarvoor het gebied tot de categorie van belangrijkste gebied behoort.

Insprekers wijzen verder op documenten die in een eerdere fase van het proces ter beoordeling zijn aangeboden, waarop men wijzigingen heeft voorgesteld en ten aanzien waarvan wijzigingen zijn doorgevoerd in de ontwerpbesluiten. Het betreft onder andere de profielendocumenten 2006¹⁸ en gebiedendocumenten uit 2005.

Verder wordt er door diverse insprekers op gewezen dat de aanwijzing van een Natura 2000-gebied een nieuwe wettelijke status tot gevolg heeft. Dat zou moeten betekenen dat in de besluitvorming de belangen van alle betrokkenen zorgvuldig dienen te worden meegewogen.

¹⁷ Ministerie van LNV (2007): Nota van Antwoord. Inspraakprocedure aanwijzing Natura 2000-gebieden. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Den Haag.

¹⁸ Ministerie van LNV (2006): Natura 2000 profielendocument. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Den Haag.

Met betrekking tot de hierboven genoemde argumenten worden de volgende opmerkingen gemaakt:

Selectie en aanwijzing van Vogelrichtlijngebieden

De selectie en aanwijzing van de Vogelrichtlijngebieden zoals Oostvaardersplassen, zijn met uitzondering van twee gebieden¹⁹ in 2005 volledig afgerond. De rechter is destijds met betrekking tot de in 2000 gebruikte selectie- en begrenzingsmethodiek²⁰ tot de conclusie gekomen dat deze criteria niet onredelijk waren²¹ en heeft alle bezwaren ten aanzien van de selectie en begrenzing van de toen aangewezen Vogelrichtlijngebieden ongegrond verklaard. Dat betekent dat de aanwijzing van dit Vogelrichtlijngebied al rechtens vaststaat. Dit gebied was dus al voor de terinzagelegging een volwaardige Natura 2000-gebied en op dat feit kon daarom niet worden ingesproken. In deze procedure zijn nu aan dit gebied instandhoudingsdoelstellingen toegevoegd en daarnaast is een aantal wijzigingen doorgevoerd. Voor de eventuele wijzigingen van de vogelsoorten waarvoor het gebied geldt te zijn aangewezen wordt verwezen naar bijlage B.2 van deze Nota van toelichting en naar hoofdstuk 4 van deze bijlage C. Voor eventuele wijzigingen in de begrenzing van het Vogelrichtlijngebied wordt verwezen naar hoofdstuk 3 van deze Nota van toelichting en naar hoofdstuk 3 van deze bijlage C.

Betrokkenheid bij de voorbereiding van de aanwijzing

Voor de nationale procedure voor de aanwijzing van Natura 2000-gebieden wordt verwezen naar de paragrafen 1.1.4 en 1.3.5 van de Nota van Antwoord. In deze paragrafen wordt uitvoerig ingegaan op de gevolgde procedure, die uiteindelijk tot de terinzagelegging van het ontwerp-aanwijzingsbesluit van dit gebied heeft geleid. Daaruit blijkt dat dit deel van de procedure meerdere jaren in beslag heeft genomen. Zo hebben de betrokken ministeries, provincies, kamers van koophandel, (regionale) land- en tuinbouworganisaties, gemeenten, waterschappen, drinkwaterwinners, visserijorganisaties, recreatieorganisaties, natuurbeschermingsorganisaties en gegevensbeheerders eind 2005 het concept Natura 2000 doelendocument (2005) en de concept Natura 2000-gebiedendocumenten (2005) voor de 162 gebieden ontvangen, met het verzoek om commentaar te geven. Naar aanleiding van de reacties zijn waar nodig nog aanvullende gesprekken gevoerd. Deze consultatie maakte deel uit van de voorbereiding van de besluitvorming en heeft nog tot wijzigingen geleid. Het resultaat van deze voorbereiding heeft ter inzage gelegen en ten aanzien van deze ontwerp-aanwijzingsbesluiten heeft een ieder een zienswijze kunnen indienen.

Zorgvuldigheid van de procedure en afweging van belangen

In de paragrafen 2.1.1 en 1.1.8 van de Nota van Antwoord is de selectieprocedure uitvoerig beschreven en is uiteengezet hoe de verschillende belangen tegen elkaar zijn afgewogen. De keuze van een Natura 2000-gebied heeft uitsluitend plaatsgevonden op basis van de aanwezigheid van de in bijlage I en artikel 4.2 van de Vogelrichtlijn genoemde vogelsoorten, trekkende watervogels en/of overige trekkende vogels. Deze werkwijze vloeit voort uit de in de Vogelrichtlijn genoemde criteria en de hierop gebaseerde Europese jurisprudentie. Het is niet mogelijk om hiervan af te wijken. Pas in een later stadium – bij het vaststellen van de instandhoudingsdoelstellingen en bij het vaststellen van het beheerplan – kunnen naast de ecologische belangen ook andere belangen aan de orde komen. Dit is in de paragrafen 3.4 en 3.5 van de Nota van Antwoord verder uiteengezet.

Gesteld mag worden dat de procedure die bij de aanwijzing van de gebieden is gevolgd zorgvuldig is geweest en geheel overeenkomstig de wet- en regelgeving heeft plaatsgevonden.

¹⁹ Het gebied Abtskolk & De Putten zal als gevolg van een rechterlijke uitspraak als Vogelrichtlijngebied aangewezen worden en daarnaast vindt bij het gebied Strabrechtse Heide & Beuven ook een aanwijzing als Vogelrichtlijngebied plaats.

²⁰ Ministerie van LNV (2000): Nota van Antwoord Vogelrichtlijn, deel 1, bijlage 1. Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, Den Haag.

²¹ Afdeling bestuursrechtspraak Raad van State, 19 maart 2003, nr. 200201933.

3. REACTIES OVER DE BEGRENZING

3.1 ALGEMEEN

Ook bij de begrenzing van het gebied heeft een aantal insprekers aangegeven dat geen rekening wordt gehouden met andere dan ecologische eisen. Tevens wordt in zienswijzen gemeld dat bepaalde habitattypen en soorten niet of in beperkte mate aanwezig zijn. Insprekers verwachten dat in ieder geval die gronden waar deze waarden niet aanwezig zijn buiten de begrenzing van het Natura 2000-gebied worden gelaten. Er wordt voor gepleit om de Natura 2000-gebieden op eenduidige wijze ook in het verticale vlak te begrenzen op 500 voet, zijnde de bestaande minimumvlieghoogte. Verder wordt aangegeven dat bij de aanwijzing van de Vogelrichtlijngebieden destijds voor een bufferzone van 100 meter rond jachthavens gekozen is. In die geest wordt er bepleit om een bufferzone van 300 tot 500 meter rond agrarische- en recreatiebedrijven in te stellen. Tevens wordt er aangegeven dat de aanmelding onvoldoende wetenschappelijk onderbouwd is, zodat de onderzoeksplicht bij de belanghebbende wordt gelegd wanneer deze de begrenzing gewijzigd wil zien.

Met betrekking tot de hierboven genoemde argumenten worden de volgende opmerkingen gemaakt:

Begrenzing van bestaande Vogelrichtlijngebieden

De aanwijzing van Natura 2000-gebieden is niet bedoeld om de grenzen van reeds eerder aangewezen Vogelrichtlijngebieden te wijzigen. Aangezien Natura 2000-gebied Oostvaardersplassen reeds eerder is aangewezen als Vogelrichtlijngebied (zie ook het hoofdstuk over de procedure), staat de oorspronkelijke begrenzing in principe nu niet ter discussie. Dat neemt niet weg dat er soms aanleiding kan zijn om de begrenzing aan te passen. Daarbij kan het gaan om technische of inhoudelijke wijzigingen (zie "Hoofdlijnen aanpassing begrenzing Vogelrichtlijngebieden" hierna).

Hoofdlijnen aanpassing begrenzing Vogelrichtlijngebieden

De herbegrenzing is doorgevoerd op basis van technische en/of inhoudelijke argumenten.

Technische aanpassingen:

Dit zijn vaak minieme kaarttechnische verbeteringen teneinde de grenzen af te stemmen en gelijk te trekken. Het zijn ook pragmatische aanpassingen. Hierdoor blijven het beheer en de bescherming hanteerbaar en wordt de burger een zo duidelijk en eenvoudig mogelijke begrenzing geboden. Dit kan betekenen dat Vogelrichtlijngebieden die voor een belangrijk deel overlap vertonen met (voormalige) beschermde en staatsnatuurmonumenten op deze begrenzing afgestemd worden. Hierdoor worden onlogische verschillen vermeden. Verder betreft dit ook het zoveel mogelijk op kaart uitzonderen van bestaande bebouwing, tuinen en erven die alleen tekstueel waren geëxclaveerd. Tot deze categorie behoren ook aanpassingen aan kadastrale grenzen in verband met de kadastrale registratie van bij de aanwijzing "betrokken" percelen (zie Nota van toelichting, paragraaf 3.3). Hiermee wordt voorkomen dat kadastrale percelen die slechts voor een onbetekenend deel met het gebied overlappen, kadastraal worden ingeschreven als deel uitmakend van het gebied.

Inhoudelijke aanpassingen:

Verkleining van Vogelrichtlijngebieden wordt door de Europese Commissie, gelet op de Europese jurisprudentie, slechts "in uitzonderlijke gevallen" aanvaardbaar geacht indien bij de oorspronkelijke aanwijzing een "duidelijke wetenschappelijke fout" is gemaakt. Uit jurisprudentie²² blijkt dat de oppervlakte van een Vogelrichtlijngebied niet mag worden verkleind en de grenzen van een Vogelrichtlijngebied niet mogen worden gewijzigd, als daardoor zones worden uitgesloten waarin in het wild levende vogelsoorten voorkomen waarvan de bescherming de aanwijzing van dat Vogelrichtlijngebied heeft gerechtvaardigd. Een

²² Europese Hof van Justitie, 13 juli 2006, zaak C-191/05 en 25 november 1999, zaak C-96/98.

uitzondering hierop vormen de van het Vogelrichtlijngebied uitgesloten zones die niet langer overeenkomen met de, voor de instandhouding van de in het wild levende vogelsoorten, meest geschikte leefgebieden in de zin van artikel 4, lid 1, van de Richtlijn. Zo kan de begrenzing van Vogelrichtlijngebieden zijn aangepast door bebouwing op de rand van het gebied, bedrijventerreinen (>5 ha) en rijkswegen zoveel mogelijk ook op kaarten te exclaveren (de tekstuele exclaveringsformule geldt alleen voor de in 2000 aangewezen gebieden). In gevallen waar in het verleden mogelijk een duidelijke begrenzingsfout is gemaakt, wordt onderzocht of er sprake is van een wetenschappelijke fout die voldoet aan de door de Europese Commissie gestelde voorwaarden. Toekomstige ontwikkelingen vallen buiten die criteria; de vergunningprocedure is daarvoor de aangewezen weg. Zie verder Nota van Antwoord paragraaf 2.2.4.

Uitbreiding van Vogelrichtlijngebieden kan alleen aan de orde zijn als het gebied tevens Habitatrichtlijngebied is en de uitbreiding onderdeel is van het desbetreffende Habitatrichtlijngebied. Uitbreiding van een "zuiver" Vogelrichtlijngebied zoals Oostvaardersplassen is geen onderdeel van deze procedure. Zie ook Nota van Antwoord paragraaf 2.2.5.

Verticale begrenzing

In paragraaf 2.2.9 van de Nota van Antwoord wordt vermeld dat er geen verticale grens in de Natura 2000-gebieden is opgenomen. Wel moet gewaarborgd zijn dat vliegbewegingen in de omgeving van Natura 2000-gebieden niet tot aantasting van natuurlijke kenmerken leiden. Dat geldt voor de gehele burgerluchtvaart (inclusief parasailen, parachutespringen en luchtballonvaren), het militaire luchtverkeer en alle andere activiteiten die in samenhang met deze vliegbewegingen in het luchtruim of op de grond plaatsvinden, zoals schietoefeningen en parachutespringen. De effectbeoordeling van dit soort activiteiten kan daarom het beste per gebied plaatsvinden, toegesneden op de omstandigheden ter plekke. Het is dus niet zinvol om hiervoor generieke normen in de besluiten op te nemen. Indien aan de orde wordt het bestaand gebruik door luchtverkeer beoordeeld bij het opstellen van het beheerplan. Voorwaarde blijft ook hier dat het bestaande gebruik de instandhoudingsdoelstellingen niet in gevaar mag brengen.

3.2 SPECIFIEKE REACTIES OVER DE BEGRENZING

Een inspreker geeft aan dat, speciaal in de voedselarme maanden, het welzijn van de grote grazers in de Oostvaardersplassen gebaat is bij een verbinding met de Veluwe en de IJsselvallei.

De zienswijze is niet overgenomen. Voor grote grazers zijn in het aanwijzingsbesluit geen instandhoudingsdoelstellingen opgenomen. Het aanpassen van de begrenzing ten behoeve van grote grazers is daarom niet mogelijk.

Een inspreker pleit ervoor, in het kader van de huidige inspraak, om als begrenzing van de Natura 2000-gebieden aan beide zijden van de dijk de kadastrale eigendomsgrens aan te houden.

De zienswijze is deels overgenomen voor wat betreft de Oostvaardersplassen. De grens langs de Oostvaardersdijk is gelegd op het raster dat op de grens staat van het dijktalud en het moerasgebied. De oorspronkelijke grens viel samen met de dijkvoet zoals die was voor de dijkversterking die onlangs heeft plaatsgevonden. Bij deze dijkversterking is het dijklichaam landinwaarts verbreed. Het bedoelde raster ligt ongeveer in het midden van de oude grens (oorspronkelijke dijkvoet) en de kadastrale grens tussen het eigendom van Staatsbosbeheer en die van het Waterschap Zuiderzeeland (zie verder paragraaf 3.3).

Een inspreker signaleert dat "gemeente Almere" in de laatste regel van bladzijde vier van het ontwerp-aanwijzingsbesluit onder paragraaf 3.3 Begrenzing en oppervlakte, "de gemeentegrens van Almere" had moeten zijn.

Het voorstel is overgenomen, de betreffende tekst is in het besluit aangepast.

Een inspreker is van mening dat niet op te maken is, wat de beleidskaders zijn omtrent eventuele grensverleggingen in de toekomst.

De huidige beleidskaders zijn verwoord in bijlage 9.1.2 van het Natura 2000 doelendocument. Een nadere toelichting en aanvulling hierop is opgenomen in de Nota van Antwoord (2007) (paragraaf 2.2).

4. REACTIES OVER DE INSTANDHOUDINGSDOELSTELLINGEN

4.1 ALGEMEEN

In de zienswijzen zijn veel opmerkingen gemaakt over de instandhoudingsdoelstellingen en over de realisatie hiervan.

Er is voorgesteld om de tekst van de algemene instandhoudingsdoelstelling "behoud van de bijdrage van het Natura 2000-gebied aan de biologische diversiteit en aan de gunstige staat van instandhouding van natuurlijke habitattypen en soorten binnen de Europese Unie" te vervangen door de letterlijke tekst van de Habitatrichtlijn: "behoud van de bijdrage van het Natura 2000-gebied aan het waarborgen van de biologische diversiteit door het instandhouden van habitattypen en soorten binnen de Europese Unie".

Verder is voorgesteld om de tekst van de algemene instandhoudingsdoelstelling "behoud en waar nodig herstel van de natuurlijke kenmerken en van de samenhang van de ecologische structuur en functie van het gehele gebied voor alle habitattypen en soorten waarvoor instandhoudingsdoelstellingen zijn geformuleerd" te schrappen omdat met de formulering in het ontwerpbesluit onvoldoende rekening is gehouden met de wijze waarop in jurisprudentie rekening is gehouden met de termen "natuurlijke kenmerken" en "instandhoudingsdoelstellingen".

Er zijn vragen gesteld over de gestelde nationale doelen, de monitoring van Natura 2000-gebieden, de afstemming en de verantwoordelijkheden. In een aantal zienswijzen wordt de vraag gesteld of de besluiten in samenhang met elkaar en met de gebieden daarbuiten wel een voldoende bijdrage leveren om de soorten en habitattypen in een gunstige staat van instandhouding te brengen of te houden. De vrees wordt uitgesproken dat dit niet het geval is. Daarnaast wordt er verzocht om voor die soorten en habitattypen, waarvoor sprake is van een ongunstige staat van instandhouding, zowel landelijk als op gebiedsniveau een herstelopgave te formuleren tenzij er ecologische redenen zijn om hiervan af te zien. Het achterwege laten van adequate herstelopgaven wordt door insprekers als onacceptabel gezien en in strijd met de wettelijke verplichtingen.

Er is gevraagd om de doelen op gebiedsniveau te herzien voor een aantal broedvogels waarvan de landelijke doelstelling voor het aantal sleutelpopulaties, met de huidige instandhoudingsdoelstellingen, niet zal worden gerealiseerd. Er is aanbevolen om de instandhoudingsdoelstellingen voor een aantal vogelsoorten in te vullen op basis van de in het Beschermingsplan moerasvogels 2000-2004 (2000)²³ vermelde aantallen voor levensvatbare populaties moerasvogels. In het geval van soorten waarvoor actuele gedocumenteerde beschermingsplannen beschikbaar zijn dienen de instandhoudingsdoelstellingen waar mogelijk daarmee gelijk geschakeld te worden. Voor een aantal broedvogels is ook gevraagd om aanvullende doelen op te nemen.

Het besluit zou moeten aangeven wat de gevolgen zijn wanneer een soort uit een gebied dreigt te verdwijnen. Daarnaast zou er een gegronde reden aanwezig moeten zijn wanneer er niet gestreefd wordt naar een gunstige staat van instandhouding.

²³ Boer, T. den (2000): Beschermingsplan moerasvogels 2000-2004. Rapport Directie Natuurbeheer nr. 47. Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, Wageningen.

Tevens zijn er vragen over weidevogels en waarom ze geen bescherming krijgen in de Natura 2000-gebieden.

Anderzijds wordt in zienswijzen aangeduid dat veel doelen te hoog gegrepen zijn en dat deze alleen met grote (financiële) inspanningen bereikt kunnen worden. Een inspreker is van mening dat instandhoudingsdoelstellingen van zowel de blauwe- als de bruine kiekendief onmogelijk gehaald kunnen worden zonder hoge maatschappelijke kosten en stelt dan ook dat deze kosten niet moeten worden afgewenteld op de lokale overheid. Er wordt over de instandhoudingsdoelstellingen opgemerkt dat ze de status zouden moeten krijgen van een inspanningsverplichting en niet van een resultaatsverplichting. Enkele insprekers menen dat bij het vaststellen van de doelstellingen veel geleund wordt op onwetenschappelijke informatie over het voorkomen van flora en fauna in vroegere jaren, die niet gebaseerd is op voldoende wetenschappelijke gegevens. Het is onduidelijk of deze waarden daadwerkelijk aanwezig zijn. Weer anderen menen dat de uitgangssituatie helder moet worden omschreven in het aanwijzingsbesluit. Tegelijkertijd zal er een termijn gegeven moeten worden waarbinnen de doelstellingen gerealiseerd moeten worden.

In de besluiten wordt er volgens insprekers niet ingegaan op de mogelijke gevolgen van klimaatverandering, terwijl deze veranderingen bepalend kunnen zijn voor de haalbaarheid van de natuurdoelen. In andere zienswijzen wordt aangevoerd dat er voor veel soorten geen instandhoudingsdoelstelling geformuleerd mag worden omdat hiermee soorten onterecht onder de bescherming van de Europese Vogel- en Habitatrichtlijn komen te vallen.

Er wordt bovendien gevraagd om de kernopgaven in de aanwijzingen op te nemen, dan wel het Natura 2000 doelendocument (2006) deel uit te laten maken van de aanwijzingsbesluiten. Uit het besluit zou duidelijk moeten blijken voor welke functie(s) en voor welke soort(en) het gebied wordt aangewezen, zodat duidelijk is of de soorten in al hun levensbehoeften worden beschermd. Daar waar niet alle levensbehoeften in een Natura 2000-gebied zijn beschermd dient te worden aangegeven waar de ontbrekende functies zijn gelegen en wat de beschermingsstatus is.

Een wordt ook naar voren gebracht dat de focus van het natuurbeleid en de natuurbescherming verbreed moet worden, om invulling te kunnen geven aan instandhoudingsdoelstellingen. Traditioneel is die focus sterk gericht op voedselarme situaties, terwijl voedselrijke situaties vaak worden gediskwalificeerd en daarom genegeerd.

Er wordt gevraagd om rekening te houden met vereisten op economisch, sociaal en cultureel gebied en met regionale en lokale bijzonderheden.

Dat het concretiseren van maatregelen wordt doorgeschoven naar het beheerplan geeft voor veel insprekers onduidelijkheid; hierdoor kan het overleg over het beheerplan onder grote spanning komen te staan. Zij bepleiten duidelijke kaders voor het beheerplan, zodat er constructief aan de uitwerking kan worden gewerkt. Daarnaast wordt opgemerkt dat bij het vaststellen van de instandhoudingsdoelstellingen alleen wordt uitgegaan van bestaande budgetten. Welke consequenties de instandhoudingsdoelstellingen hebben in financiële zin wordt pas duidelijk bij het tot stand komen van de beheerplannen.

Met betrekking tot de hierboven genoemde zienswijzen worden de volgende opmerkingen gemaakt:

Algemene instandhoudingsdoelstellingen

De algemene instandhoudingsdoelstellingen beogen de algemene hoofddoelstelling van de Vogel- en Habitatrichtlijn in de individuele aanwijzingsbesluiten te verankeren. Daarmee wordt de bijdrage van de Nederlandse Natura 2000-gebieden aan het behoud van de biodiversiteit vastgelegd. Het streven naar een gunstige staat van instandhouding van de per aanwijzingsbesluit opgesomde habitattypen en soorten is daarvan de uitwerking. Het vormt de Nederlandse bijdrage aan de ecologische samenhang van het Europese Natura 2000-netwerk.

Per gebied zijn de specifieke doelstellingen voor de relevante habitattypen en soorten nader omschreven. Op basis van de algemene doelstellingen wordt naar een landelijk gunstige staat van instandhouding van de voor Nederland relevante habitattypen en soorten gestreefd. Dit houdt in dat het natuurlijke verspreidingsgebied van de habitat of van de soort stabiel moet zijn of moet toenemen; dit moet in de toekomst ook zo blijven. Een duurzaam behoud van een habitatype kan alleen maar gerealiseerd worden wanneer de planten- en diersoorten die typisch zijn voor de habitat behouden kunnen worden. Dit geldt ook voor de bescherming van een bepaalde plantensoort of diersoort. De betreffende soort kan alleen effectief beschermd worden wanneer de beschermingsmaatregelen zich, naast op de soort zelf, ook richten op het leefgebied van de soort. Zodoende strekt in een Natura 2000-gebied de instandhoudingsdoelstelling van een soort zich mede uit tot het leefgebied van de betreffende soort.

De formulering van de algemene instandhoudingsdoelstellingen is aangepast in hoofdstuk 5 van de Nota van toelichting van dit besluit. In de aangepaste formulering van het tweede algemene doel is niet de letterlijke tekst van de Habitatrichtlijn (artikel 2) gevolgd, omdat het in de Richtlijn een algemene doelstelling van de Richtlijn betreft en in dit geval om de gebiedsspecifieke invulling daarvan. Meer in het bijzonder: een Europese Richtlijn kan een bijdrage leveren aan het waarborgen van de biologische diversiteit, maar een gebied kan alleen bijdragen aan het behoud van de biologische diversiteit. Verder is de term "natuurlijke kenmerken" in de algemene doelen gehandhaafd, omdat dit een begrip is dat in de Richtlijn ook gebruikt wordt in verband met de bescherming van de gebieden (artikel 6).

Verder geldt ook dat invloeden van buitenaf op het Natura 2000-gebied van grote invloed kunnen zijn op de staat van instandhouding van een habitatype of soort: de externe werking. De instandhoudingsdoelstelling richt zich op het gehele biotische en abiotische complex van factoren, die het habitatype of de soort haar specifieke aanzien geven en die noodzakelijk zijn voor het behoud van de biologische diversiteit van het gebied.

Met name bij vogels is een belangrijk deel van het leefgebied buiten het Natura 2000-gebied gehouden. Bij een aantal vogelsoorten gaat het daarbij vooral om de foerageergebieden. Deze bevinden zich in grote aaneengesloten agrarische gebieden of zijn buiten het Natura 2000-gebied gehouden omdat niet gegarandeerd kon worden dat deze gebieden, zoals braakliggende bouwterreinen, hun huidige functie ook in de toekomst behouden. Deze gebieden spelen, vanwege het vervullen van een bepaalde (foerageer)functie voor de soort, een belangrijke rol bij het realiseren van een goede staat van instandhouding, zodat ook het verstoren van zo'n gebiedsfunctie van grote invloed kan zijn op de staat van instandhouding van de soort.

Contour "haalbaar en betaalbaar"

In de paragrafen 3.4 en 4.1.7 van de Nota van Antwoord staat aangegeven dat zowel de selectie als de begrenzing uitsluitend gebaseerd is op ecologische criteria. Dit betekent echter niet dat andere dan ecologische belangen geen rol hebben gespeeld. Bij het vaststellen van de instandhoudingsdoelstellingen heeft het uitgangspunt "haalbaar en betaalbaar", zowel landelijk als per gebied nadrukkelijk een rol gespeeld. Er is daarbij rekening gehouden met de economische en sociale belangen van de directe omgeving. Dit betekent in de praktijk dat voor een bepaald habitatype of soort de relatief grootste ecologische bijdrage komt van het gebied waar de ecologische vereisten reeds op orde zijn of waar ze op relatief eenvoudige wijze op orde te brengen zijn, om zodoende bij het opstellen van beheerplannen een evenwichtige balans tussen economie en ecologie na te kunnen streven.

In paragraaf 3.4 van de Nota van Antwoord staat dat Nederland zich inspant om zoveel mogelijk habitattypen en soorten in een gunstige staat van instandhouding te houden of te brengen. Er kan echter geen onevenredige financiële inspanning verwacht worden om alle habitattypen en soorten te herstellen. Met oog hierop is voor een aantal soorten en habitattypen in het Natura 2000 doelendocument (2006, hoofdstuk 6) gekozen voor een lager niveau dan gunstige staat van instandhouding. In die gevallen wordt verbetering van de ecologische vereisten voorlopig niet realistisch geacht of staat de inspanning in geen verhouding tot de extra bijdrage die een gebied kan leveren aan de realisering van de Natura 2000-doelen op landelijk niveau. Anderzijds is het logisch dat een hogere inzet wordt

nagestreefd voor habitattypen en soorten waar Nederland relatief belangrijk voor is en/of voor habitattypen en soorten die sterk onder druk staan.

Dit geldt bijvoorbeeld voor een vogelsoort als het porseleinhoen. Voor deze soort zijn de ecologische omstandigheden nog niet op orde.

Contour “strategisch lokaliseren”

Bij het vaststellen van de instandhoudingsdoelstellingen is ook geanticipeerd op bestaande plannen en projecten ter realisering van de Ecologische Hoofdstructuur en bestaand beleid met betrekking tot bijvoorbeeld mest en waterhuishouding. Dit is het gehanteerde principe van “strategisch lokaliseren”: behoud of herstel nastreven daar waar de grootste potentie ligt en waar dit gemakkelijk kan zonder dat afbreuk wordt gedaan aan de ecologische uitgangspunten en ambities. Om daaraan invulling te geven zijn diverse consultatierondes met deskundigen en terreinbeheerders gehouden.

In de toekomst zullen inspanningen voor het waterbeheer meer gericht moeten worden op het natuurbelang. Waar nodig is de begrenzing van gebieden aangepast om een op termijn duurzamere situatie te verkrijgen. Voor een aantal habitattypen en soorten zijn gezien de urgentie ten aanzien van één of meerdere kernopgaven (“sense of urgency”)²⁴, op de korte én langere termijn, aanvullende water- of beheermaatregelen nodig.

Trends, dynamiek en autonome ontwikkelingen

In het aanwijzingsbesluit staat het resultaat van de bovenstaande contouren uitgewerkt in de vorm van de instandhoudingsdoelstellingen. Op grond daarvan worden in het beheerplan de benodigde maatregelen uitgewerkt om de genoemde habitattypen en soorten in de gewenste staat van instandhouding te brengen of te behouden, zodat het gebied voldoende bijdrage kan leveren aan het realiseren van de gewenste staat van instandhouding op landelijk niveau. Eén van de uitgangspunten in de Natura 2000 contourennotitie (2005)²⁵ is dat doelstellingen in de tijd robuust geformuleerd moeten worden. Dit is gedaan om zo te kunnen anticiperen op bijvoorbeeld de natuurlijke dynamiek of mogelijke klimaatsveranderingen. Als de instandhoudingsdoelstellingen niet gehaald lijken te worden, bijvoorbeeld omdat een populatie vogels of een bepaald habitatype ondanks de bescherming toch kleiner wordt, moet Nederland maatregelen nemen om deze ontwikkeling te keren. Artikel 6, tweede lid, van de Habitatrichtlijn, verplicht de lidstaat namelijk om verslechtering van habitattypen en leefgebieden van (vogel)soorten te voorkomen. Soms zullen de genomen maatregelen niet werken, bijvoorbeeld bij klimaatsverandering, een te grote externe beïnvloeding of als trekkende soorten in het buitenland negatief worden beïnvloed. Er zijn dan geen sancties. Gezien een aantal onzekerheden over te verwachten ontwikkelingen, die voortkomen uit natuurlijke dynamiek en klimaatveranderingen, is voor het jaar 2015 voorzien in een evaluatie van het Natura 2000 doelendocument (2006). Indien noodzakelijk worden dan ook de betreffende aanwijzingsbesluiten aangepast (zie Nota van Antwoord, paragraaf 3.19). In bijlage B.2 van de Nota van toelichting van dit besluit wordt nader op de specifieke keuzes ingegaan.

Herijking instandhoudingsdoelstellingen

De lidstaten van de Europese Unie hebben de afspraak gemaakt om alle maatregelen te nemen die nodig zijn om een gunstige staat van instandhouding van de aangewezen soorten en habitattypen te realiseren. Pas wanneer daadwerkelijk is gebleken dat de doelen om wat voor reden dan ook niet haalbaar zijn, bestaat er – zoals onder andere in paragraaf 1.4.1 van de Nota van Antwoord staat vermeld – een aantal momenten waarop de doelen bijgesteld kunnen worden. De drie momenten waarop de instandhoudingsdoelstellingen kunnen worden herijkt en zo nodig kunnen worden bijgesteld zijn (zie ook Nota van Antwoord, paragrafen 3.4 en 3.14):

- bij de definitieve aanwijzing;
- bij het opstellen van het beheerplan;

²⁴ Een “sense of urgency” is toegekend aan een gebied als binnen tien jaar (na 2005) mogelijk een onherstelbare situatie ontstaat. Zie verder bijlage 2 begrippen en definities uit de Nota van Antwoord (2007).

²⁵ Ministerie van LNV (2005): Natura 2000 contourennotitie. Kaders voor Natura 2000-doelen, besluiten en beheersplannen. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Den Haag.

- bij de geplande evaluatie in 2015.

Ecologische samenhang en belangenafweging

De afweging tussen economie en ecologie moet zodanig plaatsvinden dat de gunstige staat van instandhouding van de habitattypen en soorten waar het gebied voor is aangewezen niet in gevaar komt.

De situatie kan zich voordoen dat in een bepaald gebied een aantal habitattypen of soorten voorkomt, waarvoor geen instandhoudingsdoelstellingen zijn vastgesteld. Er is dan de inschatting gemaakt dat het betreffende habitatype of de betreffende soort weliswaar marginaal in het gebied aanwezig is, maar dat het gebied op termijn geen bijdrage kan leveren aan de instandhouding van het habitatype of de soort. Ook bij de formulering van een doel voor vogels is bepalend of het gebied een relevante bijdrage aan het realiseren van het landelijke doel levert of kan gaan leveren (zie ook paragraaf 3.11 van de Nota van Antwoord). Voor elk specifiek gebied komt het erop neer dat de instandhoudingsdoelstelling van een bepaald habitatype of bepaalde soort alleen in samenhang kan worden gezien met de instandhoudingsdoelstelling op landelijk niveau en in andere Natura 2000-gebieden. Dat betekent dat er weliswaar landelijk per soort of per habitatype naar een gunstige staat van instandhouding moet worden gestreefd, maar dat deze situatie niet in elk gebied afzonderlijk hoeft te worden nagestreefd. Binnen dit kader kan ook rekening worden gehouden met vereisten op economisch, sociaal en cultureel gebied en met regionale en lokale bijzonderheden.

Weidevogels

Een aantal insprekers signaleert dat er in de Vogelrichtlijngebieden geen ruimte is voor in ons land broedende weidevogels, in die zin dat er geen doelstellingen voor weidevogels geformuleerd zijn. Onder weidevogels worden vogelsoorten verstaan die in uitgestrekte graslanden broeden. Het is overigens geen uitsluitende classificatie.

Voor broedvogels worden alleen gebieden aangewezen indien:

- 1) de betreffende soort voorkomt op bijlage I van de Vogelrichtlijn;
- 2) het een andere (trekkende) watervogel betreft die nestelt in broedkolonies van minstens 1% van de biogeografische populatie (twee soorten: aalscholver en kleine mantelmeeuw);
- 3) de soort kan worden beschouwd als andere geregeld voorkomende trekvogel zoals bedoeld in artikel 4.2 van de Vogelrichtlijn, die voorkomt op de Rode Lijst én waarvoor de beschermde gebieden een wezenlijke bijdrage (minstens 25% van de Nederlandse broedpopulatie) leveren aan de bescherming van de soort (zie ook Nota van Antwoord Vogelrichtlijn deel 1, bijlage 3A). Weidevogelsoorten staan (met uitzondering van de kempfaan) niet op bijlage I maar worden wel beschouwd als geregeld voorkomende trekvogels zoals bedoeld in artikel 4.2 van de Vogelrichtlijn.

Kunnen weidevogels dan als broedvogels worden opgenomen in de aanwijzingsbesluiten? Zowel de kempfaan (bijlage I-soort) als de watersnip (soort zoals bedoeld in artikel 4.2 van de Vogelrichtlijn) voldoen aan bovenstaande criteria. De grutto (soort zoals bedoeld in artikel 4.2 van de Vogelrichtlijn) bijvoorbeeld voldoet niet aan bovenstaande criteria, omdat slechts 18% broedt binnen de Natura 2000-gebieden, in plaats van minstens 25% van de Nederlandse broedpopulatie. De bescherming van broedende grutto's in Natura 2000-gebieden levert maar een kleine bijdrage aan de instandhouding van de soort op landelijke schaal. Dat neemt niet weg dat het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) een groot belang hecht aan een rijk agrarisch cultuurlandschap buiten de Natura 2000-gebieden en tevens streeft naar een structurele oplossing voor het weidevogelbeheer. Zo worden de opstellers van de beheerplannen voor Natura 2000 er op gewezen dat in de beheerplannen rekening moet worden gehouden met gebiedsspecifieke natuurwaarden, zoals weidevogels²⁶.

Complementaire doelen

Een complementair doel is een doelstelling voor een habitatype of soort waarvoor het gebied niet is aangewezen op grond van de gebruikelijke methodiek van toewijzing (actueel

²⁶ Uitvoering aangenomen motie Snijder-Hazelhoff, TK 2008-2009, 31 700 XIV, nr. 117.

voorkomen van habitatwaarden in Habitatrictlijngebieden en van vogels in Vogelrichtlijngebieden). Dergelijke doelen worden wel nodig geacht ten behoeve van de realisering van de landelijke doelstelling. Zij zijn met name bedoeld om de inspanningen voor het bereiken van de landelijk gunstige staat van instandhouding zoveel mogelijk neer te leggen in Natura 2000-gebieden, en dus niet daarbuiten.

Aan Habitatrictlijngebieden kan om één van de volgende twee redenen een complementair doel zijn toegevoegd:

- belangrijk voorkomen van een broedvogelsoort van de Vogelrichtlijn, die in een zeer ongunstige staat van instandhouding verkeert (9 soorten).
- ontwikkeldoel voor een habitatype of soort met een zeer ongunstige staat van instandhouding waar goede kansen aanwezig zijn (3 habitatypen, 4 soorten).

Aan Vogelrichtlijngebieden kan om één reden een complementair doel zijn toegevoegd:

- belangrijk voorkomen van een habitatype of soort met een zeer ongunstige staat van instandhouding, met een relatief lage landelijke dekking in Habitatrictlijngebieden en/of met onvoldoende geografische spreiding (9 habitatypen, 14 soorten).

Complementaire doelen zijn gebaseerd op artikel 10a, derde lid van de Natuurbeschermingswet 1998²⁷ en maken daardoor volwaardig deel uit van het beschermingsregime van Natura 2000-gebieden. Complementaire doelen worden als onderdeel van de instandhoudingsdoelstellingen verder uitgewerkt in de Natura 2000-beheerplannen. Voor een nadere toelichting en de vermelding van habitatypen en soorten waar complementaire doelen op van toepassing kunnen zijn, wordt verwezen naar het Natura 2000 doelendocument (2006), pagina 35 en verder.

Onderbouwing besluiten

In diverse ecologische rapporten²⁸ en databanken zijn de natuurwaarden en vogelgegevens van Nederland beschreven. Het Natura 2000 doelendocument (2006) is één van de dragende beleidsdocumenten die aan de besluitvorming ten grondslag heeft gelegen. Het beleid zoals daar is uiteengezet, is bij de besluitvorming toegepast, maar het Natura 2000 doelendocument (2006) maakt géén onderdeel uit van het besluit.

Met betrekking tot de vraag op welke wijze de gunstige staat van instandhouding voor dat betreffende habitatype of de betreffende soort kan worden bereikt, is er in de Nota van toelichting een uitgebreid overzicht opgenomen waarin alle gebieden staan vermeld waaraan voor het betreffende habitatype of soort een doel is toegekend. Op deze wijze is na te gaan hoe de landelijke opgave over het Natura 2000-netwerk is verdeeld. Het is echter een indicatieve vermelding, want het is niet de bedoeling in deze aanwijzing een besluit te nemen over de instandhoudingsdoelstellingen van andere gebieden.

Kernopgaven

In paragraaf 1.3.4 van de Nota van Antwoord staat vermeld dat de kernopgaven een belangrijk hulpmiddel zijn bij de focus en eventuele prioritering binnen de Natura 2000-beheerplannen. Ze beschrijven de belangrijkste behoud- en herstelopgaven per Natura 2000-landschap en zijn in het Natura 2000 doelendocument (2006) toebedeeld aan gebieden. Het toevoegen van de kernopgaven aan de Nota's van toelichting bij de definitieve aanwijzingsbesluiten heeft geen meerwaarde, omdat die informatie is opgenomen in het Natura 2000 doelendocument.

Ambitieniveau van de instandhoudingsdoelstellingen

Indien een soort of habitatype landelijk in een ongunstige staat van instandhouding verkeert, betekent dit niet automatisch dat in alle gebieden waar de betreffende waarde voorkomt hiervoor een hersteldoelstelling moet worden geformuleerd. In de Natura 2000 contourennotitie (2005) en het Natura 2000 doelendocument (2006) staan de hoofdlijnen voor het formuleren van de Natura 2000 doelen uitgewerkt. Daarmee is het Europese kader toegespitst op de

²⁷ Wet van 25 mei 1998, houdende nieuwe regelen ter bescherming van natuur en landschap (Natuurbeschermingswet 1998).

²⁸ Zie voor een overzicht van de bronnen onder andere Ministerie van LNV (2007): Nota van Antwoord. Inspraakprocedure aanwijzing Natura 2000-gebieden, bijlage 3. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Den Haag.

Nederlandse situatie. Per gebied zijn er gebiedsdoelen opgesteld. Deze richten zich op de kwaliteit en oppervlakte van het habitatype of van het leefgebied van een soort. Voor soorten wordt daarnaast een doel gesteld voor de gewenste populatie. Voor sommige soorten en vrijwel alle vogels zijn hierbij richtinggevende aantallen genoemd. Deze dienen als (minimale) draagkracht voor het leefgebied binnen de begrenzing van het gebied. In het geval van herstel is de uitwerking van de landelijke doelen middels het principe van "strategisch lokaliseren" bepaald. Dat wil zeggen dat de herstelopgave is neergelegd in de gebieden waar de meeste potentie is om het habitatype of het leefgebied van de soort te verbeteren. Voor verspreid voorkomende habitattypen en soorten is het niet mogelijk om de landelijke doelstellingen alleen binnen het Natura 2000-netwerk te realiseren. Opgaven buiten het Natura 2000-netwerk worden via ander natuurbeleid gerealiseerd, zoals de Flora- en faunawet en de Ecologische Hoofdstructuur. Voor een aantal habitattypen is in het Natura 2000 doelendocument de expliciete keuze gemaakt om niet te streven naar een gunstige staat van instandhouding (Natura 2000 doelendocument (2006), pagina 138).

Met betrekking tot de vogeldoelen is in het Natura 2000 doelendocument (2006) opgenomen dat voor een gebied "bij een stijgende en stabiele lokale trend" een behoudopgave wordt geformuleerd. Een stijgende trend wordt als aanwijzing opgevat dat het leefgebied voor deze soorten al geschikt is en voldoende draagkracht heeft om bij te dragen aan een populatie hoger dan het gemiddelde in de periode 1999-2003. In dergelijke gevallen wordt volstaan met een behoudopgave omdat geen extra maatregelen ter verbetering van het leefgebied nodig worden geacht. In gevallen waarin de potentie van het gebied dusdanig wordt geacht dat de draagkracht van het gebied nog niet bereikt lijkt te zijn, wel gestreefd naar herstel van de populatie. Naar verwachting zal herstel van de populatie in dit soort gevallen optreden, zolang het leefgebied behouden blijft.

Voor vogels geldt daarnaast dat bij behoudopgaven de aantallen gebaseerd zijn op het gemiddelde seizoensgemiddelde over de periode 1999-2003 (bij niet-broedvogels geldt de periode 1999/2000-2003/2004)²⁹. Bij herstelopgaven zijn de aantallen meestal gebaseerd op de historische potentie van een Natura 2000-gebied, dat is het maximaal aantal vastgestelde vogels (of broedparen) over een interval van enkele jaren gedurende de periode 1980-2003 (SOVON). Dit betekent dat op gebiedsniveau geen streefwaarden uit beschermingsplannen zoals het Beschermingsplan moerasvogels 2000-2004 (2000) zijn gebruikt. Deze plannen hebben wel hun doorwerking gekregen in de landelijke instandhoudingsdoelstellingen en kunnen van belang zijn bij het opstellen van beheerplannen. Vervolgens is in de toelichtingen bij de instandhoudingsdoelstellingen aangegeven of het gebied met het gestelde doel ook kan voldoen aan de minimum eisen voor een sleutelpopulatie.

Ook voor broedvogels geldt dat bij verspreid voorkomende soorten het niveau van een sleutelpopulatie in een specifiek gebied soms niet gehaald kan worden. Vaak is dan op regionale schaal sprake van een min of meer samenhangende populatie met meerdere kernen (meta-populatie), die qua omvang wel het minimale niveau van de sleutelpopulatie overstijgt. Bij de evaluatie in 2015 worden zowel de ambities van de gebiedsdoelen als de landelijke instandhoudingsdoelstellingen, in geval van broedvogels met inbegrip van het aantal sleutelpopulaties, tegen het licht gehouden en wordt bekeken of bijstelling nodig is.

Monitoring

Het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) is verantwoordelijk voor de periodieke algemene rapportages aan de Europese Commissie en voor de monitoring van de staat van instandhouding van soorten en habitattypen op landelijk niveau. Het ministerie van LNV zorgt voor een landelijk monitoringssysteem. De gebiedsgerichte monitoring zal plaatsvinden op basis van de monitoringsparagraaf in de beheerplannen waarin ook rollen en verantwoordelijkheden zijn uitgewerkt. Voor zowel de landelijke als de gebiedsgerichte monitoring wordt momenteel - in samenhang - een programma van eisen ontwikkeld in overleg met de betrokken bevoegde gezagen (ministerie van LNV, ministerie van Verkeer en

²⁹ SOVON & CBS (2005): Trends van vogelaantallen in het Nederlandse Natura 2000 netwerk. SOVON-informatierapport 2005/09. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.

Waterstaat, ministerie van Defensie en de provincies (Interprovinciaal Overleg)). Zie ook paragraaf 1.5.1 van de Nota van Antwoord.

Nulsituatie of uitgangspunt

In paragraaf 3.18 van de Nota van Antwoord staat vermeld dat bij het vaststellen van de gebiedsdoelen niet is uitgegaan van een bepaald referentiejaar, zoals het moment van aanwijzing als Vogelrichtlijngebied of aanmelding als Habitatrichtlijngebied. Bij het vaststellen van de doelen is gekeken naar de staat van instandhouding van de betreffende soort of het habitatype op landelijk niveau. Ook is gekeken naar de (minimaal) benodigde oppervlakte leefgebied en/of habitatype om een gunstige staat van instandhouding op landelijk niveau te realiseren.

Die (landelijke) staat van instandhouding vormde mede de basis voor vaststelling van de instandhoudingsdoelstellingen voor soorten en/of habitatypes per gebied. In de Nota's van toelichting bij de besluiten is aangegeven of voor een soort of habitatype in een concreet gebied een behoud- of herstelopgave geldt. Zo is bijvoorbeeld een behoudopgave geformuleerd als het gebied een voldoende bijdrage levert aan de realisering van het doel op landelijk niveau of als onevenredige maatregelen nodig zouden zijn om het gebied een grotere bijdrage te laten leveren.

Realisatietermijnen

Zoals in paragraaf 3.16 van de Nota van Antwoord wordt gesteld, zijn termijnen onmisbaar om de realisatie van doelen te plannen. Deze planningen zijn grotendeels afhankelijk van regionale en zelfs lokale omstandigheden. Daardoor zijn de op te stellen beheerplannen de aangewezen plaats voor het bepalen van de realisatietermijnen. Om die reden is ervan afgezien realisatietermijnen in de aanwijzingsbesluiten op te nemen.

Flankerend beleid

In paragraaf 5.8 van de Nota van Antwoord staat als uitgangspunt geformuleerd dat de instandhoudingsdoelstellingen met behulp van bestaande budgetten worden gerealiseerd. De "bestaande budgetten" waaruit realisatie van de Natura 2000-instandhoudingsdoelstellingen gefinancierd moet worden, zijn grotendeels opgenomen in het Investeringsbudget Landelijk Gebied (ILG). Daartoe behoren de Subsidieregeling Natuurbeheer, de Subsidieregeling Agrarisch Natuurbeheer en de financiële middelen voor de bestrijding van verdroging in de zogenoemde TOP-lijst gebieden³⁰. Daarnaast is ook het bestaande beheerbudget voor Staatsbosbeheer een financieringsbron voor de instandhoudingsdoelstellingen. Waar de Natura 2000-instandhoudingsdoelstellingen gekoppeld zijn aan waterkwaliteit kunnen de additionele kosten worden gefinancierd via het spoor van de Kaderrichtlijn Water. Veel subsidiemogelijkheden voor inrichting en (agrarisch) natuurbeheer zijn met het ILG onder verantwoordelijkheid van de provincies gekomen. De provincies bieden deze subsidiemogelijkheden aan door middel van provinciale subsidieregelingen zoals Provinciale Subsidieregeling Natuurbeheer en de Provinciale Subsidieregeling Agrarisch Natuurbeheer.

4.2 SPECIFIEKE REACTIES OVER DE INSTANDHOUDINGSDOELSTELLINGEN

Een inspreker verzoekt dringend de instandhoudingsdoelstellingen voor de blauwe kiekendief te schrappen en voor de bruine kiekendief te verlagen naar een realistisch niveau. Ten eerste omdat er geen deugdelijke motivering is gegeven waaruit blijkt of en hoe de instandhoudingsdoelstelling voor zowel de blauwe kiekendief als de bruine kiekendief moet worden gerealiseerd. Ten tweede is de inspreker van mening dat voor de blauwe kiekendief de instandhoudingsdoelstelling van 4 paren niet realistisch is omdat een populatie van die grootte niet stabiel en duurzaam kan zijn en een grotere populatie niet realiseerbaar is. Ten derde verwacht de inspreker dat de populatie blauwe en bruine kiekendieven aan de noordwestzijde van de Oostvaardersplassen niet levensvatbaar zullen zijn. De inspreker stelt dat uit de trend van de aantallen broedparen duidelijk te zien is dat het leefgebied minder geschikt wordt. Het

³⁰ De door de provincies opgestelde lijsten met gebieden die in het kader van het verdrogingsbeleid met voorrang worden aangepakt.

foerageergebied is grotendeels bosgebied geworden (Hollandse Hout). Uit onderzoek is gebleken dat er zelden over dit bosgebied wordt gevlogen. Een zeer smalle corridor aan de noordwestzijde van de Hollandse Hout wordt benut om ongeveer 6 kilometer verder te foerageren op landbouwgronden. Bij overschakeling op andere teelten kan het aantal muizen drastisch afnemen. Ten vierde omdat het foerageergebied binnen de Oostvaardersplassen door de hoge begrazingsdruk nagenoeg verdwenen is. Ook zijn er met de betreffende agrariërs in de omgeving geen afspraken gemaakt over het beheer en zal het beheerplan niet dwingend op te leggen zijn, aldus inspreker.

De zienswijze is niet overgenomen. De instandhoudingsdoelstelling voor de blauwe kiekendief is gehandhaafd, en die voor de bruine kiekendief is niet gewijzigd. Voor de blauwe kiekendief geldt dat het gebied in 1989 is aangewezen onder de Vogelrichtlijn en tevens als wetland van internationale betekenis. Reeds bij deze aanmelding is het gebied van zeer groot belang geacht als broedgebied voor onder andere de blauwe kiekendief. Met gemiddeld 7,4 broedparen in de jaren 1993-1997 voldeed de soort aan de 1% drempel (1.2 broedparen (SOVON, 2000)), wat opname van de soort in het gebied valideerde. In het onderhavige besluit is de blauwe kiekendief gehandhaafd, omdat deze soort ook voldoet aan het criterium dat meer dan 1% van de landelijke broedpopulatie 1999-2003 in het gebied moet broeden. In de periode broedden gemiddeld 4 paren in het gebied, terwijl de landelijke populatie in die periode totaal 78 paren betrof (1% is dan 1 broedpaar). Voorts is het gebied van zeer groot belang voor verder landelijk herstel van de in zeer ongunstige staat van instandhouding verkerende soort, omdat het de laatste reguliere broedplaats op het Nederlandse vasteland betreft, dat een voorpost vormt voor herstel van de populaties in andere moerasgebieden in laag Nederland. Het niveau van de bruine kiekendief is afgeleid van recente trendgegevens (gemiddelde 1999-2003) en wordt daarmee als realistisch gezien. Het beheerplan is vervolgens bedoeld om uit te werken hoe de instandhoudingsdoelstellingen van de bruine- en blauwe kiekendief gerealiseerd kunnen worden. Daarbij is de lidstaat in beginsel verplicht om verslechtering van het leefgebied te voorkomen, door het op langere termijn op orde te houden of te brengen. Bij een herstelopgave (blauwe kiekendief) zijn de aantallen meestal gebaseerd op de historische potentie in de periode 1980-2003. Voor de blauwe kiekendief zijn dat de jaren 1999-2003. Dit is een beleidskeuze geweest waarbij niet alleen rekening is gehouden met de historische draagkracht van het gebied, maar ook met ontwikkelingen in de omgeving. In verband met de populatiegrootte is in de toelichting bij de instandhoudingsdoelstelling bevestigd dat het gebied onvoldoende draagkracht levert voor een sleutelpopulatie (paragraaf 5.3 van de Nota van toelichting). Zie ook bijlage B.2 van de Nota van toelichting en in het algemeen de teksten hiervoor bij "ambitieniveau van de instandhoudingsdoelstellingen", en bij "trends, dynamiek en autonome ontwikkelingen".

In SOVON & CBS (2005) is over de trend van de blauwe kiekendief in dit gebied geen conclusie getrokken omdat die onzeker is wegens onvoldoende data. De landelijke trend over de periode 1994-2003 vertoont wel een matige afname (Natura 2000 profielendocument (2008)), wat op langere termijn het belang van herstel van het leefgebied onderstreept. De mening dat de trend van de bruine kiekendief hier negatief is wordt niet gedeeld. SOVON & CBS (2005) geeft een stabiele trendindicatie sinds 1994.

Een andere inspreker verzoekt juist het minimum streefaantal van de blauwe kiekendief te verhogen naar tenminste 10 broedparen. Landelijk is er voor deze soort sprake van een zeer ongunstige staat van instandhouding. De Oostvaardersplassen in combinatie met de Lepelaarplassen is bij uitstek een gebied waar de blauwe kiekendief zich zou moeten kunnen herstellen. Ook is de inspreker van mening dat er sinds de aanwijzing in 1989 instandhouding dient te worden nagestreefd in plaats van achteruitgang te accepteren.

De zienswijze is niet overgenomen. Met betrekking tot de Oostvaardersplassen is het doel op 4 paren gezet. Gezien de ontwikkelingen in de omgeving van het gebied en gezien de draagkracht van de Oostvaardersplassen is het doel lager gesteld dan opgenomen in het Beschermingsplan moerasvogels 2000-2004 (2000). Dit is een beleidskeuze geweest in het Natura 2000 doelendocument (2006), pagina 142. Zie ook bijlage B.2. van de Nota van toelichting. Bij het vaststellen van de doelen is gekeken naar welk (minimaal) benodigde

oppervlakte leefgebied nodig is om een gunstige staat van instandhouding op landelijk niveau te realiseren. Zie ook de tekst "nulsituatie of uitgangspunt" hiervoor in paragraaf 4.1 van bijlage C. Feit is dat de bijdrage van de gebieden inclusief het onderhavige gebied aan de landelijke doelstelling van 110 broedparen voldoende groot is.

Een inspreker is van mening dat de instandhoudingsdoelstelling van een klein aantal broedparen, zoals van de bruine kiekendief, in de Oostvaardersplassen geschrapt kan worden. Dit in de wetenschap dat de kiekendief zich zal handhaven en in aantal zal toenemen, zelfs en misschien nog wel meer dan in de Oostvaardersplassen en het aangrenzende foerageergebied. De inspreker vraagt zich af of bij dergelijke hoeveelheden een beschermingsregime met alle effecten nagestreefd moet worden.

De zienswijze is niet overgenomen. Het gebied voldoet aan het criterium dat het minstens 1% van de nationale broedpopulatie moet herbergen in 1993-1997 (drempel: 12 broedparen vijfjarig gemiddelde: 43,2 broedparen, SOVON (2000)), of 1999-2003 (drempel: 13 broedparen, vijfjarig gemiddelde 44 broedparen, (SOVON & CBS, 2005)). Het beschermingsregime, in de betekenis van passende maatregelen tegen vervuiling verslechtering en verstoring, was al aan de orde vanaf de aanwijzing als Vogelrichtlijngebied in 1989.

Een inspreker is van mening dat de blauwe kiekendief, het paapje en de woudaap van de lijst van soorten voor de Oostvaardersplassen moeten worden verwijderd. Inspreker stelt dat de soorten in dit gebied alleen moeten worden gehandhaafd als door natuurontwikkeling de Oostvaardersplassen voor deze soorten van betekenis zou zijn. Tevens stelt de inspreker dat de in het ontwerp-aanwijzingsbesluit genoemde aantallen broedparen niet aan wetenschappelijke eisen voor een natuurlijk dynamisch gebied voldoen. Dit is wel een eis die de Vogelrichtlijn stelt, aldus inspreker.

De zienswijze is deels overgenomen. De algemene motivering voor het toevoegen van de woudaap, is vermeld in bijlage B.2 van de Nota van toelichting (blauwe en bruine kiekendieven zijn reeds opgenomen in de oorspronkelijke aanwijzing als Vogelrichtlijngebied). De lijst van vogelsoorten waarvoor de Vogelrichtlijngebieden zijn aangewezen, is primair afhankelijk van voorkomen in het betreffende gebied: actueel (1999-2003) en gedurende de periode 1993-1997 (waarop de aanwijzingen van 2000 zijn gebaseerd). Voor deze soorten geldt een instandhoudingsverplichting ingevolge de Vogelrichtlijn.

Dat de Oostvaardersplassen een "natuurlijk dynamisch gebied" moeten zijn, vloeit niet voort uit de verplichtingen van de Vogelrichtlijn. Het biedt echter bij uitstek de mogelijkheid om te voldoen aan het aspect natuurlijkheid dat een belangrijke rol in de Vogelrichtlijn en het Nederlandse natuurbeleid speelt. De richtlijn heeft betrekking op de instandhouding op alle natuurlijk in het wild levende vogelsoorten. Optimaal functionerende natuurlijke ecosystemen geven een betere garantie voor het duurzaam behoud van de biodiversiteit dan ecosystemen die sterk afhankelijk zijn van het ingrijpen van de mens.

De aanwezigheid van vogelsoorten en de aantallen én de natuurlijke processen in dit ecosysteem zijn wederzijds afhankelijk van elkaar. De genoemde aantallen broedparen zijn in lijn met wat het gebied door natuurlijke processen aan leefgebied voor deze soorten op de langere termijn gemiddeld genomen kan herbergen. Door de veranderende verhoudingen in vegetatietypen, als gevolg van de van nature optredende perioden van veel en weinig neerslag, te monitoren, kan worden vastgesteld of een natuurlijk fluctuerend peilverloop volstaat, of dat, al dan niet tijdelijk, een actief peilbeheer noodzakelijk is, om de lange-termijngemiddelden te waarborgen. De benodigde monitoring en het benodigde beheer worden opgenomen in het beheerplan.

Een inspreker geeft aan dat de moeraszone tot 1998 uit twee compartimenten bestond. Tussen deze delen was en is een verschil in successiestadium aanwezig. In 1998 is de kade die de compartimenten scheidde op verschillende plaatsen doorgebroken. Hierdoor is er nu sprake van één compartiment met verschillende successiestadia. De instandhoudingsdoelstellingen zoals

die nu geformuleerd zijn, zijn gebaseerd op het voorkomen van beide successiestadia naast elkaar. Duurzaam hoge aantallen broedparen zijn slechts mogelijk in combinatie met dagelijks peilbeheer. De enige methode waarmee de doelstellingen in het aanwijzingsbesluit te realiseren zijn is het wederom compartimenteren van de moeraszone, maar dit is naast ongewenst ook in strijd met het Rijksbeleid voor dit gebied.

De zienswijze is niet overgenomen. Er wordt naar gestreefd om bij het aanwijzen van Natura 2000-gebieden en het opstellen van instandhoudingsdoelstellingen zoveel mogelijk aan te sluiten bij het huidige beleid, voor zover dit binnen de kaders van de Europese verplichtingen past. Zie verder het antwoord op de voorgaande zienswijze.

Een inspreker is van mening dat het aangrijpingspunt voor de instandhoudingsdoelstellingen voor de Oostvaardersplassen de natuurlijke processen moeten zijn met de sleutelsoorten die daarin een hoofdrol spelen. In de Oostvaardersplassen zijn dit in het bekende moerasdeel de grauwe ganzen en de door het klimaat gestuurde peilfluctuaties. In het niet bekende deel zijn dit de grote, wild levende herbivoren. Een inspreker verzoekt dan ook de grauwe gans tot sleutelsoort van het gebied te kwalificeren. De aanwezigheid van biodiversiteit in de vorm van sleutelsoorten is volgens de inspreker van essentieel belang voor de instandhoudingsdoelstellingen van natuurlijk functionerende ecosystemen. In het ontwerp-aanwijzingsbesluit is geen enkele verwijzing naar essentiële natuurlijke processen terug te vinden. Bij natuurlijke processen gaat het om condities, randvoorwaarden waar de mens en dus het beheer geen invloed op uitoefent. Instandhoudingsdoelstellingen moeten aangeven of en zo ja welke natuurlijke processen tot ontwikkeling moeten komen en moeten voortbestaan, aldus inspreker.

De strekking van de zienswijze wordt deels onderschreven. Het belang van natuurlijke processen wordt in algemene zin verwoord in de algemene doelen in hoofdstuk 5 van de Nota van Toelichting. In het Natura 2000 doelendocument wordt middels kernopgaven aangegeven waar de prioriteiten voor de Natura 2000-gebieden zouden moeten liggen. Aan de Oostvaardersplassen is onder andere de kernopgave 4.05 "Rui- en rustplaatsen" toebedeeld, waarin wordt gesteld dat er voldoende ruiplaatsen en rustgebieden voor watervogels zoals ganzen moet zijn (Natura 2000-doelendocument, pagina 98 en 100). De grauwe ganzen foerageren met name in jaren met een hoog waterpeil tijdens de rui in het moeras, waardoor de moerasvegetaties afnemen. In jaren met een laag waterpeil nemen de moerasvegetaties weer toe (eerst pioniermoeras, daarna rietvegetaties). Op deze manier blijft het moeras zich verjongen, zo is gebleken uit het experiment met peilverlaging in de jaren 1987-1991. Deze verjonging blijkt ook van groot belang te zijn voor de vogelsoorten waarvoor het gebied is aangewezen. De tijdelijke sterke toename van de populaties van deze soorten is niet alleen belangrijk voor de instandhoudingsdoelstellingen van het gebied zelf, maar heeft zelfs een grote uitstraling naar andere Natura 2000-gebieden. Tegenover de tijdelijke sterke toenames staan ook periodes met afnames tot relatief lage aantallen; deze fluctuaties lopen dus niet voor alle vogelsoorten parallel, omdat de verschillende soorten afhankelijk zijn van verschillende fasen van de natuurlijke successie, als gevolg van de natuurlijke dynamiek. In het beheerplan is een uitwerking van de relatie tussen de instandhoudingsdoelstellingen en de hiervoor benodigde condities en beheer aan de orde.

Inspreker is van mening dat bij de instandhoudingsdoelstellingen expliciet vermeld moet worden dat fluctuaties horen bij de natuurlijke kenmerken van het gebied. Bij de doelen van de soorten moet worden aangegeven dat de populatie tot 0 kan dalen in bepaalde jaren zonder dat dit de instandhoudingsdoelstelling schaadt. Bij doelen van de soorten mag niet worden gesproken van een "tenminste" als ondergrens voor het aantal broedparen, maar moet worden uitgegaan van een gemiddeld aantal broedparen over een lange tijdsperiode (jaren), waar ongunstige jaren deel van uitmaken.

De strekking van de zienswijze wordt onderschreven. De getallen betreffen de draagkracht van het gebied, geen voorgeschreven minimumaantallen. Bij het berekenen van de draagkracht is op grond van vastgesteld beleid³¹ uitgegaan van de periode 1999-2003 of bij een ongunstige staat van instandhouding, over een nader gespecificeerde periode. Dit maakt fluctuaties nog steeds mogelijk. Er dient wel gezorgd te worden dat het leefgebied op langere termijn op orde wordt gehouden of gebracht³², om voor voldoende draagkracht te zorgen. Bij het antwoord op hiervoor vermelde zienswijze wordt ingegaan op natuurlijke fluctuaties en achterliggende mechanismen.

Een inspreker verzoekt om onder- en bovengrenzen te hanteren, die gebaseerd zijn op modelonderzoek en expertkennis, om de instandhouding van diverse soorten duurzaam te garanderen. Fluctuaties tussen de grenzen moeten als normaal worden beschouwd binnen de natuurlijke dynamiek, aldus inspreker. De ondergrens geldt als minimum aantal individuen waarvoor het leefgebied geschikt is, bij de ontwikkeling als een zo natuurlijk mogelijk ecosysteem en gemeten over 25 jaar. De bovengrenzen moeten gelden als toetsingskader voor effecten van externe activiteiten. Tevens vraagt de inspreker de door hen voorgestelde doelstellingen voor kolonievogels, territoriale moerasbroedvogels en niet-broedvogels, uitgaande van onder- en bovengrenzen, over te nemen in het aanwijzingsbesluit.

De zienswijzen waarin gevraagd is om bovengrenzen en ondergrenzen toe te voegen aan de instandhoudingsdoelstellingen van vogels zijn, op enkele gevallen na, niet overgenomen. De doelstelling van de vogels is zodanig geformuleerd dat het accent ligt op omvang en kwaliteit van het leefgebied. De gehanteerde aantallen zijn een indicatie voor de gewenste draagkracht van het leefgebied en ze vormen een hulpmiddel bij het bepalen van de te nemen maatregelen en de monitoring van de soorten in de gebieden (Natura 2000 doelendocument, pagina 63). Alleen in het geval van broedvogels met een regionale doelstelling, zoals de aalscholver in het IJsselmeergebied, is er bij een behoudsopgave voor gekozen om aanvullend op het regionale doelniveau in de doelstelling, in de toelichting een indicatie te geven van de bijdrage van betreffende gebied aan dat regionale doelniveau middels een relatieve onder- en bovengrens. Op deze manier wordt tegemoet gekomen aan de wens van insprekers om meer duidelijkheid te geven over de bijdrage van de individuele gebieden aan het regionale doelniveau. Fluctuaties van de aantallen zitten verdisconteerd in het feit dat gebruik wordt gemaakt van gemiddelde seizoensgemiddelden (of in enkele gevallen gemiddelde seizoensmaxima) over een bepaalde periode. Hierdoor hoeft niet gegarandeerd te worden dat elk jaar een zelfde aantal vogels in het gebied aanwezig is, maar kunnen de aantallen vanwege natuurlijke dynamiek "per definitie" wisselen. In het beheerplan moet omschreven worden wat de effecten kunnen zijn van de periodieke wisselingen van waterpeil en vegetatieontwikkeling, op de draagkracht van het gebied over langere termijn. Zo kan bijvoorbeeld door middel van monitoring van de vegetatieontwikkeling en waterpeilen duidelijkheid worden verkregen over de relatie tussen de natuurlijke ontwikkeling van het gebied en de instandhoudingsdoelstellingen.

De zienswijzen over de hoogte van de ondergrenzen zijn overgenomen met betrekking tot de aalscholver en grote zilverreiger. De aalscholver heeft een regionale doelstelling en voor deze soort is een interval met een ondergrens en bovengrens toegevoegd aan de toelichting bij de instandhoudingsdoelstelling. De ondergrens van 31% van de regionale doelstelling van 8.000 broedparen is 2.480 broedparen, en dat komt overeen met de 2.500 broedparen die als ondergrens is voorgesteld in de zienswijze.

De zienswijzen met betrekking tot de broedvogels grauwe gans, waterral en baardman zijn niet overgenomen want het gebied Oostvaardersplassen is niet voor deze soorten aangewezen. Zie verder bijlage B.1 van de Nota van toelichting.

De zienswijzen met betrekking tot de broedvogels: fuut, meerkoet, kleine karekiet, rietgors zijn niet overgenomen want de Oostvaardersplassen zijn in 1989 niet voor deze soorten aangewezen.

³¹ Natura 2000 doelendocument (2006): Hoofdstuk 3. Aanpak, synthese gebiedsdoelen (stap 6), pagina 33.

³² Natura 2000 doelendocument (2006): Tekstkader 5.1.1. Meest gestelde vragen over doelen op gebiedsniveau, pagina 62-63.

Een inspreker signaleert een strijdigheid tussen het bepalen van instandhoudingsdoelstellingen van soorten zoals in de Natura 2000 systematiek en het ICMO-advies (International Committee on the Management of the Oostvaardersplassen), waarin een ontwikkeling volgens natuurlijke processen wordt voorgestaan. Inspreker acht dat duurzame instandhouding van doelsoorten mogelijk is, mits gerekend over een periode van 25 jaar, en in aantallen en met een onder- en bovengrens zoals uit modellen blijkt. Inspreker verzoekt de periode, doelsoorten en aantallen voor de Oostvaardersplassen hierop aan te passen.

De zienswijze is niet overgenomen, omdat er van strijdigheid met het ICMO-advies geen sprake hoeft te zijn. De periode waarbinnen instandhoudingsdoelstellingen gehaald moeten worden komt in het beheerplan aan de orde. De aantallen die genoemd zijn betreffen de draagkracht van het gebied, wat betekent dat niet elk jaar het genoemde aantal broedparen of aantal vogels aanwezig moet zijn. Het accent ligt vooral op het op langere termijn op orde brengen of behouden van het leefgebied. Voor de reactie op doelsoorten en aantallen zie hiervoor. In het algemeen kan gesteld worden dat er in de aangewezen gebieden voldoende ruimte is om de geformuleerde doelen te realiseren.

Een inspreker verzoekt het doel van de dodaars aan te passen aan het gemiddelde over de periode 1999-2003 van 140 broedparen. Een andere inspreker verzoekt het aanzienlijk lagere doelaantal van de dodaars te onderbouwen, omdat deze in strijd is met het "stand still beginsel".

De zienswijze is overgenomen. De doelstelling van de dodaars is aangepast naar 140 broedparen, conform het gemiddelde over de periode 1999-2003. Zie verder bijlage B.2. van de Nota van toelichting. De genoemde aantallen broedparen zijn in lijn met wat het gebied door natuurlijke processen aan leefgebied voor deze soorten op de langere termijn gemiddeld genomen kan herbergen.

Een inspreker verzoekt de minimumpopulatie voor de instandhoudingsdoelstelling voor de woudaap te verhogen naar (tenminste) 3 broedparen. Het minimumaantal van 1 broedpaar in het ontwerp-aanwijzingsbesluit is volgens de inspreker niet zinnig, aangezien de kans dat er geen levenskrachtige jongen opgroeien veel te groot is. Een minimum van 3 broedparen is wat werkelijke vestiging betreft, wel haalbaar. Een andere inspreker ziet graag een nadere toelichting waarin de behoudopgave voor de woudaap gemotiveerd wordt. Het is de inspreker onduidelijk waarom er geen uitbreidingsopgave voor de Oostvaardersplassen geformuleerd wordt, gezien de zeer ongunstige landelijke staat van instandhouding.

De zienswijze is overgenomen. Gezien de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding is een populatie op het relatief hoge niveau gewenst. De behoudopgave is gewijzigd in een herstelopgave met een doelniveau van 3 broedparen. De draagkracht is gebaseerd op recente maxima uit de jaren 2000 en 2003. Zie verder bijlage B.2 van de Nota van toelichting. De genoemde aantallen broedparen zijn in lijn met wat het gebied door natuurlijke processen aan leefgebied voor deze soorten op de langere termijn gemiddeld genomen kan herbergen.

Een inspreker verzoekt de minimumaantallen voor de wintertaling, de pijlstaart en de wilde zwaan te verhogen tot tenminste een seizoensgemiddelde van respectievelijk 2.000, 150 en 35 vogels. Landelijk is er voor deze soorten sprake van een matige ongunstige staat van instandhouding.

De zienswijze is niet overgenomen. Er is geen landelijke verbeteropgave voor deze soorten, dus de gebiedsdoelen zijn in alle gebieden beperkt tot behoud, waarbij de draagkracht is gebaseerd op de seizoensgemiddelden van 1999-2003. De getallen betreffen seizoensgemiddelden, geen minimumstreefaantallen. Zie verder bijlage B.2 van de Nota van toelichting.

Een inspreker verzoekt om duidelijkheid te geven over welke gebieden tot het IJsselmeergebied gerekend worden, welke gebieden een bijdrage moeten leveren aan de instandhouding van de aalscholver in het IJsselmeergebied en op welke wijze de effecten op een regionale populatie

getoetst moeten worden. Een andere inspreker verzoekt om het gebruik van een doel voor een regiopopulatie voor de aalscholvers te laten vervallen.

De zienswijzen zijn deels overgenomen.

Voor alle soorten met een regionale doelstelling is in de toelichting op de doelstelling weergegeven op gebieden deze regionale doelstelling betrekking heeft. Voor de aalscholver zijn dit het IJsselmeer (072), Markermeer & IJmeer (073), Oostvaardersplassen (078) en Lepelaarplassen (079). Zie ook paragraaf 5.2 van deze Nota van toelichting. Tevens is aan de toelichting een indicatie toegevoegd waarmee de bijdrage van het desbetreffende gebied aan het regionale doelniveau wordt geduidt. De bijdrage is gekwantificeerd door het de minimale en maximale bijdrage (1999-2008) van het betreffende gebied aan de regionale doelstelling. Met deze natuurlijke fluctuatie mag rekening worden gehouden bij het beantwoorden van de vraag of de verwachte afname ook echt zal leiden tot het niet halen van de instandhoudingsdoelstelling. Vanwege het sterk wisselende voorkomen per gebied wordt het regionale doel noodzakelijk geacht. De regionale instandhoudingsdoelstellingen voor de aalscholver in het IJsselmeergebied, waar het gebied Oostvaardersplassen deel van uitmaakt, is dan ook niet komen te vervallen. Zie ook paragraaf 3.12 van de Nota van Antwoord.

Een inspreker verzoekt het doel voor de aalscholver als volgt te formuleren: "Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een lokale populatie van tenminste 5100 paren als bijdrage aan de draagkracht van het IJsselmeergebied (IJsselmeer, Lepelaarplassen, Oostvaardersplassen) voor een populatie van ten minste 9.600 paren". Het streefaantal van 9.600 broedparen komt voort uit de som van de gemiddelden van 1999-2003 voor de afzonderlijke gebieden. Het is noodzakelijk om ook per gebied minimum streefaantallen te noemen om te voorkomen dat het totaal voor de regio onder de minimumgrens komt zonder dat één van de beheerders in actie komt, aldus inspreker.

De zienswijze is niet overgenomen. Het regionale doel is niet verder verhoogd, maar gehandhaafd op 8.000 broedparen want de som van het aantal broedparen van IJsselmeer, Markermeer & IJmeer, Oostvaardersplassen en Lepelaarplassen laat sinds 1991 juist een negatieve trend zien. De verwachting is dat de populatie aalscholvers (en andere visetende watervogels) als gevolg van ecologische ontwikkelingen verder zal afnemen. Zie verder bijlage B.2 van de Nota van toelichting. Voor het antwoord op het tweede deel van de zienswijze wordt verwezen naar het antwoord op de vorige zienswijze.

Meerdere insprekers verzoeken voor de zeearend als niet-broedvogel als doel te formuleren: "behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor een populatie van gemiddeld 2 vogels". Inspreker is van mening dat het ontbreken van een minimumpopulatie het doel afzwakt, wat volgens de inspreker onbegrijpelijk is. Het voorgestelde aantal is het gemiddelde seizoensmaximum in de periode 1999/2000-2003/2004 en is daarmee in lijn met de systematiek die voor de andere niet-broedvogels is aangehouden en is bovendien haalbaar gebleken in de seizoenen na 2003-2004. Ook wordt gewezen op het profielendocument.

De zienswijze is niet overgenomen. De doelen zijn alleen voorzien van een getal als dat gebaseerd kon worden op concrete gegevens uit meer dan één seizoen. Dat was hier niet het geval door ontbreken van de soort in reguliere tellingen. In het jaar 2015 zal de landelijke doelstelling worden geëvalueerd. Zonodig kan het besluit dan worden aangepast mits er betere tellingen beschikbaar komen.

Een inspreker verzoekt de kluut en de velduil weer als broedvogel aan te wijzen. De velduil en kluut verkeren landelijk in zeer, respectievelijk matig ongunstige staat van instandhouding. Deze soorten zijn als broedvogel aangewezen in artikel 2 van het op dit moment geldende besluit van 1989 en er is in het ontwerp-aanwijzingsbesluit geen enkele argumentatie te vinden waarom die aanwijzing zou mogen vervallen, aldus inspreker.

De zienswijze is niet overgenomen. De motivering voor het niet handhaven van kluut en velduil als soort waarvoor het gebied was aangewezen, is opgenomen in bijlage B.1 van de Nota van

toelichting. Meer in het bijzonder valt over deze twee soorten nog het volgende op te merken. Na het droogvallen van de polder Zuidelijk Flevoland in 1968 waren beide soorten in relatief grote aantallen als broedvogel in de polder vertegenwoordigd. Met het voortschrijden van de ontginning van de drooggevalle gronden is de velduil geleidelijk als broedvogel verdwenen door gebrek aan geschikte nestplaatsen in combinatie met een rijk voedselaanbod (veldmuizen). In de periode 1993-1997 heeft er nog slechts eenmaal een broedgeval plaatsgevonden (1993). Het gebied Oostvaardersplassen is door zijn aard (vooral moerasgebied) sinds geruime tijd geen geschikt broedgebied meer voor de velduil. Hetzelfde geldt voor de kluut, hoewel deze soort af en toe nog wel tot broeden komt. Knelpunten zijn dat geschikte nestplaatsen slechts incidenteel beschikbaar zijn (korte vegetaties dichtbij slikken) en voedselgebied (slikranden) onvoldoende aanwezig is gedurende de opgroeiperiode van de kuikens. Het is vooral het gebrek aan alternatieven dat de broedvogels parten speelt wanneer het waterpeil te laag is (geen voedselgebied) of te hoog (voedselgebied noch broedterrein).

Een inspreker verzoekt de kleine zilverreiger, de zeearend en de grauwe klauwier ook als broedvogel aan te wijzen. Deze soorten zijn Vogelrichtlijnsoorten en het gebied is geschikt gebleken. Voor de grauwe klauwier geldt dat de landelijke staat van instandhouding voor de soort als broedvogel zeer ongunstig is en voor de zeearend geldt dat het gebied het enige in Nederland is waar de soort de afgelopen jaren heeft gebroed. Inspreker is van mening dat extra inzet nodig is voor deze potentieel kansrijke soorten.

De zienswijze is deels overgenomen. Er is een doel voor de kleine zilverreiger toegevoegd aan het gebied Oostvaardersplassen. Het gebied voldoet aan het 1%-criterium voor opname van de kleine zilverreiger tijdens de peilperiode 1999-2003 (1% = 1 broedpaar). In die periode zijn gemiddeld 7 broedparen geteld. Zie ook bijlage B.1 van de Nota van toelichting.

Het is niet mogelijk de zeearend als broedvogel op te nemen, aangezien deze in de hoedanigheid van broedvogel niet behoort tot de vogelsoorten van bijlage I van de Vogelrichtlijn waarvoor Nederland gebieden dient aan te wijzen (Nota van Antwoord Vogelrichtlijn, Deel 1, Bijlage 1, 2000).

De grauwe klauwier is niet als broedvogel opgenomen. Het gebied herbergt minder dan 1% van de landelijke broedpopulatie grauwe klauwier in de periode 1999-2003 (1% = 2 broedparen). In de jaren 1999, 2000, 2002 en 2003 zijn geen broedparen in het gebied vastgesteld (er zijn geen gegevens over 2001).

Een inspreker is van mening dat de bever als complementair doel zou moeten worden toegevoegd aangezien meerdere burchten in de Oostvaardersplassen aanwezig zijn.

De zienswijze is niet overgenomen. De Oostvaardersplassen is alleen aangewezen als Vogelrichtlijngebied. Voor een beperkt aantal habitattypen en habitatsoorten is het mogelijk om doelstellingen die voortvloeien uit de Habitatrichtlijn, als complementair doel toe te kennen aan gebieden die uitsluitend onder de Vogelrichtlijn zijn aangewezen. Dit is vooral gedaan indien voorkomens van de betreffende soort of habitattypen in "zuivere" Vogelrichtlijngebieden een belangrijke bijdrage kunnen leveren aan de landelijke instandhoudingsdoelstelling (Natura 2000 doelendocument, paragraaf 3.3). In de Oostvaardersplassen hebben zich enkele bevers gevestigd nadat de soort in Lelystad uit gevangenschap is ontsnapt. Met de huidige gebiedsdoelen voor de bever is het niet nodig deze habitatsoort als complementair doel aan het Vogelrichtlijngebied toe te voegen. Het voorkomen van bevers in de Oostvaardersplassen is voor de landelijke instandhouding van weinig betekenis temeer daar geschikt leefgebied er slechts in beperkte mate aanwezig is. De focus voor de instandhouding van deze soort ligt in het rivierengebied.

Een inspreker wijst op de aanwezigheid van een ecohydrologisch model (ECHO), dat de effecten van kunstmatige droogval op de vegetatie en de moerasvogels evalueert.

De zienswijze heeft niet tot aanpassing van het besluit geleid. Indien maatregelen ten aanzien van de waterhuishouding gewenst, zo niet noodzakelijk zijn om de

instandhoudingsdoelstellingen te kunnen behalen, dan zal dit in het beheerplanproces nader aan de orde komen.

Een inspreker is van mening dat het ministerie van LNV terughoudend is ten opzichte van natuurontwikkeling en merkt op dat veranderingen in soorten en aantallen in vogelsoorten in de Oostvaardersplassen over het geheel genomen ten gunste waren van het populatieniveau van moerasbewonende vogelsoorten in Nederland en zelfs grote delen van Noordwest-Europa. Inspreker acht het risico van het smoren van natuurontwikkeling groot aangezien in het ontwerp-aanwijzingsbesluit de "ten gunste formulering" ontbreekt, welke in geringe mate achteruitgang van leefgebied op termijn mogelijk maakt.

Voor een aantal soorten en habitattypen is in het Natura 2000 doelendocument inderdaad een "ten gunste formulering" opgenomen, maar deze heeft geen betrekking op de moerasbewonende vogelsoorten in de Oostvaardersplassen, soorten met veelal een ongunstige staat van instandhouding. Overigens is in 2015 een evaluatie van het Natura 2000 doelendocument voorzien, die aanleiding kan geven tot het bijstellen van de instandhoudingsdoelstellingen.

Een inspreker is van mening dat het organisatieniveau van de herbivoren, die voor een sturende interactie met de vegetatie zorgen, in de instandhoudingsdoelstellingen moeten worden verankerd door ze nadrukkelijk in de instandhoudingsdoelstellingen te noemen.

De zienswijze is niet overgenomen. De in de Oostvaardersplassen voorkomende herbivoren staan niet op bijlage II van de Habitatrichtlijn. De eventuele relatie tussen de instandhoudingsdoelstellingen en de herbivoren hoort in het beheerplan aan de orde te komen.

Een inspreker is van mening dat de gebiedsbeschrijving van het ontwerp-aanwijzingsbesluit onjuistheden bevat en onvolledig is. De kade die het huidige gebied opdeelt werd niet in 1976 aangelegd, maar in 1974 volgens een ander tracé dan het huidige. In 1975 krijgt de kade zijn huidige vorm en omsluit wat nu bekend is als het bekade deel van de Oostvaardersplassen. Nadien is het waterpeil gemanipuleerd en is de waterstand verhoogd. Deze verhoging leidde tot grote veranderingen in de vogelwereld. Noch in het ontwerp-aanwijzingsbesluit, noch in het rapport van SOVON, waarop de instandhoudingsdoelstellingen ten aanzien van vogelsoorten mede op gebaseerd zijn, wordt dit vermeld. Inspreker stelt dat de typering dat het buitenkaadse deel als bufferzone is aangelegd onjuist is en verzoekt dit te verwijderen. Tevens is de inspreker het niet eens met het onderbrengen van de Oostvaardersplassen in de categorie "meren en moerassen". Deze benaming doet geen recht aan het functioneren van het ecosysteem en gaat daarbij voorbij aan de rol van het buitenkaadse deel van het gebied, aangezien het moeras niet kan functioneren zonder het droge deel, aldus inspreker.

De zienswijze is deels overgenomen. De gebiedsbeschrijving is aangepast. Zie paragraaf 3.1 van de Nota van toelichting. De toedeling van dit gebied aan het Natura 2000-landschap Meren en Moerassen, hoofdtype: Zeeklei, is gehandhaafd. Het is vigerend beleid volgens het Natura 2000 doelendocument (2006) met betrekking tot de systematiek. Het Natura 2000 doelendocument is geen integraal onderdeel van de aanwijzingsbesluiten.

5. REACTIES OVER DE RECHTSGEVOLGEN

Er wordt gewezen op het feit dat de gevolgen van het huidig gevoerde natuurbeleid een onevenredige belasting vormen voor agrariërs gelegen in de nabijheid van de Oostvaardersplassen. Men stelt dat het onmogelijk is om op basis van de stukken te bepalen wat de gevolgen van de aanwijzing zijn voor de individuele bedrijfsvoering. De scheiding in tijd tussen het aanwijzingsbesluit en het beheerplan wordt daarvoor verantwoordelijk gehouden. Daarnaast worden er veel opmerkingen gemaakt en vragen gesteld over de diverse facetten van bestaand gebruik, de externe werking, de relatie met het toetsingskader Ammoniak en Natura 2000, de relatie met de Kaderrichtlijn Water en de relatie met bestemmings- en streekplannen en andere ruimtelijke plannen.

Enkele insprekers wijzen er op dat 1 oktober 2005 (de inwerkingtreding van de Natuurbeschermingswet 1998) niet als peildatum voor bestaand gebruik kan dienstdoen.

Met betrekking tot de hierboven genoemde argumenten worden de volgende opmerkingen gemaakt:

Externe werking

Het is moeilijk aan te geven wat de precieze omvang van de externe werking van een bepaalde activiteit is. In paragraaf 4.3 van de Nota van Antwoord staat dat dit afhangt van de aard van de activiteit zelf, de intensiteit ervan en de gevoeligheid van de aanwezige habitattypen en soorten. Het valt op voorhand dus niet te zeggen of er beïnvloeding plaatsvindt. Dat betekent dat wanneer niet uitgesloten kan worden dat een Natura 2000-gebied door een bepaalde activiteit wordt beïnvloed, er bekeken moet worden of er op grond van de Natuurbeschermingswet 1998 een vergunningplicht voor een bepaalde activiteit aan de orde is. Het is dus evenmin aan te geven waar de externe werking van een bepaalde activiteit eindigt. Het beleid om nieuwe natuur van ná 1 mei 1988 niet als verzuringgevoelig aan te merken, is nooit van toepassing geweest op de oude Natuurbeschermingswet. Ook voor de inwerkingtreding van de Natuurbeschermingswet 1998 was het voor de beoordeling alleen van belang of een bepaalde activiteit schade aan een aangewezen beschermd natuurmonument toebracht. De vraag of een deel van een bepaald beschermd natuurmonument als zogenoemde nieuwe natuur moest worden aangemerkt, heeft in deze besluitvorming geen rol gespeeld. Als een bepaald gebied als beschermd natuurmonument was aangewezen, genoot zo'n natuurmonument de volledige bescherming van de Natuurbeschermingswet. In het beheerplan zal duidelijkheid gegeven worden voor welke activiteiten een vergunningplicht aan de orde kan zijn. De afstand tussen de locatie van de activiteit en de te beschermen natuurwaarden is daarbij niet altijd doorslaggevend; het gaat er om of een bepaalde activiteit al dan niet de natuurlijke kenmerken van een Natura 2000-gebied, waar habitattypen en leefgebieden van soorten onderdeel van uitmaken, kan aantasten. Rond de Natura 2000-gebieden wordt, volgens sommige insprekers, een beschermingszone ingesteld van 3.000 meter. Dat is echter niet van toepassing op de beoordeling van effecten op Natura 2000-gebieden. In het kader van de Interimwet ammoniak en veehouderij³³ werd in verband met de ammoniakdepositie een zone van 3.000 meter gehanteerd. Binnen die zone was de beïnvloeding door een veehouderijbedrijf van verzuringsgevoelig gebied nog meetbaar. Tot deze grens kon een vergunningplicht voor deze verzuringsgevoelige gebieden aan de orde zijn. Deze grens is inmiddels vervallen. Natura 2000 is gericht op de bescherming van de in het gebied voorkomende habitattypen en soorten. Een exacte grens waar de externe werking ophoudt, is in algemene zin niet aan te geven. Dit wordt van geval tot geval beoordeeld. Bepalend is dus niet de afstand, maar of er sprake kan zijn van verslechtering of significante verstoring van natuurwaarden in het betreffende gebied.

Beschermde natuurmonumenten

In de paragrafen 3.15, 4.6.4 en 4.6.9 van de Nota van Antwoord staat dat een belangrijk deel van de aan te wijzen Natura 2000-gebieden, zoals dit gebied, reeds onder de oude Natuurbeschermingswet als beschermd of als staatsnatuurmonument was aangewezen. Op grond van artikel 15a van de Natuurbeschermingswet 1998 vervalt een besluit tot aanwijzing van een beschermd natuurmonument zodra het gebied is aangewezen als Natura 2000-gebied en voor zover het beschermde natuurmonument binnen dat Natura 2000-gebied ligt. Dat betekent dat wanneer een deel van het beschermde natuurmonument buiten het Natura 2000-gebied ligt, de oude aanwijzing als natuurmonument voor dat gebiedsdeel van kracht blijft. Voor Vogelrichtlijngebieden was dit reeds aan de orde.

De instandhoudingsdoelstelling heeft, voor het deel van het Natura 2000-gebied waarop de aanwijzing als beschermd natuurmonument betrekking had, vanaf dat moment mede betrekking op de doelstellingen van dat beschermde natuurmonument ten aanzien van het

³³ Wet van 9 juni 1994, houdende tijdelijke regeling inzake de ammoniakdepositie veroorzaakt door veehouderijen (Interimwet ammoniak en veehouderij). Staatsblad 1994, nr. 634.

behoud, herstel en de ontwikkeling van het natuurschoon of de natuurwetenschappelijke betekenis. Bepalingen uit de aanwijzingen tot beschermd natuurmonument over natuurschoon, rust, stilte en over de natuurwetenschappelijke betekenis van het beschermde natuurmonument blijven gewoon van kracht en zullen mede de inhoud van het beheerplan gaan bepalen. Op dit onderdeel brengt Natura 2000 geen verandering in de bestaande situatie. De minister van LNV heeft in haar brief van 30 juni 2009 (PDN 2009.56) aan de Tweede Kamer aangekondigd een voorstel tot wijziging van de Natuurbeschermingswet 1998 in procedure te zullen brengen. Zie voor verdere toelichting met betrekking tot beschermde natuurmonumenten paragraaf 5.5 Beschermde natuurmonumenten van de Nota van toelichting.

Bestaand gebruik: peildatum en vergunningplicht

In paragrafen 4.1 en 4.2 van de Nota van Antwoord wordt uitvoerig ingegaan op bestaand gebruik en hoe daarmee wordt omgegaan.

Het aanwijzen van een Natura 2000-gebied leidt niet tot een verbod op het verrichten van bepaalde handelingen zoals zoals het vliegen boven het gebied en recreatief gebruik. In het aanwijzingsbesluit staat alleen voor welke waarden het gebied is aangewezen en wat de grens van het betreffende gebied is. In het besluit zelf is niet aangegeven of, en onder welke voorwaarden, een activiteit kan worden toegestaan.

Op grond van de huidige Natuurbeschermingswet 1998 geldt een vergunningplicht voor activiteiten die in en om Natura 2000-gebieden de beschermde natuur kunnen verslechteren of een significant verstorend effect hebben op de soorten waarvoor het gebied is aangewezen. Het gaat daarbij niet om een vergunning voor alle activiteiten, maar alleen voor mogelijk schadelijke of significant versturende activiteiten.

Daarnaast is er in de wet een uitzondering gemaakt voor bestaand gebruik waarvoor geen (nieuwe) vergunning nodig is. Deze uitzondering geldt, totdat het eerste beheerplan voor het desbetreffende Natura 2000-gebied onherroepelijk is geworden, voor bestaand gebruik "indien dat gebruik een project is dat niet direct verband houdt met of nodig is voor het beheer van een Natura 2000-gebied maar dat afzonderlijk of in combinatie met andere projecten of plannen significante gevolgen kan hebben voor het desbetreffende Natura 2000-gebied" (artikel 19c, eerste lid van de Natuurbeschermingswet 1998).

Tot na het onherroepelijk³⁴ worden van het Natura 2000-beheerplan is de vergunningplicht niet van toepassing op bestaand gebruik. De Natuurbeschermingswet 1998 omschrijft bestaand gebruik als "iedere handeling die voor 1 oktober 2005 werd verricht en sedertdien niet of niet in betekende mate is gewijzigd".

Om te voorkomen dat het bestaand gebruik de kwaliteit van de natuurlijke habitattypen en de leefgebieden van soorten in een Natura 2000-gebied verslechtert en dat er door bestaand gebruik storende factoren optreden die een significant effect kunnen hebben op de soorten waar het gebied voor is aangewezen, draagt het ministerie van LNV de verantwoordelijkheid dat - totdat het beheerplan onherroepelijk wordt - er in het gebied passende maatregelen genomen worden. In het uiterste geval kan dit betekenen dat op last van het ministerie van LNV het bestaande gebruik wordt stilgelegd. Het initiatief daartoe zal in alle gevallen van het ministerie van LNV uitgaan. Een vergunning blijft echter noodzakelijk als een bedrijf zich nieuw vestigt of wanneer een (bestaande) activiteit wordt uitgebreid of gewijzigd.

In het beheerplan zal het bestaande gebruik beschreven moeten worden en zal zo nodig aan voorwaarden worden gebonden. Zoals in paragraaf 4.2.4 van de Nota van Antwoord reeds uiteen wordt gezet, worden geen activiteiten per definitie gelegaliseerd. Dat een bepaalde activiteit om wat voor reden dan ook als bestaand gebruik wordt aangemerkt, wil nog niet zeggen dat deze activiteit in het beheerplan zal worden toegestaan. Dat geldt ook voor

³⁴ Een beheerplan is pas onherroepelijk nadat alle juridische beroepsprocedures, die volgen op de definitieve vaststelling van zo'n beheerplan, definitief zijn afgerond.

inrichtingen die niet vergunningplichtig zijn volgens het Besluit landbouw milieubeheer (2006)³⁵ uit de Wet milieubeheer of reeds in het bezit zijn van een milieuwetvergunning. Zodra de Crisis- en herstelwet definitief is, is voorzien dat bestaand gebruik dat onverhoopt niet in het beheerplan wordt opgenomen, vrijgesteld blijft van de vergunningplicht.

Doorwerking aanwijzing in andere plannen

De verplichting om Natura 2000-gebieden aan te wijzen volgt direct uit de Habitatrichtlijn en uit de Vogelrichtlijn. Mede op basis van Europeesrechterlijke uitspraken kan er bij de selectie en bij de begrenzing van Natura 2000-gebieden uitsluitend van ecologische criteria worden uitgegaan. Dat betekent in de praktijk dat de grenzen van deze gebieden zijn bepaald door het gebruik dat de betreffende planten- en diersoorten van het gebied maken. Terreindelen die van mindere kwaliteit zijn, kunnen deel uitmaken van Natura 2000-gebieden als herstel van die terreinen haalbaar is en als ze nodig zijn voor de realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen. Daardoor zal de begrenzing van zo'n gebied niet in alle gevallen overeenkomen met de bestemming die in een vastgesteld bestemmingsplan aan het gebied is toegekend. In het uiterste geval zou dat kunnen betekenen dat een bepaalde bestemming die in een bestemmingsplan aan zo'n gebied rechtsgeldig is toegekend, toch niet gerealiseerd kan worden, omdat daarvoor geen vergunning op basis van de Natuurbeschermingswet 1998 kan worden verleend. In paragrafen 4.2 en 6.1 van de Nota van Antwoord wordt hierop verder ingegaan. Ook voor reconstructieplannen³⁶, streekplannen, provinciale waterplannen en waterbeheerplannen van de waterschappen geldt een gelijksoortige situatie. Het kan zijn dat dit soort plannen nog onvoldoende concreet zijn om ze op de gevolgen voor Natura 2000-gebieden te toetsen, maar op een gegeven moment zullen al deze plannen, al dan niet bij hun nadere uitwerking, bij het opstellen van beheerplannen afgestemd worden (paragraaf 6.3.2 van de Nota van Antwoord).

Relatie met stikstof

In paragraaf 6.2 van de Nota van Antwoord wordt ingegaan op het toetsingskader Ammoniak en Natura 2000. Bij het realiseren van de instandhoudingsdoelstellingen voor Natura 2000-gebieden spelen de negatieve gevolgen van stikstofdepositie, met name ammoniak, een belangrijke rol. Om duidelijkheid te bieden tot het moment van vaststellen van de beheerplannen is besloten interim-beleid te ontwikkelen. Dit zogenoemde toetsingskader Ammoniak en Natura 2000 is door de Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG), Interprovinciaal Overleg (IPO) en het Rijk samen opgesteld en in februari 2007 bestuurlijk geaccordeerd. Land- en Tuinbouw Organisatie Nederland (LTO) heeft ingestemd met dit akkoord. Op 22 mei 2007 is het als handreiking aan het bevoegd gezag verstuurd en tevens aan de Tweede Kamer.

Met behulp van het toetsingskader Ammoniak en Natura 2000 konden provincies relatief eenvoudig beoordelen of veehouderijbedrijven in de buurt van Natura 2000-gebieden mochten uitbreiden of niet. Ook konden provincies met het toetsingskader beoordelen of nieuwe bedrijven zich er konden vestigen. De ammoniakuitstoot was daarbij bepalend.

In maart 2008 heeft de Raad van State echter geoordeeld dat het toetsingskader Ammoniak en Natura 2000 onvoldoende zekerheid biedt dat de natuurwaarden in Natura 2000-gebieden niet worden aangetast. Het toetsingskader is daardoor vervallen als generiek instrument.

Naar aanleiding van deze uitspraak heeft de minister van LNV de Taskforce Trojan ingesteld. De taskforce heeft aangegeven dat er verschillende factoren van invloed zijn op het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen; stikstofdepositie is er één van. Het rapport van deze taskforce heeft vervolgens geleid tot een proeve van een handreiking voor het bevoegd gezag die op 24 november 2008 aan de Tweede Kamer³⁷ is gestuurd. Deze handreiking is een

³⁵ Besluit van 13 juli 2006, houdende regels voor akkerbouw- of tuinbouwbedrijven met open grondteelt, melkrundveehouderijen, gemechaniseerde loonbedrijven, witloftrekkerijen, teeltbedrijven met eetbare paddestoelen, paardenhouderijen, kinderboerderijen, kleinschalige veehouderijen, spoelbassins en opslagen van vaste mest (Besluit landbouw milieubeheer).

³⁶ Plannen op grond van de Wet van 31 januari 2002, houdende regels inzake de reconstructie van concentratiegebieden (Reconstructiewet concentratiegebieden). Staatsblad 2002, nr. 115.

³⁷ Tweede Kamer, 2008-2009, 30654, nr. 62.

hulpmiddel en bevat aanwijzingen voor de beoordeling van bestaand gebruik en voorgenomen activiteiten in of in de omgeving van Natura 2000-gebieden die stikstofdepositie veroorzaken. Het is aan het bevoegd gezag om maatwerk te leveren bij de beoordeling van (voorgenomen) activiteiten en daarbij zoveel mogelijk de relevante factoren die hierop van invloed zijn te betrekken. Zo kan bijvoorbeeld – afhankelijk van de situatie – een afname van depositie worden verrekend met de depositie veroorzaakt door de activiteit die ter beoordeling voorligt (saldering), zodat ruimte ontstaat voor economische ontwikkeling. Het voordeel hiervan is dat economische ontwikkeling, mits deze gepaard gaat met afname van de milieudruk, het realiseren van instandhoudingsdoelstellingen dichterbij kan brengen. Dit dient echter op gebiedsniveau op ecologische wijze onderbouwd te worden.

In het wetsvoorstel Crisis- en herstelwet, zoals ingediend bij de Eerste Kamer, is een stikstofvoorziening opgenomen die regelt dat indien er geen sprake is van een toename van de stikstofdepositie er een vrijstelling van de vergunningplicht geldt voor het aspect stikstof. Verder komt er een Programma Stikstof gericht op borging van de dalende lijn van de depositie.

Kaderrichtlijn Water

Dit gebied maakt deel uit van het stroomgebied voor de Rijn³⁸. Hiervoor is een stroomgebiedbeheerplan in het kader van de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW) vastgesteld. De maatregelen die genomen worden in dit kader conflicteren niet met de doelen van Natura 2000. Er worden vanuit de KRW geen specifieke eisen aan de waterkwaliteit of kwantiteit van de Oostvaardersplassen gesteld. Het waterbeheer is en wordt geheel afgestemd op de vereisten vanuit Natura 2000. Zie ook Nota van Antwoord paragraaf 6.3.

6. REACTIES OVER DE RELATIE MET DE BEHEERPLANNEN

De wijze waarop de instandhoudingsdoelstellingen al dan niet verwezenlijkt moeten worden, wordt in vele zienswijzen aan de orde gesteld. Zo wordt in verschillende zienswijzen de wens uitgesproken om de plannen zo te ontwikkelen dat daardoor de aanwezige natuurwaarden zich kunnen verbeteren en voor de komende generaties behouden blijven. Er wordt gewezen op de diverse vormen van ongewenst gebruik van het gebied. In weer andere zienswijzen is men van mening dat bepaalde vormen van gebruik geen negatieve invloed op de natuurwaarden hebben en wordt bepleit dat het huidige landgebruik ongehinderd voortgang moet kunnen vinden. In een ander verband wordt er zorg uitgesproken over de bescherming van soorten als de blauwe kiekendief en het porseleinhoen. Er zijn zorgen over het beheer van het leefgebied, en de gevolgen die dat heeft voor ontwikkelingen in de omgeving van het gebied. Er wordt opgemerkt dat door de nationale procedure, waarbij eerst de gebieden worden aangewezen en doelstellingen worden geformuleerd en pas in een later stadium de beheerplannen worden opgesteld, aan sociaal-economische belangen voorbij wordt gegaan. Ook zou er in zijn algemeenheid onvoldoende duidelijkheid bestaan over het algehele ambitieniveau en de consequenties van de aanwijzing en het toekennen van instandhoudingsdoelstellingen. Tot slot geven verschillende insprekers aan betrokken te willen worden bij het opstellen van het beheerplan.

Met betrekking tot de hierboven genoemde argumenten worden de volgende opmerkingen gemaakt:

Volgorde aanwijzing en beheerplan

In de Nota van Antwoord staat in paragraaf 1.4 het nodige over de relatie tussen de aanwijzingsbesluiten en de nog op te stellen beheerplannen. Ook de onderbouwing van de keuze om niet gelijktijdig tot vaststelling van de instandhoudingsdoelstellingen en het beheerplan over te gaan wordt in paragraaf 1.4.1 van de Nota van Antwoord uiteengezet. Een uitzondering hierop vormen de gebieden waar de provincies het voortouw hebben voor het opstellen van de beheerplannen. Op verzoek van de provincies heeft de minister van LNV in het

³⁸ <http://www.kaderrichtlijnwater.nl/uitvoering/>

Algemeen Overleg met de Tweede Kamer van 13 februari 2008 toegezegd te wachten met het definitief maken van de aanwijzingsbesluiten voor die gebieden waarvoor de provincie voortouwnemer is en die daarvoor door de provincie zijn aangemeld. De provincies worden voor deze gebieden eerst in de gelegenheid gesteld met de omgeving concept-beheerplannen op te stellen op basis van de ontwerp-aanwijzingsbesluiten. De besluitvorming van deze aanwijzingsbesluiten is daarom uitgesteld tot na 1 september 2009. Hierna zullen de ontwerp-aanwijzingsbesluiten verder in procedure worden gebracht.

Voor de gebieden waar het Rijk het voortouw heeft voor het opstellen van het beheerplan blijft de volgorde: eerst vaststellen van aanwijzingsbesluiten en daarna vaststellen van de beheerplannen.

Beheerplan en bestaand gebruik

Zoals in paragrafen 1.5 en 4.2 van de Nota van Antwoord staat vermeld, kan bestaand gebruik een plaats in het beheerplan krijgen. Hierbij wordt zoveel mogelijk ruimte gelaten voor het continueren van bestaand gebruik, echter wel binnen de voorwaarden die de instandhoudingsdoelstellingen daaraan stellen. Uiteindelijk heeft het beheerplan een centrale rol als het gaat om de regulering van bestaand gebruik. In een beheerplan wordt concreet gemaakt hoe en op welke termijn de instandhoudingsdoelstellingen van het gebied gerealiseerd kunnen worden. Het beheerplan zal duidelijkheid verschaffen over de vereiste milieukwaliteit en over de ruimtelijke samenhang met de omgeving. In het beheerplan zal dus ook aan de orde komen of bestaand gebruik (mogelijk onder voorwaarden) vergunningvrij kan worden opgenomen in het beheerplan of dat een activiteit het realiseren van de instandhoudingsdoelstellingen bemoeilijkt en daardoor vergunningplichtig is in het kader van de Natuurbeschermingswet.

De opstellers van de beheerplannen zullen onderling afstemmen hoe zij met bestaand gebruik om willen gaan en hoe zij dit in het beheerplan zullen opnemen. Mogelijk kan niet voor al het bestaand gebruik ten tijde van het vaststellen van het beheerplan worden bepaald wat het effect is op de instandhoudingsdoelstellingen. Voor deze gevallen van bestaand gebruik zal dan ook tijdens de looptijd van het beheerplan (maximaal 6 jaar) een traject van vergunningverlening aan de orde blijven.

De bescherming van een bepaalde diersoort zoals de bruine kiekendief is een thema dat in een beheerplan thuishoort. Als er voor de bescherming van een bepaalde diersoort bepaalde specifieke maatregelen nodig zijn, dan behoort dit in het beheerplan geregeld te worden. Dat kan betekenen dat er ook maatregelen buiten de grenzen van het Natura 2000-gebied genomen moeten worden.

Betrokkenheid bij beheerplan

De wens om betrokken te worden bij het opstellen van het beheerplan en de diverse ideeën die daarover naar voren zijn gebracht, zijn een goed signaal. De integrale benadering die het beheerplan voorstaat, kan alleen succesvol zijn bij voldoende betrokkenheid. Per gebied is één bevoegd gezag de zogenaamde voortouwnemer voor het opstellen van het beheerplan. Voor dit gebied is dat Dienst Landelijk Gebied, regio West. Het is aan de voortouwnemer om grondeigenaren, gebruikers, andere overheden en belanghebbenden of vertegenwoordigers te betrekken bij het beheerplan. Belanghebbenden kunnen natuurlijk ook zelf het initiatief nemen hun vertegenwoordigers of de voortouwnemer te benaderen. Het is niet uitvoerbaar verzoeken om betrokkenheid bij het beheerplan, zoals verwoord in een aantal zienswijzen, door te zenden aan de voortouwnemer.

7. REACTIES OVER SCHADE

In een groot aantal zienswijzen wordt erop gewezen dat er als gevolg van deze aanwijzing inkomens- en vermogensschade kan optreden. Men mist in het besluit een paragraaf over schade en het betalen van een schadevergoeding. Verder wordt aangevoerd dat bij het aannemen van de Habitatrictlijn de toezegging is gedaan dat de eigenaren en de gebruikers van de grond niet de financiële last van deze maatregelen hoeven te dragen. Artikel 31 van de Natuurbeschermingswet 1998 biedt volgens de insprekers geen afdoende mogelijkheid voor compensatie. Verder zou de aanwijzing als Natura 2000-gebied een schending van het

eigendomsrecht opleveren en in strijd zijn met artikel 1 van het Eerste Protocol van het Europese Verdrag voor de Rechten van de Mens. Ook de beperkingen van artikel 19d tot en met 19l en artikel 20 van de Natuurbeschermingswet 1998 zou een dermate zware verplichting opleveren dat het eigendom of het gebruikersrecht geen waarde van enige betekenis overhoudt. Er wordt in dit kader om een volledige schadeloosstelling gevraagd.

Naast de eerder genoemde schadevergoeding wordt door de insprekers gewezen op indirecte schade met betrekking tot het lopen van een mogelijk verhoogd risico in relatie tot landbouwkundige belangen omtrent voedselveiligheid.

Met betrekking tot de hierboven genoemde argumenten worden de volgende opmerkingen gemaakt:

Schadevergoeding

Zoals in hoofdstuk 5 van de Nota van Antwoord over dit onderwerp staat vermeld, zijn in de aanwijzingsbesluiten geen aparte vergoedingsregelingen opgenomen. De huidige wettelijke regeling biedt namelijk voldoende mogelijkheden voor compensatie. Het gaat dan in het bijzonder om artikel 31 van de Natuurbeschermingswet 1998. Men kan in aanmerking komen voor schadevergoeding, indien aan bepaalde voorwaarden is voldaan.

De aanwijzingsbesluiten zullen naar verwachting niet snel een recht op schadevergoeding geven, omdat het aanwijzingsbesluit zelf over het algemeen geen beperkingen oplevert. Pas in het kader van het beheerplan of bij vergunningverlening kunnen beperkingen worden gesteld aan het bestaand gebruik, aan voorgenomen uitbreidingsmogelijkheden of aan de ontwikkeling van nieuwe activiteiten. Men komt in aanmerking voor schadevergoeding, indien aan de volgende voorwaarden is voldaan:

1. er is schade geleden door een aanwijzing van een Natura 2000-gebied, door het weigeren van een vergunning op grond van de Natuurbeschermingswet 1998 (of door een daaraan verbonden voorwaarde) of door bepalingen in het Natura 2000-beheerplan;
2. de schade behoort redelijkerwijs niet (geheel) voor eigen rekening te blijven;
3. de vergoeding van de schade is niet (voldoende) verzekerd door aankoop, onteigening of door andere maatregelen, zoals beheersubsidies.

Rol van het beheerplan bij schade

In de nog op te stellen Natura 2000-beheerplannen zal uiteindelijk worden bepaald wanneer en hoe de doelen gerealiseerd worden en welke maatregelen daarvoor noodzakelijk zijn. Pas op dat moment kan er een nauwkeurige kosteninschatting worden gemaakt. Er wordt grote waarde gehecht aan goede financiële dekking van de realisering van de doelen in de beheerplannen. Het bovenstaande houdt niet alleen in dat Nederland zich inspant om zoveel mogelijk habitattypen en soorten in een gunstige staat van instandhouding te houden of te brengen. Het betekent ook dat de compensatie van mogelijke inkomens- en vermogensschade van de betrokken eigenaren en gebruikers aan de orde dient te komen. Artikel 31 van de Natuurbeschermingswet 1998 is juist voor dit doel door de wetgever in de wet opgenomen en deze heeft gemeend daarmee een voldoende mogelijkheid voor nadeelcompensatie te bieden. Resolutie 2004/2164(INI) van het Europese Parlement over de financiering van Natura 2000, waarnaar verschillende keren in zienswijzen is verwezen, biedt dan ook geen grond voor de stelling dat artikel 31 van Natuurbeschermingswet 1998 onvoldoende compensatiemogelijkheden zou bieden.

Eigendomsrecht

Van schending van het eigendomsrecht en van strijdigheid met artikel 1 van het Eerste Protocol van het Europese Verdrag voor de Rechten van de Mens (EVRM) is geen sprake. Artikel 1, eerste lid, van het Eerste Protocol van het EVRM bepaalt dat alle natuurlijke rechtspersonen recht hebben op het ongestoord genot van hun eigendom en dat niemand van zijn eigendom zal worden beroofd, behalve indien sprake is van algemeen belang en met inachtneming van de voorwaarden neergelegd in de wet en in de algemene beginselen van het internationaal recht. De voorwaarden die worden gesteld aan het beheer van grond, die nodig is voor het realiseren van het Natura 2000-netwerk, leveren geen aantasting op van het recht van eigendom. De

bepaling uit het EVRM laat onverlet dat de staat het recht heeft om die wetten toe te passen die noodzakelijk worden geacht om het gebruik van eigendom te reguleren in overeenstemming met het algemeen belang.

MINISTERIE VAN
LANDBOUW EN VISSERIJ

27 oktober 1986

No. NMF/N 86-9032

Dir.-Gen. Landelijke Gebieden
en Kwaliteitszorg
Directie Natuur, Milieu
en Faunabeheer

DE MINISTER VAN LANDBOUW EN VISSERIJ

Overwegende dat het gebied bekend onder de naam de "Oostvaardersplassen", bestaat uit terreinen en wateren welke van algemeen belang zijn uit een oogpunt van natuurschoon en om hun natuurwetenschappelijke betekenis en mitsdien vallen onder de begripsomschrijving van natuurmonumenten in de zin van artikel 1, onder b, van de Natuurbeschermingswet (Stb. 1967, 572);

Gehoord de Natuurbeschermingsraad, het College van Gedeputeerde Staten van de provincie Flevoland en Burgemeester en Wethouders van de gemeente Lelystad;

Handelende in overeenstemming met de Minister van Financiën en de Minister van Verkeer en Waterstaat;

Gelet op artikel 21, eerste en tweede lid, van voornoemde wet;

BESLUIT:

Het op de bij deze beschikking behorende kaart SN92 aangegeven gebied, bekend onder de naam "Oostvaardersplassen", dat eigendom is van de Staat, wordt aangewezen als staatsnatuurmonument.

Van deze beschikking zal mededeling worden gedaan in de Nederlandse Staatscourant.

's-Gravenhage, 27 oktober 1986

DE MINISTER VAN LANDBOUW EN VISSERIJ,
Voor deze,
DE SECRETARIS-GENERAAL,

A handwritten signature in black ink, consisting of several fluid, overlapping strokes.

TOELICHTING1. Algemeen

Het staatsnatuurmonument "Oostvaardersplassen" (ca. 5.600 ha) is gelegen in Zuidelijk Flevoland in de gemeente Lelystad.

Het natuurmonument bestaat uit een bekaad gedeelte gevormd door open water, moeras, rietvelden, rietruigten en wilgenbossen en een onbekaad gedeelte gevormd door rietvelden, rietruigten, wilgenbossen alsmede enkele percelen waarop milieuvriendelijke akkerbouw, mede gericht op ondersteuning van de natuurfunctie van het gebied, plaatsvindt en enige met gras ingezaaide percelen ten behoeve van de voedselvoorziening van ganzen. Het natuurmonument is vooral van betekenis voor vogels.

Het natuurmonument is ontstaan bij de drooglegging en inrichting van Zuidelijk Flevoland. Doordat in dit laatste deel van de polder veel water bleef staan heeft een ontwikkeling naar een moerasesecosysteem kunnen plaatsvinden. Door de aanleg van een kade waardoor een zelfstandige waterhuishouding mogelijk werd, en een op de natuurfunctie afgestemd beheer door de Rijksdienst voor de IJsselmeerpolders heeft de natuurlijke ontwikkeling zich kunnen voortzetten. Als gevolg hiervan zijn de natuurwaarden van het natuurmonument, ondanks de relatief korte tijd van ontwikkeling, opmerkelijk hoog.

De ontwikkeling van het gebied naar een verdere completering van het zoetwatermoerasesecosysteem is nog in volle gang. Door de aanwezigheid in grote delen van het jaar van de Grauwe gans en met name die van grote aantallen ruiende vogels in de zomerperiode wordt de moerasvegetatie effectief begraaasd waardoor de plassen niet dicht groeien en geen verlanding plaatsvindt. De aanwezigheid van de Grauwe gans is door die begrazing van groot belang voor het handhaven van de dynamische processen in het moerasesecosysteem. Bij het beheer van het natuurmonument zal handhaving van een geschikt biotoop voor de Grauwe gans dan ook een belangrijk uitgangspunt dienen te zijn. Bij een beheer afgestemd op de verdere ontwikkeling van de waarden van het gebied en op handhaving van voldoende rust zullen de natuurwaarden nog aanzienlijk kunnen toenemen.

Een ontwikkeling naar een voor Europese begrippen vrijwel compleet moerasesecosysteem is mogelijk, indien ook de nadere inrichting en het beheer van het bekaad en onbekaad deel daar verder op worden gericht.

Voor deze ontwikkeling vormen het verrichte, het lopende en nog te verrichten onderzoek alsmede daarop aansluitende inrichtings- en beheersmaatregelen de basis van het te voeren beleid. Door de verschuiving van de Flevolijn zijn daarvoor ruimtelijk goede mogelijkheden ontstaan. Het gebied is van algemeen belang uit een oogpunt van natuurschoon en om zijn natuurwetenschappelijke betekenis.

2. Natuurwetenschappelijke betekenis

De waarden van het natuurmonument is vooral gelegen in de overeenkomsten met ecosystemen die ooit kenmerkend geweest zijn voor de grote rivierdelta's van Europa.

Het natuurmonument ontleent zijn grote biotische waarde aan de combinatie van een grote oppervlakte ondiep voedselrijk water, een uitgestrekt moeras dat dit water omzoomt en drogere delen. Het gebied is uitzonderlijk rijk aan vogels zowel tijdens het broedseizoen als daarbuiten.

Van verscheidene soorten verblijft een belangrijk deel van de N.W.-Europese populatie enige tijd van het jaar in dit gebied om er te broeden, te ruien, te overwinteren of als onderbreking van de trek. Het natuurmonument is dan ook van internationale betekenis.

De aanwezigheid van de Grauwe gans als broedvogel, als ruiende vogel en in het najaar en voorjaar als doortrekker is, zoals reeds uiteengezet, een van de meest belangwekkende elementen.

Van belang is ook de functie als reservoiergebied voor andere natuurgebieden in Nederland en daarbuiten; vanuit de Oostvaardersplassen vindt kolonisatie van andere gebieden met geschikte levensomstandigheden door soorten als Baardmannetje en Bruine Kiekendief, plaats. Ook bestaan er duidelijke ecologische relaties met gebieden in de omgeving zoals het landelijk gebied van Flevoland, de Noordoostpolder, de Lepelaarsplassen, het Naardermeer, N.W.-Overijssel en het open water in het IJsselmeergebied.

Als broedgebied zijn de "Oostvaardersplassen" voor veel soorten vogels, waaronder zeldzame of minder algemene, van zeer groot belang. Onder meer komen voor: Dodaars, Aalscholver, Roerdomp, Woudaapje, Kwak, Kleine en grote zil-verreiger, Lepelaar, Grauwe gans, Krakeend, Pijlstaart, Slobeend, Bruine en Blauwe kiekendief, Velduil, Waterral, Porceleinhoen, Kluut, Tureluur, Visdiefje, Dwergmeeuw, Koekoek, Blauwborst, Bos- en Sprinkhaanrietzanger, Rietzanger, Snor, Grote en Kleine karekiet en Baardmannetje. De Bruine kiekendief broedt in hoge dichtheden in het natuurmonument.

Als ruigebied zijn de "Oostvaardersplassen" ook van grote betekenis met name voor Grauwe gans, Wintertaling en Slobeend.

Als overwinteringsgebied is het natuurmonument van belang voor vele soorten eenden, zaagbekken en ganzen. Voorts overwinteren vaak enkele Zeearenden in het gebied. Ook Buizerd en Ruigpootbuizerd overwinteren in aanzienlijke aantallen in de Oostvaardersplassen. Op de trek doen tienduizenden vogel het gebied aan, waaronder verschillende soorten roofvogels, verscheidene soorten ganzen, eendachtigen, steltlopers en meeuwachtigen, zomede vele soorten zangvogels kenmerkend voor riet- en moerasgebieden.

In het gebied komt een achttiental soorten zoogdieren voor.

3. Natuurschoon

Het gebied is om zijn natuurschoon van grote betekenis. De afwisseling van meer open gedeelten, waterpartijen en bossen is hiervoor van wezenlijk belang. Ook de grootte in combinatie met de ongereptheid en natuurlijkheid van het gebied dragen in hoge mate bij aan het natuurschoon.

4. Begrenzing van het gebied

Aan de noord-west zijde volgt de grens de teen van de Oostvaardersdijk aan de kant van het natuurmonument. Aan de zuidkant wordt de grens eerst gevormd door de grens van de gemeenten Lelystad en Almere en vervolgens door de noordelijke insteek van de spoorloot van de spoorlijn naar Lelystad. De grens volgt deze sloot tot waar de spoorlijn de Knardijk kruist. Vanaf hier loopt de grens langs de westelijke teen van de Knardijk tot aan de Oostvaardersdijk. De begrenzing is op bijgaande kaart SN92 aangegeven.

5. Gebruik en beheer

Door de regering is voor het gebied de volgende doelstelling geformuleerd. "Het behoud van de huidige kwaliteiten van het plassen- en moerasgebied en het scheppen van optimale condities voor het ontwikkelen van de Oost-

vaardersplassen tot een zo compleet mogelijk complex van eutrofe zoetwatermoerasesystemen".

Ten behoeve van de begeleiding van de verdere inrichting en het beheer van het gebied in het kader van bovenstaande doelstelling is in 1982 de Beheerscommissie Oostvaardersplassen ingesteld. Deze commissie is samengesteld uit vertegenwoordigers van het Ministerie van Verkeer en Waterstaat en het Ministerie van Landbouw en Visserij. Tevens nemen vertegenwoordigers van de gemeenten Lelystad en Almere aan de beraadslagingen deel.

Gezien vorenstaande doelstelling dienen de natuurwaarden en de ontwikkelingen daarvan, uitgangspunt voor de nadere inrichting en beheer voor het gehele gebied te zijn.

Essentieel daarbij is ondermeer dat de omvang van het gebied en de in het gebied heersende rust worden gehandhaafd. Zo zal recreatief medegebruik gericht op natuurbeleving en natuureducatie en derhalve extensief dienen te zijn.

Ook zal de waterhuishouding in kwalitatieve en kwantitatieve zin blijvend moeten worden afgestemd op handhaving en ontwikkeling van genoemde waarden. De gronden in het onbekade gedeelte die thans nog in tijdelijke agrarische exploitatie zijn, zullen worden ingericht en beheerd als onderdeel van het totale natuurmonument. Toepassing van agrarische methoden, zoals beweiding of voedselakkers, ten behoeve van het natuurbeheer blijft mogelijk.

Binnen het kader van de op natuur gerichte hoofddoelstelling voor het gebied zullen blijvende mogelijkheden aanwezig zijn, voor het verrichten van natuurwetenschappelijk onderzoek, gericht op het vergroten van de kennis omtrent de ecosystemen in de Oostvaardersplassen en het gewenste beheer in het gebied.

6. Planologische inpassing

De aanwijzing van de "Oostvaardersplassen" tot staatsnatuurmonument vindt plaats met inachtneming van en in het kader van de vigerende (rijks)visie op de ontwikkeling van de aangrenzende gebieden. Voor Flevoland is deze ontwikkeling vastgelegd in de goedgekeurde structuurplannen voor Lelystad (1978) en Almere (1983), de Actualisering van het verkavelingsplan voor het oostelijk deel van Zuidelijk Flevoland (1983) en de desbetreffende vigerende bestemmingsplannen. Bij de aanwijzing van de Oostvaardersplassen tot stiltegebied ingevolge de Wet Geluidhinder zullen deze plannen als randvoorwaarden dienen.

De aanwijzing vindt tevens plaats met inachtneming van het beleidsvoornemen zoals neergelegd in de nota "De ontwikkeling van het Markerwaardgebied". (Deel a, PKB Markerwaard). Bij de verdere ontwikkeling van de Oostvaardersplassen en het omringende Flevolandse gebied op basis van de genoemde plannen, dient te worden gestreefd naar een verdere optimale inpassing van het staatsnatuurmonument in zijn omgeving.